آجيق سوزلر

اخيراً مجلس مبعوثانمزك قبوله اقتران ايدن معارف بودجه‌سی وطنك استقبالنی علم وعرفانك انتشارندن انتظار ايدن ارباب تفكری درين دوشونجه‌لره غرق ايده‌جك بر ماهيت اظهار ايتمكده‌در .

مشروطيتك عدوا كيريته، جهالته قارشی ملتك اعلان ايتديكی حرب قوماندانسی درعهده ايدن معارف ناظرمز - تكميل قوتی يدينه توديع اولنان بشيوز بيك ليرادن عبارت قالدقجه تأمين غلبه ايده‌بيله‌جكمی ؟ بو جدال مقدسك بر سنه‌ده اكمالی البته ممكن دكلدر . فقط تعميم معارف اغورنده ملتجه اختيار اوله‌جق مصارف مبعوثان ملتك ترسيم ايتديكی بو طار دائره‌يله محدود قالدقجه شو ايكنجی سال مشروطيتده ايلك نشانهٔ مظفريتی آلقيشلامق . ايلرويه، هدفه طوغری جدی، متين خطوه‌لر آتيلديغنی كورمك سعادتی بزه نصيب اوله‌بيله‌جكمی ؟ مقصدمز بزم كبی ترقی يولنده كريده قالديغی ايچون سرعتله يورومكه بلكه‌ده قوشماغه مجبور اولان بر ملتك احتياجات معارفنی حقيله تقدير ايده‌مامسندن دولايی مجلس مبعوثانی مؤاخذه ايتمك دكلدر . مملكتمزك بوكونكی حالی بشيوز بيك ليرادن فضله بر اعتبار كشادينه مساعد اولمديغنی بيليرز . فقط عينی زمانده مع الاسف، بيليرز اقرار ايدرزكه بو مقدار پاره‌لرله كنديمزی آفت جهالتدن قورتارمق قولای اوله‌ميه‌جقدر .

ايشته ممالك متمدنه حتی بزه قومشو اولان ممالك صغيره معارف بودجه‌لری، ايشته مملكتمزك معارفه اولان احتياج شديدی . بونلرينی اطرافليجه تدقيق ايدن بر فرد تصور ايده‌مم كه سنوی يالكز بشيوز بيك ليرا صرفی صورتيله ملتمزك تأمين ترقی ايده‌بيله‌جكنه سوز ويره‌بيلسين . شو قدر واركه بر ملت معارفك نشر وتعميمنی يالكز حكومتدن بكلمامليدر . بكلرسه آلدانديغنه حكم ايتمليدر . چونكه تعميم معارف تأمين عدالته بكزه‌مز . بوكون مدنيتك الك يوكسك مرتبه‌لرينه ارتقا ايدن مملكتلرينی پاشدن پاشه حدسز، نهايتسز بر دار التدريسه چويرن ملتلر او قيصرلری ، او كمالاتی آنجق حكومتله تشريك مساعی ايتمك سايه‌سنده ، اوت ، آنجق بو سايه‌ده الده ايده‌بيلمشلردر . يوقسه افرادك ، صرف تعميم مقصديله متشكل جمعيات متعدده‌نك عمماتی دولت بودجه‌سنده امر معارفه تخصيص اولنان يكونه انضمام ايتمه‌يدی ، افراد جمعيات خصوصيه جهالتی كوكندن قيرمق ايچون ميدان فعاليته آتيله‌رق عادتا حكومتله مسابقه ايدرجه‌سنه بر غيرت حميتمندانه ابراز ايتمه‌لردی حكومتلر، صرف كندی باشلرينه او ملتلری مدنيتك او يوكسك مرتبه‌لرينه چيقاره‌مازلردی .

ايشته بز بو جهتلری درپيش اهميت ايدرك بلا اضاعهٔ وقت چاليشماغه باشلار ، « هر نعمتی يالكز حكومتدن بكلين ملتلر هر نعمتدن محروم قالير » دستورنی رهبر حركت اتخاذ ايله قولدن فعله انتقال ايدرسه‌ك ايشته اوزمان ، آنجق اوزماندركه بودجه‌مزك فقرندن متولد انديشه‌لرمز قسماً زائل اولور . شونی بيله‌لم كه بوكون امور معارفمزه رياست ايدن وعلمی ، فضلی حميتی هپمزك تحت تصديقنده بولنان ذوات محترمه بو شرطلر دائره‌سنده معين اولمق هر عثمانلينك، حميتلی ايسه ابوينك بورجيدر . زيرا بو بورج وطنه‌در . حميتك معناسيده وطنه اولان بورجی ويرمكدر .

دعوی وكيللرندن

هماياق خسرويان

انسانيت فاضله

« آدمك حيوانيتی يمكله، انسانيتی اوقومقله قائمدر . »

كلام موجزيله ماهيت بنی نوعمزی تعريف ايدن بر اديب ذی كمال ، بونكله قدر بشرك بك مهم ومتعارف بر معياری، انسانيتك الك ماهر ومقتدر معماری علم ومعرفت اولديغنی سويله‌مك ايسته‌مشدر .

حقيقةً ، مدنيت كورديكمز كمالنی فن وعرفان ايله بولمش، بشريت اذواق حيوانيه‌سنی علم سايه‌سنده طويمش ايسه‌ده، انسانيت كامله‌نك الك بيوك بر احتياجی، مدنيتك مدار بقا ودوامی اخلاقدر ، اخلاق فاضله‌در .

بزه لايعد ايولكلری طوقونان ، سرمايهٔ فخر ومباهاتمز بولنان علم وعرفان؛ اكر ، اول امرده . مولد هر علويات اولان وجدانمزه حلول ايله اوراده بوله‌جغی مكارم ومحاسنی قدرت ناجيانه‌سيله تربيه وتصفيه، يانه ياقلاشمق ايسته‌يان مساوی وفضايحی طرد وتجزيه ايده‌ماز ، بويله‌جه روحمزی بسليه‌جك بر غدای نافع حالنی آله‌ماز ايسه ، انسانيته كندوسندن بكله‌ديكی خدمتی ايده‌ماز، قيمتنی ويره‌ماز .

حيات بشرك ناظم حركاتی خيلی فضائل وجدانيه واردركه هر بری ديكرينك متممی، يكديكرينك مربوطی ومروجيدرلر . بونلر بر آره‌يه كلير ، برلكده يشار ، برلكده چاليشيرلر ايسه ، انسانيت شرف بولور ، علم ومعرفتده بونلره رهبرلك ايدنجه ، آرتق مقصود اولان غايهٔ سعادته طوغری كمال امنيت ومظفريتله ايلروله‌مك ميسر اولور .

علم ، شايد ، يشاديغی دماغدن داخله طوغری بر سياحت ياپاماز ، يعنی وجدانه اوغرايوب فضائل ايله بولوشه‌ماز ايسه ، مبدأ ومنتهای حركتی معلوم فقط خط سيری مشوش وغير مرسوم ، متحرك بر قوت كبی ، افعال خارجيه‌سنده اوته‌يه بری‌يه چارپوب جمعيت بشريه ايچنده بعضاً بيوك سقطلقلر ياپه‌رق منفعت يرينه ضرره انتظام يرينه هرج ومرجه بادی اولور .

الحاصل بنای انسانيتك الك مقتدر معماری معرفت ، بونك مشاوری واجب الوجود، مصحح خطا وقصوری‌ده فضيلتدر . فضيلت اولمدقجه انسانيت قوروله‌ماز . بوكا استناد ايتمدكجه مدنيت پايدار اوله‌ماز .

⁂

فضائل اخلاقيه‌نك الك مهمی استقامت ، استقامتله متانت ، جديت ، جسارتدر.

عمرمز اولدقجه قطعيا مجبور اولديغمز ايلروسی قرا كلق ، مهلك اوچوروملری ، قورقونج كچيدلری محتوی اوكمزده بر طريق حيات واردركه هر كون ، هر ساعت بونك اوزرنده بولنمقده ، دائما ايلرويه طوغری كيتمكده‌يز .

تصادف ايده‌جكمز او مهلك اوچوروملره دوشمامك او قورقونج كچيدلرده تلف اولمامق ايچون اول امرده فضيلت استقامتله سلاحلانوب نور استقامتله اوكمزی تنوير ايتمك الزمدركه ايلروسنی كوروب مخاطراتی كشف ايده‌لم . متانت ، جديت ، جسارتله نفسمزی تقويه ايدرك هر آن بزی تهديد ايده‌جك مصائب ملحوظه‌دن حياتمزی قورتارالم . بو سايه‌ده امين ومستريح بر حالده ، تمامی شرف وحيثيتله غايهٔ امله طوغری يولمزده دوام ايده‌لم .

استقامت ، هر فردك ، هر ملتك جدال حياتده كمال ظفرله ايلروله‌مسنی حاضرليان بر قوتدر . فقط ، بشری ، بلا انحراف هدف مطلوبه كتوره‌بيلمسی ايچون دائما جديت ، متانت ، جسارت ، ذكاوتله برابر بولنمسی مقتضيدر . بونلر اولمايجه استقامت اصحابنی ، اسباب خارجيه‌نك تأثيراتنه مغلوب ايدرك ، اكثر احوالده انحراف بليه‌سندن ، تردد شائبه‌سندن قورتاراماز .

تاريخ حيات بشری نظر تدقيقدن كچيرديكمزده ؛ انسانيته وطنلرينه ايفا ايتدكلری بيوك خدمتلريله اخلافه نمونهٔ امتثال اولان بر چوق اعاظم ، موفقيتلريله ، مدنيتلريله افتخار ايدن بيوك ملتلر ، مزايای استقامتی شخصيتلرنده جمع ومزج ايدنلر اولديغنی كوريرز.

بوندن اوتوز سنه اوله كلنجه‌يه قدر بر كوشه‌ده قالوب عجز وفتور ايچنده بر عمر سورمكه محكوم كبی كورينان ژاپون ملتنی بوكون اقصای شرقك مدبر سياستی . بحر محيطك صاحب اقتدار وحاكم تجارتی ايدن قوت ، فرداً حائز اولدقلری شدت استقامت، جديت ومتانت ، جسارتدن بشقه برشی دكلدر.

غربك الك خاطری صاييلور بر نسل مجتهدی اولان انكليزلرك اقوام سائره‌يه تفوق ورجحانلری سببی . مدنيتده هر ملتدن فضله كوستردكلری بشقه‌لغك ، بيوكلكك اساسی آرانيلورسه ، مسلكلرنده‌كی جديت ، متانت، جسارت اولديغی اكلاشيلور .

بو مسروداتدن شو حقيقت چيقيوركه، هر شخصك فرداً . عائلةً رفاه وسعادتی ، هر دولتك احراز شان وشوكتی ، بر ملكك هر درلو ترقيات ومعموريتی انسانلك بطش استقامت، عزم متانت ، جديت وجسارتيله حاصل ووطنك هر ايولكی بونلره مديون ومنحصردر.

بو حالده ؛ اكر ، بالخاصه ، مأمور بولنيور ايسه‌ك وطنمزك بزدن بكله‌ديكی بك چوق خدمتلر واردركه بونلری كمال موفقيت وسهولتله ياپه‌بيلمك ايچون هرشيدن اول ، مستقيم ، جدی ، متين ، جسور اولمقلغمز لازمدر . آنجق بو سايه‌ده حس عدالتمزه ، خيرخواهلغمزه ، بحق خدمتكار وطن اولديغمزه وطنداشلريمز قناعت وامنيت ايدرك اعتماد واعتبار ويررلر ؛ معاونت . همتده بولونورلر . وظيفهٔ مقدسهٔ وطنيه‌مزی قدرت استقامتله حسن ايفا ايدرك خيرلی وطنپرور بر مأمور اولوروز ، وطن ، ملتده شرف و حيثيت قزانه‌رق يار واغياره قارشو موقع بلند احترامی بولور .

اكر زراع ، صانع ، تاجر ايسه‌ك ، ايشمزی تنظيم ايتمك ، مساعيمزدن استفاده ايتمك ايچون بنی نوعمزك ، وطنداشلريمزك معاونت ، توجهنه محتاجز. بونی بوله‌ماز ايسه‌ك هيچ بر ايش ياپه‌مايز، سرمايه‌يه احتياجمز اولنجه كيمسه بزه امنيت ، واعتماد ايتمزسه پاره بوله‌مايز، توجه واعتبار قزانه‌ماز ايسه‌ك مالمزی صاته‌مايز.

خلاصه عالم زراعت . صناعت ، تجارتك حيات طمارلری امنيت واعتماد ، بونك روح دوام وانتظامی‌ده استقامت ، جديت ، متانتدر .

بتون افعال حياتيه‌مزی مزايای استقامتی اعتياد ايله ايفا ايدر ، اولادلريمزی دها آنا قوجاغنده مكتب رحله‌لرنده ايكن جديت ، متانت ، جسارتله تربيه‌يه همت ايدرسه‌ك آز زمانده هر ايشمزك يولنه كيره‌جكی محققدر . عكس تقديرده هر نه ايله اوغراشيرسه‌ق ، هر نه‌يه چاليشيرسه‌ق نتيجه‌سی اسراف زمان، امحای منافع اولوب ضرردن ، كدردن بشقه اليمزه برشی كچه‌ماز .

الحاصل استقامتك بتون معنای شاملنی ، حكمت اجتماعيه وسياسيه‌سنی محتوی اولان « فاستقم كما امرت » امر جليلنه تمامی اتباع ايله چاليشيرسه‌ق وطنمز معمور ، ملتمز مسعود اولور.

٢٩ تموز سنه ٣٢٥ اورته‌كوی

علی غالب

.....

اتحاد وترقی جمعيت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اوله عائد ترتيبات واجرا آتنه دائر :

ازميرده توتونجی يعقوب اغا

....

ازميره كيتمه‌دن اول مطلقا سلانيكه اوغرا . بوراده‌كی تجارلردن برينك ازميرده بر يانجيدن آله‌جغی وار . تره ياغندن قيل چكر كبی مصرفی قورتاريرسك . سنی بكلر وكوزلركی اويرم اولادم . »

١٣ شباط ٣٢٢

مانياسی زاده

رفيق

بو مكتوبی آلديغمك ايرتسی كونی همان سلانيكه تره‌نله عزيمت ايتدم . بر ميدان حربه ويا معركه‌يه كيديورمشجه‌سنه اوده‌كيلرله وداعلاشدق .

٣٢٢ سنه‌سی شباطنك ياغمورلی بر كوننده استانبولدن مفارقت ايدن ترن كيجه سلانيك استاسيوننده دوردی . حريت افكاره اماجكاه اولان سلانيكه مواصلتمده كنيش بر نفس خلاص آلديغمی هيچ اونوده‌مم . استانبولك مفسد هواسی اوراده يوقدی . استبداد ، قهر وظلم (مبادا) سی آرتق جكرلرمی ياقميوردی . كيجه‌نك ظلمتنی ازاله‌يه چاليشان استاسيون لامبه‌لرينك اعانه‌سيله اطرافی كوره بيلمك امليله پنجره‌دن باقديغم صره‌ده يشوش ، سويملی، وقور بر چهره نظرلرمی اوقشادی مانياسی زاده رفيق بك مرحوم مجسم نوازشكارلغيله، نزاكت مفرطه ايله بنی آريوردی . واغوندن فيرلادم. بر اولاد ايله بابانك تلاقيسنی ارائه ايده‌جك مصافحه تابلوسنی نه اولا بيلورسه‌يزده بر برمزه اويله صارلدق . ياغمور چيسه‌ليور . آنجق

آمال علویه ایله طولو ایله قلبلرمزك او آنده‌کی فرط تحسسی بزه یاغمورك یاغدیغنی حس ایتدیرمیوردی .

طوغری قولومبو اوتله کیتدك . براز چك یدکدن صکره برابرجه قالقدق ، بر آرابه‌یه بینه‌رك یالیلر جهته یوللاندق . رفیق بك مرحوم جاده‌نك بر نقطه‌سنده ارابه‌یی دوردیرتدی :

— بوراده اینه‌لیز . بلکه تعقیب ایدرلر. نه چاره ، حرکاتمزده احتیاط لازم .

دیدی . اینك . بر طاقم طولاماج سوقاقلردن کچدکدن صکره میال خرابی ، سیاه وجهه‌لی ، اخشاب برخانه‌نك اوکنده دوردق. رفیق بك قپویی چالدی . پاروللایی ویردی . بزه قپویی آچان بر طوبجی ملازمی ایدی. النده بیوجك برمندیله صاریلی برشی واردی . جمعیته عائد اوراق بر احتیاط فوق العاده اولمق اوزره بوصورتله برید مؤتمنه‌ده بولنیوردی . شاید او بر دنبره یاصیله‌جق اولورسه اوقات هرشیدن اول او اوراقی حیات بهاسنه اوله‌رق قاچیره‌جق ایدی .

مردیونیدن چیقدق . بر کوچوك اوطه‌یه داخل اولدق . مفروشات ساده وکلفتدن آزاده . اوطه‌نك یاریسنی برخالی ایله قپامشلر. بویوك بر آینه کویا معکس تحسسات مقامنه قائم ایتمك ایستلورجه‌سنه اورایه قونمش . برقاچ قولتوق، برایکی صندالیه . ایشته هیئت مرکزیه‌نك قرارگاهی ، محل اجتماعی . هیئت مرکزیه‌نك نفوذلی ارکانندن شیمدی برلین آتشه‌میلیتری انور بك ، اطه والیکنه اخیراً تعیین قلنان ارکان حرب قائممقاملرندن جمال بك، شیمدی ویانه آتشه‌میلیتری بولنان اسماعیل حقی بك اوراده حاضر ورفیق بکك ورودینه منتظر. استانبول احوالنه دائر خیلی قونوشدق. مقر حکومتده (پروپاغاند) یاپه‌بیلمك احتمالنك آزلغنی نظر اعتباره آلمقله برابر جمعیت منسوبینی تزییده حصر امل ایدییوردك . بونك چاره‌لرینی آرادیغمز ، اسباب استحصالنی دوشوندیکمز صره‌ده سلانیکده موقع تطبیقه قونیلان طرز تحلیفك استانبولده — موقعك مستثنا دنیله‌بیله‌جك اولان شکل اجتماعیسنه نظراً — قابل تطبیق اوله‌میه‌جغنه قناعت حاصل ایدلدی و همان اکثریتله نظامنامه‌نك تحلیفه عائد موادینك پایتخت ایچون تعدیلنه قرار ویرلدی. شو سطرلری یازدیغم صره‌ده دوشونیورم . بو تعدیلك سبب لزومی اولمق اوزره موقعك اهمیت استثنائیه‌سنی درمیان ایدییور ایدك . حقیقتی بتون یابسلکیله ، آچیغیله سویلمکه دیلمز وارمیوردی . اخلاقسزلغك حد غایه‌یه وارمش اولمسنی — موقعك اهمیت استثنائیه‌سی تعبیر دیپلوماتیقیه‌سیله — تأویله قالقشیوردق. سلانیکده قولایجه وبلا مشکلات تطبیقی ممکن اولان برمادهٔ نظامیه‌نك استانبولده تطبیقی حکمةً جائز کوریله‌میور . عبدالحمیدك منع فتنه وفساد ومشهر رذائل اتخاذ ایلدیکی استانبولك محیطی ، هواسی مسموم دیمك .

جمعیتك آتیاً بیلدیکی مقاصد مهمه حقنده ادارهٔ افکار اولندقدن صکره رفیق بکله برابر چیقدق. کچدیکمز یول چامورلی . بربادایدی. کذرکاه قراکاق ، سما مظلم . یاغمورده راطب طامله‌لریله چهره‌مزی آره صیره اوقشیوردی . چامورلره باته‌رق ، شهراه حیاتده اولدیغی کبی بیك مشکلات ایله کندیمزی بر ساحل سلامته آتمغه چالشه‌رق نهایت جاده‌یه چیقدق. سوقاق والینك تراموای جاده‌سی اوزرنده بولنان خانه‌سنك یاننه بزی ایصال ایتدی . اوطه‌لردن برنده خفیف بر ضیا اثری کورونیوردی . رفیق بك بردنبره دوردی . قلبنی کمیرن بر عقدهٔ الملی فاش ایتمك املیله والینك اقامتگاهنی درین درین سوزدی . بردنبره کپورمش بر آرسلان حالنده وضعیت دلیرانه آلدی .

— شو اختیار لاف آکلامیور . لاف آکلامیور ...

دیین کلمه‌لری آغزنده اویوردی ، دوردی . صکره کندندن کچمش کبی اوله‌رق کوپوردی ، موقعك اهمیتنی کلیاً اونوتمشیدی . بر وولقان فورانی آکدیررجه‌سنه :

— بها ، بوندن صکره عزممزه حائل اوله‌جق هرمانعه‌یی قیره‌جغز . استبدادی یقمغه خادم هرخدمت ، هرشی بزم نظرمزده مقدس.

بوندن بویله بز اوکمزه دوره‌جق هیچ بر مانع تصور ایده‌میورز . اولسه‌ده ییقوب کچه‌جکز. آرتق جمعیتك ترتیبات دوره‌سی کچدی . بوندن صکره اجراآت دوره‌سنه کیره‌جکز و کیرییورز. بوقرارمزدن بر نمونه ایسترمیسك ؟

رفیق بك مرحوم براز سسنی آلچالتدی و تأثرینی ضبطه موفق اوله‌میه‌رق یواشجه دیدی :

— اکر والی اجراآتمزه مانع اولمق ایسترسه جمعیتك مقصد مقدسی اوغورنده ، وطنك استقبالنه قربان اولمق اوزره وجودینی قالدیره‌جغز . تحقیق ایتدك . ینشاق اوطه‌سی بو سوقاق اوزرنده . ایشته شوضیا کوردیکك اوطه . اورایه آتیله‌جق بربومبا حائل میداندن ازاله ایده‌بیلور . فقط بونلر شمدیلك برتدبیر احتیاطی . اختیارك بزه فعلاً بر مانع تشکیل ایتدیکی یوق . فقط ایتمکه قالقارسه . . . . . جمعیتمزك مقصد مقدسی اوغورنده اونی دکل، بها ، اولادمی فدا ایدرم ، اولادمی ؛ عزممزك درجه‌سنی شیمدی آکلیورمیسك؟ (مابعدی وار)

هفته‌ده بر

صحبت اجتماعیه

— یلدیز باغچه‌سی شلکارینه کیتدیکزمی ؟

— اوت کیتدم.

— نه‌یاپدیکز ، نه‌کوردیکز ، دیه صورمق اکلامق ایستدیکم، ایکی نقطه وار. عمومیتله احتساساتکزی بش اون کلمه ایله اکلاتیکز. بربونی ایسترم برده زیارتکزدن سزده قالمش اولان خاطره نه‌در؟ بونی سویلیکز.

— بندن سکز ستونلق برمقاله ایستمش اولسه‌یدیکز دها قولای ایدی. بك اوغلندن اوتوموبیله نصل بیندم، یول ارقداشلرم کیملر ایدی، قاچ دقیقه‌ده باغچه قپوسنه واردق ، نصل کیردك ، سیر وتماشایه نصل باشلادق، بونلری بروقعه حکایه ایدرکبی تفصیلاتیله نقل ایدردم . قوس قوجه سزه بر مقاله چیقارمش اولوردم ... فقط احتساساتمی بش اون کلمه ایله خلاصه ایتمك... بویله مشکل. خاطره‌یه کلنجه ، بونی سویلیه‌بیلیرم . فقط پشین اعتراف ایده‌یم که حالا بوخاطره‌نك تأثیر الیمی التنده‌یم.

ایکی ذات آره‌سنده جریان ایدن بو محاوره‌یه بونلردن برینك دوستی اولمق صفتیله قولاق مسافری اولیوردم..

عجبا یلدیز شلکارنده بوذاتك اوزرنده برتأثیر الیم حصوله کتیرن خاطره نه ایدی ؟ بن‌ده بوکا مراق ایتمکه باشلادم . سؤال ایراد ایدوب جوابنه انتظار ایدن ذات ، فکرندن واز کچمك، سؤالك ترتیبنی بوزمق ایسته‌میورمش کبی ینه اصرار کوستردی :

— بن سزك بتون صفحات روحیه‌کزی تحلیله چالیشمیوردم . باغچه‌ده طولاشیرکن تأثراتم شوندن عبارت ایدی، دیه‌جکسکز، اوقدر ...

— طوغروسنی سویله‌یه‌یمی؟ بوراده کزرکن ، طولاشیرکن اطنه فجایعنك لوحه‌لری کوزیمك اوکندن کچیوردی . یورکم قانایوردی .

ایکی حکومتك حرص منفعت ایله بری برینه قارشی حرب آچمسی، بیکلرجه انسانلرك تلف ایدلمه‌سی دور وحشتدن شمدی‌یه قدر مدنیت وانسانیت نامنه بر ترس یوله صاعقه حالا دوام ایده‌کلن اختلافاتك ایچون انسانیته لایق برصورتده برطرف ایدلمه‌منی دوشونوب طوریرکن سنه‌لرجه استبداد آلتنده ازلمش نهایت حق وحریتنی استرداد ایتمش اولان بر مملکتده بویله بتون انسانیتی داغدار ایده‌جك برحادثهٔ مؤلمه ظهوره کلمش اولدیغنی دوشونیوردم.

بوکاشانه‌لر، مشجره‌لرك یاننده کوزیمك اوکندن یانغین یرلری ، خرابه‌لر کچیوردی . شیق تواتلی مادامه‌لرك اطرافنده آچ، سفیل طوللر کوریوردم . بشوش ومتبسم چوجقلرك آره‌سنده محزون،صولغون، ضعیف، عریان یتیملرك ، اوکسوزلرك دولاشدیغنی فرق ایدیوردم. های وهوی طرب آره‌سنده صانکه انینلر ، فریادلر قوپدیغنی ایشیدیوردم . صکره دوشونیوردم . آه بو انسانلر، بوبیچاره‌لره معاونت ایتمك ایچون ینه ذوق وصفایه‌می محتاجدرلر؟ سفالتزده‌لره حساب ویرمك قید وکلفتدن آزاده اولان زنکینلر کیفلرینه نشئه‌لرینه خدمت ایدله‌دن انسانیت نامنه دست شفقت ومعاونتی اوزاتمقده بیله تأنی‌می کوستریورلر؟

اووف ! خیر ، خیر . احتساساتمی تشریح ایده‌میه‌جکم . . .

— خاطره‌کز ؟ . . . .

— بونی سویلرم . . . . بتون زواره کشاده بولندیغی کوشکلردن برینك اوکنده ایدم . نم کبی ایچری‌یه کیرمك ایسته‌ین برقاچ کشی دها واردی. اونلرده بوراسنك اجرتی مقابلنده کزیله‌بیله‌جکنی بیلیورلردی. فقط ایچری‌یه کیره‌میوردق . ایچون عمومه کشاده بولندیغی اعلان اولندی ، ممانعت ونکنده اولان بومعامله‌یه سبب نه ؟.. بردرلو تفسیر ایده‌میوردم. یالکز انتظار توصیه‌سی دیللرده دولاشیوردی . بن‌ده کوشکی کزمك دکل ، شوحالك سببنی اکلایه بیلمك مراقیله بکلیوردم ...

ایش اکلاشلدی. شهزادکاندن بری کلمش،دیکر قپودن کوشکه آلنمش . مشارالیهك سیر وتماشاسی نهایت بولنجه‌یه‌قدر بز قپو اوکنده بکلیورمشز !..

دوشوندم ، درین دوشوندم . قرون وسطاده رؤس متوجه ایله اولادلرینك اهالیدن آیری غیری، بشریتك فوقنده بر مخلوق ایمش کبی سرایلرنده قاپانوب قالدقلرنی، انسانلری حیوان سوروسی فرض ایدرك آره‌لرینه صوقولمقدن حذر ایتدکلرنی ملاحظه ایدیوردم .

فرانسه اختلال کبیرندن صکره بشریت حق وحریتنی اکتسابه باشلادی. حالا اوروپا حکمداران وعائله‌لری کندیلرینی ملتدن فرقلی کورمك اعتیاد قدیمنده نه قدر مصر اولسه‌لرینه چاروناچار مدنیت وانسانیتك جریان حاضرینه بر درجه‌یه قدر تابع اولمقدن بشقه چاره‌لری یوق .

البته برکون بشریتك سعادت واستراحتنه مانع اولان بومساواتسزلقلر نهایت بوله‌جق . بودوره انتظاراً مدنیت وانسانیتك جریانی تعقیب ایتمك ضروریدر . بوجریانك عکسنه حرکت ایده‌جکلر ، قرون وسطایه، استبداده طوغرو کندی کندیلرینی سوروکله‌یوب کوتورمش اوله‌جقلر ... ایشته بونك ایچون اوروپا پرنسلری خلق ایچنه قارشمش،انسانلردن کندیلرینك‌ده برفرقی اولمدیغنی ادراك ایتمك لزومنی حس ایلمشلردر .

خاطرلارمکه خیلی سنه اول شمدیکی ایتالیا قرالی هنوزینك کنج بر پرنس اولدیغی برصره‌ده سوریه‌ده سیاحت ایتمشدی . یاننده بولنانلرله برکون آدیم آتلامه اوینایوردی . ازدواجندن صکره، قرال اوله‌دن برقاچ آی اول ، ینه اوطرفلرده سیاحت ایدیوردی . زوج ایله زوجه اوغرادقلری یرلرده عوامدن ایمش کبی یایا یورویورلر ، خلق ایچنه قاریشیورلر ، دکانلره کیروب چیقیورلردی ، عوام ایله اوموز اوموزه بولنیورلردی .

آلمانیا ایمپراطوری کبی هنوز افراط درجه‌ده تشریفات کوتمکده اولان برذاتك اوغللرندن بری‌ده — ینه شرق سیاحتنده — عادی بربحریه ضابطی کبی طولاشیور ، خلق آره‌سنده یایا کزیوردی .

اوروپا پرنسلری منسوب اولدقلری عائله‌لرك عادات قدیمه‌سنه نه‌قدر مربوط اولسه‌لر ینه تربیهٔ عوامدن حصه‌یاب اولمق احتیاجی حس ایدیورلردی. مدنیت وانسانیت بو یولی طوتمشدر. ایستر ایسته‌منز، کیم اولورسه اولسون، بویولی طوتملیدر .

بو کون آرتق انسانلر حق وحریتی طانیورلر، مساواته طوغرو یورویورلر. حاکمیت ملتده‌در. بزده بو اساسی قبول ایتدك ... شمدی‌یه قدر شهزاده‌لر ملتدن آیری، ملت آره‌سنه قارشمقدن مجتنب ایدی. هایدی دیه‌لم که عبدالحمید بونلری — فکر وسوسه ایله — کیمسه ایله کورشدیرمدی . فقط اعلان مشروطیتدن ، حاکمیت ملیه اساسنی قبول ایتدکدن صکره شهزاده‌لر نه قدر ملت ایله تماسده بولونسه‌لر نه قدر مساواته رعایت ایتسه‌لر او درجه‌ده تکملاته مظهر اوله‌جقلرینی بیلملیدرلر .

اکر بزم یلدیزده هدف اولدیغمز بو صحنه دوام ایدوب کیدرسه ، بتون ملته اعلان ایدلمش وبناءً علیه ویرلمش اولان حق سیر وتماشاده بیله اونلر همان امتیاز وانحصاره صاپه‌رق بزی قپو اوکنده بکله‌تیرلرسه اوروپا پرنسلرینك احتیاج ترقی وتکمله خواه وناخواه تبعیت ایدرك تربیهٔ عوامدن حصه آلمق وافراد ملت آره‌سنه قاریشمق صورتیله کوستردکلری قابلیتی دها سنه‌لرجه مدت بوراده حاصل ایتمك ممکن اوله‌ماز .

بر کره عثمانلی تاریخنی نظر دقته آله‌لم ، برکره‌ده تاریخ اسلامی دوشونه‌لم. صکره‌ده حریت ومساوات بشریه‌یه مخالف صورتده قبول ایدلمش اولان بدعتلرك سنه‌لرجه بوراده نه کبی سیئاته میدان ویرمش اولدیغنی تأمل ایده‌لم ... صکره بزده شهزاده‌لرك شو دور مشروطیتده تربیه‌سی نه قدر مهم اولدیغنی وحاکمیت ملیه اساسنك ابتدا اونلر طرفندن قلباً وفکراً تصدیق اولنمه‌سنده وتربیه‌لرینك، طور ومعامله‌لرینك بو اساسه توفیق ایدلمه‌سنده نه درجه احتیاج بولندیغنی درپیش ایلیه‌لم ...

بو ذات محاکمه‌سنی بو یولده یورونیوردی ... یلدیز شلکارندن نصل برخاطره صاقلامش اولدیغنی صوران ارقداشمزده . بن‌ده سوزینی کسمیوردق، دیکلیوردق ... بر آرالق سوز سویلین ذات سوزینه فاصله ویردی .

بونلره وداع ایدوب آیرلدم ... بو ذات خاطره‌سنی بکاده القا ایتمشدی ...

صحنهٔ سیاسیات

کرید مسئله‌سی

بوهفته ایچنده صحنهٔ سیاسیاتی ینه کرید مسئله‌سی اشغال ایتدی . برقاچ کون اول بومسئله اوروپا صلح ومسالمت طرفدارلرینی اندیشه‌ناك ایده‌جك بر رنك آلمشدی . ممالك عثمانیه‌نك بر چوق جهتلرنده اظهار اولنان حسیات وطنپرورانه بر غلیان شکلنی آله‌رق قابینه‌یی بوخصوصده دها جدی برخط حرکت تعقیب ایتمکه مجبور ایلشدی .

کرید اوزرنده حق حکمرانیٔ عثمانیك بقاسی شرطیله ید امانته آلمش اولان دول اربعه‌نك شو صوك صفحه‌ده مشکل موقعده قالمش اولدقلرینی‌ده تسلیم ایتمك لازم کلیر . کریده عسکر چیقاره‌رق اطه‌ده آسایشك استقرارینی تأمین ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایتمش اولان دول معظمه کریدلیلره ویرمش اولدقلری سوزدن نکول ایتمه‌مك ایسته‌مشلر. بو سنه تموز یکرمی یدیده عسکرلرینی اورادن چکمشلردی. فقط برطرفدن حکومت عثمانیه‌یه قارشی کرید اوزرنده‌کی حقوقی محافظه ایده‌

سائر تحصيلدارلرك بار كيريته‌ئدا ايچون صاقلار، طاووقلرينى. حتى اونلرك يموurtه‌لرينى يمكدن نفسنى محروم ايدرك تحصيلدارلرك اكرام واعزازى ايچون صاقلار. يازى مهما امكن بعض زحمت و مشقتله كچيردكدن صكره قيش حلول ايدر. سفالت ده باش كوسترر. اوزمان مدد اومديغى، حمايت وصيانت بكلديكى (آغا)يه مراجعت ايدر. (اغا) نامنى طاشيان محتكر ومتغلب على الاكثر چفتلكك صاحبيدر. كله‌جك محصولدن ايكى مثلى (بو، منصفانه‌سيدر!) ويرلك اوزره آتمكلك وياخود تخملق ذخيره آلير؛ اوده نه‌مشكلاتله، نه‌قدر رجا وتملقله. زراع كيده مراجعت ايتسون؛ زراعت بانقه‌لرينمى؛ اونلرك مقدار اقراضاتى محدود واراضى ترهينيله مقصور. صكره‌ده برچوق معاملات قلميه ومصارفات ابتدائيه. چفتچينك بر مقدار اراضيسى اولسه بيله قضا ويالوا مركزنده كونلرجه قالمغه ونهايتى كلز معاملات قرطاسيه‌يه متوقف اولان بوصورت استقراضدن بيقمش ومجانبت ايتمك مجبوريتى قسنده دويمشدر. بوندن طولايى اك قولاى وسريع الاستحصال چارهٔ نجاتى ينه اغايه مراجعتده بولور وبو صورتله طولاب احتكارده دائما ازيلوب قالير. جرچيلرده محصولك اقتطاف زمانى تقرب ايدر ايتمز كويلرى طولاشمغه ويتمز توكنمز ديونك يكونى تنقيصه چاليشيرلر. بوندن طولايى محصول زمانى كلير كلمز زراعك ينه اللرى بوكوزنده قالير. اسباب سفالت وپريشانى دائما آز ويا چوق برسرعت وشدتله دوتوب دورير. سنه‌دن سنه‌يه آرتان ديمات. قانونك تعيين ايلديكى حددن پك يوكسك بر درجه‌ده اولان فائضلرك علاوه‌سيله، اولاد واحفاده انتقال ايده‌بيله‌جك بر حاله كيرر. زراعك بوندن صكره‌كى حالى اسارت وعمر تمكسارى نهايتى كلز برسفالت تشكيل ايدر.

نتيجه — مملكتك عمرانه خادم حقيقى سكنه‌سيدر. حكومت عمرانه توسط ايدر، استحصال ترقياته آلت اولور، آنجق اكثريت خلق شو حال سفالتده بولندقچه وبونلرك ترفيهى حقنده قطعى وسائل تدارك ايدلدكچه ثروت ويسار ملك عموميلاشه‌مز. هردرلو عمران سكنهٔ ملكك رفاهيله، ثروت عموميه‌نك وسعتيله متناسباً ازدياد ايتمك قاعدهٔ عموميه‌سندن بزم خارج قالمز احتمالى يوقدركه معارفك، وعمران ملكك ترقياتنه بشقه چاره‌لر آرايه‌لم.

صاندانسكى افندى وطنداشمزك شو تشبث خيرخواهانه‌سى شايان تقدير وتحسيندر. انجق بوتدبير مهم ومستعجلك يالكز بلغار كويليلرينه دكل، بلا تفريق جنس ومذهب چفتلك صاحبلرينك النده ازيلوب برعمر سفيلانه‌يه محكوم اولان بتون زراعه تشميلى لازم كلير.

شو دور سعادت اثر مشروطيتده حاكميت مليه‌دن نصيبه‌دار اولان كويليلرمزك برازده رفاه وسعادته نائليتله بكام اولمسى زمانى كلمشدر، صانيرز. علاقه‌دار اولان دوائر حكومتك بوكا برچارهٔ عاجل تدارك واستحصال ايتمسى اميدينى بسلمكدن كنديمزى — حمية — آلامايز.

مصطفى بهاء الدين

* * *

حق وعدله طوغرى !

حكومت، اطنه وجوارى هائلهٔ مدهشه‌سنه دائر فجيعه‌نك بدايت ظهورندن اعتباراً طوتديغى كشمكش افكار مسلكندن آرتق فراغت ايدرك صدارتك تحريرات عموميه‌سيله حق وعدله طوغرى برخطوه آتمشدر. قابينه بوندن طولايى تشكر وتبريكه شايسته‌در. فاجعهٔ منفورهٔ مذكوره‌يه عائد (راپور) لرك صحائف مطبوعاتده نشرى، افواه ناسده برطاقم شايعات كاذبه‌نك دورانته باعث اولمقله برابر حقيقت بين اولانلر عندنده مذكور راپورلر مفادينك — روح تحدث مسئله نقطهٔ نظرندن — مغايرت مفهوم تشكيل ايلديكى تبين ايتمشدر. لسان خلقده طولاشان شايعاتك نه درجه‌يه قدر حق وكذبه مقارن اولديغنى تعيين ايتمك حكومت حاضره‌يه عائد بروظيفهٔ نظيفه ايدى. صدارتك ولايات عثمانيه ومستقل متصرفلقلره تبليغ ايلديكى تحريرات عموميه بونى ايفا ايتمك مقصديله ترتيب وتحرير ايدلمش اولديغنه اطمئنان حاصل ايده‌لم‌ده اتحاد عناصره اولان تأثيراتندن بحث ايليه‌لم. اطنه وقعهٔ خونريزانه‌سى برفلاكت خانمانسوز شكلنده ظهوره كلير كلمز مسئله‌نك صورت ظهورى واسباب وقوعى لايقيله اكلاشيلمقسزين حكومتك عجز ومسكنتى — تأويلات باردانه‌سيله — قپاتمق مقصديله رؤساى مسئوله‌وادى تأويله صاپمشيدى. والئ اسبق جواد بكك صحائف مطبوعاته عكس ايدن ايضاحات غريبه‌سى كولنج اولمقدن قورتيله‌مامشدى. صانكه صوبوريله طوب اعمال ايدن ارمنى وطنداشلريمز وقعهٔ منفوره‌نك مسبب مستقللرى ايدى. بو تفصيلات غريبه وتصويرات واهيه يالكز كولنج اولمقله قالمش اولسه‌يدى، مسخره‌لقدن بشقه بركيفيته كسب لياقت ايده‌ميه‌جكى ايچون شايستهٔ اهميت برشى دكلدى. فقط بواشاعات عناصر عثمانيه‌نك — معاذالله تعالى نتيجه اعتباريله — اتحادينى بوزاجق اهميتى حائز اولديغندن حكومتك اظهار حقه صرف مساعى ايلمسى مهم بر وظيفه حالنى آلمشيدى. اولاً تظاهر حقيقت لازمدى، صكره‌ده تطبيق معدلت. حكومت حق وعدله طوغرى آتديغى بو خطوه ايله عناصر عثمانيه‌نك اتحادينه جداً خادم اولديغنى اثبات ايتدى. واقعا بو. براز كچ اولدى. آنجق حقيقته، معدلته مصروف اولدى؛ بوندن طولايى قيمته نقيصه كلز.

شايعات غريبهٔ مذكوره ولايات عثمانيه‌نك بعضيلرنده فنا تأثيرلر حصوله كتيرمش اولديغنى انكار ايتمك قابل دكلدر.

حقيقت مسئله‌يه ارجاع نظر ايده‌بيله‌جك منورالفكر سكنه‌يه — پك‌ده — مالك اولمايان واهاليسى الآن عشيرت حالنده وشكل بداوتده ياشايان بعض ولايات بعيده سكانى ارمنى وطنداشلرمزله مجاورتده وحال تماسده بولنديغندن شايعات كاذبهٔ مذكوره‌نك تأثيرات مهيجه‌سندن قورقولوردى. نهايت، حكومت باب عالينك تسيب و (لاستيكلى) تأويلات بوتلقه‌سندن واز كچه‌رك اظهار حقيقت مسلكنه رجوع ايتدى، اتحاد عثمانى‌يه‌ده خدمت ايلدى. اعتراف ايده‌لم‌كه حسين حلمى پاشا قابينه‌سنك حكمت حكومتنه اك زياده توافق ايدن بر حركتى‌ده بودر.

مذكور تحريرات عموميه‌يى بورايه عيناً نقل ايدرك منصف تركارك، پاك قلبلى وطنداشلرمزك نظر دقت وكوش اعتبارينه وضع وايصال ايتمكى وظيفه‌دن عد ايدرز:

آطنه حادثهٔ مؤسفه‌سنك صورت وقوع وظهورى بعض مرتبه قيل وقال تكوننه باعث اولمقده بولنديغى محسوس اولوب بوبابده عناصر عثمانيه‌نك صفوت ومخالصت دائره‌سنده حسن معاشرتنه سوء تأثيردن خالى قالميه‌جغى ملحوظ و بر وطن اولادى اولان ايكى عنصر آره‌سنده اخوت صحيحهٔ عثمانيه‌نك تأسيسى هردرلو اوهام وظنونك رفعنه وبوده حقايق ووقايعك بيلنمسنه متوقف بولنمش اولمغله بيانات آتيه‌يه لزوم كورلمشدر شويله‌كه:

ادارهٔ سابقه‌نك سيأت استبدادى جارى اولديغى زمانلرده ارمنى جماعتنه منسوب بعض فرقه‌لر جانبندن مقاصد سياسيه‌يه دلالت ايدر مساعى صرف ايدلديكى معلوم اولمقله برابر بو مساعى هرنه شكل وصورتده تظاهر ايتمش اولورسه اولسون بر ادارهٔ مستبده‌نك ناقابل تحمل جور وظلمندن منبعث اولديغى كبى صوك زمانلرده ملتك استحصال مشروطيت امرنده‌كى مساعيسنه مظاهرت ومعاونتلرى كورلمكله وطن عثمانى‌يه رابطهٔ صميميه‌لرى‌ده بالفعل ثبوت بولمش وهله ادارهٔ مشروطه‌نك تأسسندن صكره سعادت و سلامت قوميه‌لرينك حكومت مشروطهٔ عثمانيه‌يه صداقت ومربوطيتده بولنديغى تسليم اولنمق جهتيله سعادت عموميهٔ مشتركه‌نك استحصالنه حصر امل ايدلمش اولديغندن جماعت مذكوره‌نك اليوم برفكر مضمر سياسى پرورده وتعقيب ايتمكده اولديغنه دائر حقيقت حاله خبير وآكاه اولميانلر عندنده حصولى ملاحظه ايديلن سوء ظنك بالكليه اساسدن عارى اولديغى شبهه‌سزدر. آطنه وقعهٔ فجيعه‌سنك صورت ظهورينه كلنجه اولبابده هيئات مخصوصه معرفتيله اجرا ايتديريلان تحقيقات مجموعنك نتايجندن وحادثه‌نك جريان طبيعيسندن استدلال اولنان احواله كوره اخوت وطنيه حسنك امحا ايدلك ايستنلديكى دور سابق استبدادك آثار باقيهٔ مشؤمه‌سندن اوله‌رق حريت ومشروطيتك ارمنى جماعتى نزدنده توليد ايتديكى شطارت وحياتك بعض ساده‌دلانجه سوء تفسيره اوغرامسى وعوام اهالينك نام وعنوان وخط حركتدن خبردار اولماديغى طاشناقسوتيون وخنچاقيان كبى فرقه‌لر افرادينك علانيته چيقملرندن بعض اساسسز توهملر حاصل اولمسى بين الاهالى كفت وكويى موجب اوله‌رق بونك عكس تأثيرى ايسه عين صورتده ارمنى جماعتى نزدنده خوف وشبهه توليد ايدرك اوراجه ايكى طرف بيننده سوء تفهم ايله يكديكره قارشو عدم امنيت حاصل اولمسندن وبو سوء تفهملرك درحال منابعى كشف وتحقيق و جماعات مختلفه‌يى يكديكرينه تقريب ايله عدم امنيت متقابله‌يى ازاله وقانون اساسينك سعادت عموميه‌يى كافل اولان احكامنه ومشروطيت اداره‌نك ايجابنه توفيقاً حسن معاشرت اقوامى واخوت وطنيه‌يى تأسيس وتأمين ايلك حكومت محليه‌نك وظائف اساسيه‌سى ايجاباتندن ايكن ولايتك اك بيوك مأمورلرنجه بالعكس شايان اسف برعجز وضعف ايله اختيار اولنان صورت اداره وسكوت ومبهميت وظيفه‌ناشناسانه بر طرفدن بوسوء تفهم ايله عدم امنيتك تشديدينه وديكر طرفدن خلقك قدرت حكومته قارشو پرواسزجه حركتلرى جرأتلرينك تزايدينه ميدان ويرمش ودها حادثه‌نك مباديسنده ذمت حميت و مأموريته ترتب ايدن وظيفه‌نك حق فداكارانه ايفا ايدلمه‌مش اولمسندن نشأت ايليوب يوقسه جماعت مذكوره‌نك حكومت معظمهٔ عثمانيه‌يه قديماً دركار اولان صداقتلرى مختل اولمسندن انبعاث ايتمامش اولديغى اشكاردر. شو حاله نظراً حادثهٔ مؤلمهٔ مذكوره‌نك مسبب حقيقيلريله ايفاى وظيفه‌ده تكاسل ورخاوت ايدنلرك مجازات قانونيه‌ده دوچار اوله‌جقلرى بى‌اشتباه ايسه‌ده بعض طرفلرده حصولى كمال تأسفله محسوس اولان ظنون باطله‌نك دوامى آمال ومنافع متحده ايله يكديكرينه طبيعةً مربوط عناصر مختلفه بيننده جايكير استقرار اولمسى لازمه‌دن بولنان حيات خالصهٔ اخوتكارى‌يه منافى اوله‌جغندن روايات وتقديرات غير صحيحه‌دن اورالرجه‌ده حاصل اولمش اولماسى محتمل اولان ظنون واوهامك ازاله‌سنه ووطن عزيزمزك سلامت وسعادتى عموم اولاد وطنك يعنى عثمانلى ملت معظمه‌سنى تركيب ايدن مسلم غير مسلم اهالينك كمال وفاق واتحاد ايله حركت وحسن معاشرت ايتملرينه منوط اولمغله صنوف تبعه بيننده روابط واخوت وطنيه‌نك تأييدينه درجهٔ نهايه‌ده صرف مساعى اولنمسى وحكومت عثمانيه‌مزك اساس متينى اولان اصول مشروعهٔ مشروطيتى وآسايش مملكتى اخلال ايده‌جك هردرلو حركات واغتشاشاتك مرتب ومتجاسرلرى عليهنه ترتب ايده‌جك مجازات شديدهٔ قانونيه‌نك بلا امهال اجراسيله عبرت مؤثره ابرازى مقرر اولديغنك داخل ولايتده بتكرار اعلان ايدلمسى توصيه اولنور.

* * *

اتحاد وترقى جمعيت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اوله عائد ترتيبات واجرا آتنه دائر:

ازميرده توتونجى يعقوب اغا

— مابعد —

ياغمورك چيسه‌لمه‌سنه باقمه‌يه‌رق ريحتم اوزرنده برخيلى يورودك. مرحوم سكوت ايديوردى. تشبثات آتيه بلائى لايقيله وهر نقطه‌سنى دوشونه‌رك ممكن مخاطره‌لرينى ازاله‌يه چاليشمق صورتيله جهات تطبيقيه‌سنى تماماً استحضار امليله صانكه خيالاتنه دالمش كبى كوروينوردى. رفيق بك مرحومك حالات روحيه‌سنى ذاتاً تدقيق ايتمشيدم. اك مهم مسئله قرار قطعى ويره‌جكى درده‌ده دائما ساكن واوكا متعلق احواله لاقيد كبى كوروينوردى، اونده بويوك بر قوماندانك استعداد ولياقت دهاسى مكنوز ايدى، ظن ايديلور. حيات خصوصيه‌سنى برزمانلر تدقيقه پك زياده مراق ايتديكم بويوك ناپوليونك روحندن صانكه اونده بر نبذه واردى ياكلش تلقى ايدلمه‌سون. ناپوليونك دهاى روحندن ديمك ايستيورم. ناپوليون، فرانسه تاريخنى مفاخر حربيه‌سيله دولديران بوصاحب دهاى جنك وجدال اك مهم ترتيباتى فكر سواره‌لرنده ملاطفه ايدركن، (مالمزون) آغاجلر آلتنده كزينيركن حاضرلارمش.

داناً بيليوردم وبوكا قطعياً مطمئن ايدم كه رفيق بك مرحومك بتون دوشونجه‌لرى ملت مظلومه‌نك خلاصنه عائد ايدى، آنك حياتى بوكا منحصردى، دنيا بيلور والسلام.

بناى استبدادى ييقمق ايچون برمدهش ضربه اورلمق لازم كلـ، كيمسه‌نك بونك قادريغى ايستمه‌يان بورقيق القلب صاحب جهد وهمت وارسلان كيلمك استعدادينى حائزدى. ريحتم استقامتجه هوانك رطوبتنه، ياغمورك متصل چيسه‌لمه‌سنه رغماً برسكوت مزعجله ايلرولركن بنده براز آنى‌يى نظر دقتدن كچيريوردم. قانلى طرناقلريله، خونين پنجه‌لريله هيكل استبدادى كوز اوكنـ كتيريوردم. بناى ظلم وقهرى تا تملندن ييقه‌بيلمك ايچون اويله برقوت لازم كه طوب فابريقه‌لرنده‌كى بويوك ميخانيكى چكيچ كبى بركره هيولاى استبدادك اوزرينه اينديـ خرد و خاش ايتسون، ملتك دم معصومى زهرله‌ين پيس قانلر اطرافه صاچلسون . . . كيجه‌نك ظلمت وسكينتى ايچندن بزه باقار كبى ايكى دهشتلى كوز بزه معطوف بوليور، ايكى قانلى پنجه صانكه يقامزه صارلمغه مهيا عبدالحميدك كوز، قورقونج سسى قولاغمده كويا طنين انداز اوليوردى:

— هانى او قوت؟ سزك نه‌كز وار باقايم.

بم قوتم، شوكتم، معيتم، مهابتم، قو وار. على الخصوص پاره‌م وار، پاره‌م ....

ایسترسه‌م اوزرکزه چکرکه طوفانی کبی صاری صاری لیرالرمی دوکرم. سزی اونك آلتنده آزرم. بم حشمتم وار، المده بکا مطیع بر حکومت وار. سزك نه‌کز وار، باقایم؟

بوصدای مخوف بنی تره‌تمشدی. اوت، بزم نه‌مز واردی؟ حمیتمز، عزممز، تخلیص وطن خصوصنده‌کی فداکارلغمز..... بونلر هیچ استبدادی ییقه‌جق بر قوت تشکیل ایده‌بیلورمی؟

رفیق بك مرحومه دوشونجه‌لرمی بوسنده آچدم:

— عزم وثباتك اوکنده دورولماز، اتحادقلب قدر بیوك برقوت اولماز؛ مقابله‌سنده بولوندی. بر مقصد اوغورینه حصر حیات ایتدك؛ احتمال که بو یولده اوله‌جکز؛ فقط بزدن صوکره کله‌جکلر تعقیب ایده‌جك بر حمیت وفداکارلق یولی بوله‌جقلر، اوشهراه خلاصی تعقیب ایده‌جکلر. اویولك صوکی‌ده موفقیتدر. روسیه‌ده‌کی عزم وظهور وراهنی کورمیورمی‌یز. اونلرده‌کی ثبات ومتانتی تقدیر ایده‌میورمی‌یز. قانلر آقیور، جانلر افنا ایدیلیور؛ فقط مقصد یرنده قائم وثابت..... قانله یغوریلان بوبنای استبدادك ضمیری ینه قانله یوشادیله بیله‌جك، تملرینی کوشتمك ایچون ینه قانه احتیاج وار. نه‌یاپه‌لم، مقدرات بویله بر مظهریته ازلدن لایق کورلمش. مادام‌که قاندن بشقه چاره یوق. بزده اوصردار قانلری آقیده‌جغز، سیل انتقام کبی آقیده‌جغز.

مرحومك برطور مهیب وطرز آتشینده سویله‌دیکی بو سوزلر قلبمی خلجانه اوغراتمشدی، دیمك آرتق جمعیت استحصال مقصد ایچون صورت قطعیه‌ده دورهٔ فعالیت واجرائیه کیرمکه حاضرلانمش. مرحوم آچیق آچیق کولومسه‌یوردی:

— ایشی هانکی قوتله یاپه‌جغمزی دوشونیورسك دکلمی، بها سویله. سویله. مرحوم عبدالحمید کبی پاره‌مز یوق، لشکرمز یوق، سطوت و مهابتمز یوق. فقط بزده ظهیر اولمق ایچون اویله بر قوت وارکه.... سن انفعال ملی هیجه‌می صانیورسك؛ هرکس یاره‌لی، هرکس قان آغلایور. بوخشنود.. سزلی موقع تطبیقه قویمق زمانی کلدی. بها! قهرمان ضابطلرمز ایچنده‌ن، اخوان آره‌سنده سویز، سویته اوله‌جك، وطنك خلاصی اوغورنده افنای حیات ایده‌جك قاچ فدائی بوله‌بیله‌جکنی تصور ایدرسك عجبا؟ فداکارلق زمانی کلدیکی زمان ارباب حمیت عادتا رقابته قالقیشیور.

اتحاد مقصد، اتحاد آمال، اتحاد روح اویله مقاومتسوز برقوت تشکیل ایدرکه، بها! بوسیلاب حمیتك اوکنه کیمسه طوره‌ماز؛ ایش‌شیمدی اوطوفانی بر کره میدانه کتیرمکده.

هب بونك ایچون دوشونیورم. فرط تأثر وهیجاندن عادتا صداسی قیصیلمشیدی. ایرتسی کونی بولوشمق اوزره قولومیو اوکنده بربرمزدن آیرلدق. او کیجه‌هب قانلی، مخاطره‌لی رؤیالر، قورقنج کابوسلر کوردم.

ایرتسی کونی اقامتکاهنه کیتدم. ماصه‌سنك اوکنده اوطورمش، چالیشیوردی. بکزی اوچمش، متاعب سعی وتفکر اونك لونه غریب بر اوچوقلق وصاریلق قوندیرمشیدی. بر معتاد صباحه قدر چالیشمش، متاعب سعی متمادی آلتنده کندیسنی بو قدر ازمامسی حقنده بیان فکر ایتمکه قالقیشمق ایسته‌دیکم صره‌ده:

— آدم انسان چالیشمقله اولمز، مقصده ایریشه‌مامش اولمق تأثریله، امیدسزلکله اولور.

دیه‌رك بنی تسلی ایلدی. او صره‌ده شمدی قسطمونی مبعوث محترمی اولان محمود ماهر افندی ایچری کیردی. سلانیکده مکتب صنایع مدیری اولان بو ذات محترم نفیی، عائله‌سنی رفاه معیشتدن محروم ایدرك مکتبه طولدیرلمش اولان زوالی چوجقلرك انسانجه‌سنه تغذیه‌سنه حصر ایتمك اوزره معاشنك قسم کلیسنی اویوله صرف ایدرمش. مرحومك افندیٔ موی‌الیه حقنده بویوك بر حس تقدیر وتوجه قلبیسی واردی. یاقاسی یاغلانمش لاتاسی، ییرتلمش، قوندره‌لری جوهر حمیت قلبیسنی کسر ایده‌میان بو ذات وطنپرور ایله وطنك آتیسی، مقصدك علوینی، عدم موفقیتك انتاج ایلیه‌جکی اضمحلال کلی حقنده ادارهٔ افکار ایلدك. اوکون مکتب صنایعی زیارت ایتمکلکمز حقنده ویریلن قراری متعاقب

(مابعدی وار)

هفته ده بر
صحبت اجتماعیه

برقاچ دوست ریختم اوزرنده‌قهوه‌خانه‌لردن برینك اوکنده اوطورمش صحبته دالمشدق. ریختمه باغلی اولان بربیوك واپور یارم ساعت اول حرکت ایتمش، سرای برونه طوغرو مدنظر ایده‌بیله‌جك، دکز هواسی آله‌بیله‌جك بر آچیقلق حاصل اولمشدی.

ادارهٔ مخصوصه واپورلرندن بری آهسته آهسته قاضی کوی طرفندن کوپری‌یه کلیور، شرکت واپورلری بوغازدن کوپری‌یه طوغرو، وقتیله یتشمك بوسته‌سنی زماننده اجرا ایده‌بیلمك ایچون سرعتله ایلیور، کوپریدن حرکت ایدنلر اناقور صولرینك تأثیریله بوغاز جهتنه دها اغیرجه حرکت ایدرکبی کورینیوردی.

ریختم اوزری هرصنفدن برچوق خلقك اجتماعکاهی اولدیغی ایچون برطرفدن لیمانده‌کی واپورلرك وقایقلرك سیروسفری، دیکر جهتدن ریختم اوزرنده کلوب کیدنلرك تماشاسی ذهنلرده مملکتك احوال اقتصادیه واجتماعیه‌سنه دائر برطاقم مطالعه‌لر اویاندیریوردی.

بیلم بومنظره‌نك تأثیریله‌می، ارقداشلر آره‌سنده آچلمش اولان صحبتك زمینی‌ده خلقك حال واشتغالی؛ مملکتك مساعیٔ تجاریه‌وصناعیه‌سنی تشکیل ایدییوردی. برواپوره کمور ویرمش، کیم‌بیلیر قاره توزلر ایچنده قاچ ساعت چالیشمش اولان عمله، ایشلرینی بیتیروب کونده‌لکلرینی حق ایدنلرده کورلمکده اولان یورغونلقله کوچك کوزلری صیرتلرنده بولندیغی حالده ریختم اوزرندن کچیورلردی. پژمرده قیافتلری سیم‌سیاه کموره بویانمش اولدیغی کبی یوزلری، کوزلری، صاچلری، اللری، ایاقلری‌ده کمور توزلرینه بولانمشدی.

ایچمزدن بری بوعمله‌نك آرقه‌سندن برمدت باقدی. قیافتلرینی کوزدن کچیردی، برایکی دقیقه تفکرانه دالدی، برده‌نبره دیدی‌که:

— ایشته باقیکز، بونلرده انسان، بونلرك‌ده سزك وبزم‌قدر حیاتدن نصیبی‌وار. برکره‌ده سوء حاللرینه، قیافتلرینه باقیکز شوشرائط صحیه آلتنده عاقبتلرینی، وجودلرینی نصل‌بیپراندیره‌جقلرینی دوشونیکز. بونلرك سائر طبقات بشریه‌ده بولنانلرله حالنی ومشغله‌سنی مقایسه ایدیکز صکره‌ده... انسانیتده مساوات اولدیغنه قانع اولیکز!...

ایچمزدن بری بواعتراضی ایتدی.

— نه‌دیمك ایستیورسکز؟ مساوات دیمکه نه

اکلایورسکز؟ کمورجی عمله‌سیله آره‌مزده هیچ برفرق بولنمسون. اونلرده‌بزم کبی یاشاسون، اونلرده عیناً بزم کچیردیکمز حیاتی کچیرسون، بزم کبی کیینسون بونی‌می مراد ایدییورسکز؟ بوحالده بن‌ده ایسترم‌که سرایده کاشانه‌لرده یاشایم، منین یاطلرله سیاحت ایده‌یم. آمریقا میلیاردرلری کبی برحیات سوره‌یم!... بونی‌دیمك ایستیورسه‌کز بوبرخولیادر.

هنوز کمورجیلرك آرقه‌سندن نظرینی سوق‌ایتمکده چالیشان، بوالی‌یوزی مادةً قاره، فقط معناً بجه انسانلردن پاك وتمیز اولان بوایشجیلره قارشی قلبنده برائر شفقت حاصل اولمش اولدیغی علائم وجهیه‌سندن بللی‌اولان ارقداش دیکرلرینه‌جواب‌ویردی:

— بن‌ده سزك نه‌دیمك ایستدیککزی اکلایه‌مدم. عالم حیاته کلمش اولمق اعتباریله بو کمورجی ایله میلیاردر، دیه ذهنکزده بویوتدیککز شخص آره‌سنده نه‌فرق وار؟ میلیاردرك بیوك برمیراثه قونمه‌سی، بوزواللی‌نك فقر وضرورت ایچنده دنیایه کلمش بولنمه‌سی دکلمی؟ یوقسه زنکینك تنفسه نه‌قدر حقی‌وارسه بونك‌ده‌اویله. زنکینك افعال‌واحتیاجات حیاتیه وطبیعیه‌سی نه‌ایسه بونك‌ده اویله... سبب نه‌درکه بری ذوق وسفاهتی ایچون عقل‌وخیاله کلمز چیلغنلقلر یاپسون. انسان جماعتدن بیوك برپاسته یاپدیرسون، ایچنه جیرل جبلاق برقیز صاقلاسون. سفره اوزرینه کتیرسون... بو کمورجی‌ده قورو اکمکنه بعض کونلر قاتیق بوله‌مسون.

— نه ظن ایدییورسکز؟ اکر مساواتی سز بونده آرایورسه‌کز خطایه دوشیورسکز. مساوات طبیعتده یوق. انسانیتده نصل‌اوله‌بیلیر؟ بوایشجیلرك رنج وآلامنه آجیر کبی کورینیورسکز. فقط هر طبقه‌ده‌کی انسانلرك کندینه کوره بر مشقتی وار. بو ایشجیلرك فکرلری، نظرلری محدود اولدیغی کبی احتیاجلری‌ده محدوددر. طبقات بشریه‌ده یوقاری‌یه طوغرو چیقدقجه فکر ونظر کنیشلر. احتیاج‌ده آرتار.

— رجا ایدرم، بو طبقاتی هانکی قانون‌طبیعته استناداً تنظیم ایدییورسکز؟

ادعا ایده‌بیلیرمیسکزکه انسانلر فطرةً مساویدر. کیمی قوی‌البنیه‌در، کیمی ضعیف وچلیمسزدر. کیمی فطرةً پك ذکیدر. مستعددر، قابلیتلیدر. کیمی‌ده احمق، اذعانسز، بجریکسزدر. بونلری کورمیورمیسکز؟

— انسانلر آره‌سنده‌کی عدم مساوات، یالکز فطرتك بوتجلیاتنه‌می منحصردر؟ ایشته بنم دیمك ایسته‌دیکم بودر. سز دمین قوانین طبیعیه‌دن بحث ایتدیکز. نیچون بو قوانین طبیعیه‌یه توفیقاً قوانین مدنیه‌یی‌ده تنظیم ایتمیورز؟ قرون اولی و قرون وسطادن، استبدادك الك قویو دورلرندن بری دوراوله کلمش انسانلر آره‌سنده حیاتدن جمله‌سنك لذتیاب اوله‌لرینی، جمله‌سنك رفاه و سعادت ایچنده یاشامه‌لرینی تأمین ایده‌جك یرده برطاقمنك تفوق ورجحان دائمه‌سیله دیکرلرینی زبون ومقهور بر حالده براقه‌لرینی انتاج ایلمش اولان ایجادلری حالا محافظه‌ده اصرار کوسترییورز. اکر حیاتی نظردقته آله‌رق انسانلرك رفاه وسعادت، استراحت ایچنده یاشامه‌لرینی استحصال ایلیه‌جك اولان صفحاتی دوشونه‌لك، انسانلر آره‌سنده مساوات قاعده‌سنه تماماً رعایته چالیشه‌ق هیئت اجتماعیهٔ بشریه‌نك نیجه سفالتلرینه، مذلتلرینه مانع اولور، نیجه انسانلری دوچاراولدقلری یأس وحرماندن قورتاریردق. بن سزه مساوات یوق دیمکله، انسانلرك جمله‌سنده یاشامق حقی بر اولدیغی حالده بعضیلرینك صوك درجه اسراف و سفاهت ایچنده مستبدانه، بر طاقمنك صوك درجه سفالت ایچنده مظلومانه ومحرومانه یاشامه‌لرینی انتاج ایدن، بقصداً ایجاد وابداع اولنان اصوللری، یوللری دکیشدیرملی؛ دیمك ایستیورم.

— بیلم اما بودیدکلریکزی تخیلاتدن عبارت کوریورم. نظام‌عالم بویله‌در. بویله‌کلمش. بویله‌کیدر.

— عفو ایدرسکز اما محدودیت فکریه‌دن چیقمامقده اصرار ایدرسه‌کز سزکله مباحثه‌نك‌ده احتمالی اوله‌ماز...

ایکی رفیقك بوصوك سوزلری برآز سرتجه کوروندی. بلکه بری فضله برکله ایله دیکرینك انفعالنه سبب اولورده طاتلی محبت، مناقشه رنکنی آلیر ملاحظه‌سیله سوزه قاریشدم، دیدم‌که:

— بورایه‌بزبرر قهوه ایچوب برآز دینکلنمکه، هوا آلمغه کلدك. شو مباحثه‌لری باشقه بر زمانه براقه‌لم‌ده شمدی هوائیاتدن بحث ایده‌لم. ذوق وصفادن دم اوره‌لم...

ملاحظات ومدافعاتمده جدیت کورن، حالا ذهنی کمور عمله‌سیله مشغول بولنان ارقداشم اوزرنده بوسوزم حسن تأثیر حاصل ایتمدی. بردن بره غلیان ایتدی؛ بکا توجیه کلام ایله دیدی‌که:

— نه دییورسکز؟ انسانیتپرور وحقیقی‌مدنی اولان برانسان، ابنای‌نوعندن برطاقمنك برکوشه‌ده، برمردار وقارا کلق مسکنده یأس وحرمان، بلکه آه وانین ایچنده بولندیغنی دوشونور. درت بش چوجغی اولان برفقیر عائله‌نك احتمال بو اقشام آچ یاتمه‌لری احتمالی بولندیغنی خاطره کتیررده راحت قلب ایله دنیاده ذوق وصفادن مستفید اوله‌بیلیرمی؟

بن سوزه قاریشدیغمه پشیمان اولدم. برکت ویرسون‌که ایلك مباحث سکوت ایتمدی. براقش اولدقلری یردن سوزی دوام ایتدیرمك ایسته‌دیکنی اکلاته‌جق برطورله دیدی‌که:

— ترتیب عالمی بوزه‌مازسکز. بشریت بویله کلمش...

— عفو ایدرسکز امابوسوزی تکرار ایتمیکز. مادامکه ترتیب عالم بوزلردی‌ده‌فرانسه اختلالی نیچون چیقاراولدی؛ انسانلر حریت وحقوق مغصوبه‌سنی مستبدلر الندن استرداد ایتدکدن صکره بشریته بر رفاه کلدیمی؟ حقوق ملت مدافعه ومحافظه ایدلیورمی؟ براستبدادی ییقوب‌ده مشروطیتی اعلان ایتدك. بوده، رفاه وسعادت بشریه‌یه طوغرو بیوك برخطوه آتیق دکلیدر؟

انسانلر حریت وحقوقنی تأیید وتحکیم ایدرك مساوات‌ده آره‌لرنده تأسیس ایچون خطوه‌لر، مهم خطوه‌لر آتاملیمیدرلر؟ شبهه یوق‌که آتیله‌جق. فرانسه اختلال کبیرینك حقوق بشریه ایچون آچمش اولدیغی ساحه‌ده ایلرویه کیدیله‌جك...

دیکر ارقداش ینه سوزه قاریشمقدن کندینی آله‌مدی.

— اووقت سزك کمورجیلر نه اوله‌جق؟...

— استهزامی ایدییورسکز؟ تأسف ایدرم. حاکمیت ملیه دییوب کچییورز اما حکم وشمولنی احاطه ایده‌میورز. اکر حاکم اولان ملت؛ ایسه بوکمورجیلرله آره‌مزده ملتك اجزای فردیه‌سندن اولمق اعتباریله آره‌مزده برفرق یوق. کمورجیلرده حاکمیت ملیه‌دن حصه‌داردر. اونلرده کندی رفاه وسعادتنی حیاتدن حقنی طلب ایدرلر. اونلرك‌ده حیاتده ومعیشتده استراحتنی استحصال ایده‌جك قوانین اجتماعیه‌ده بتون قوانین مدنیه کبی لزوم واحتیاج وار.

مباحثه اوزایه‌جقدی. بن « هایدی آرقداشلر، آرتق قالقه‌لم. » دیدم. قالقدق، یورومکه باشلادق. بحث‌ده کسیلدی.

انقلابمزه عائد نوتلر

محرری: صفوت نزیهی

« انقلاب مسعودمزك صفحات مختلفه‌سنی نظرنافذ ایله تدقیق‌ایدن بر صاحب قلمك علی‌العجاله چیزدیکی نوتلری ترتیب وتلفیق ایلدم. بوندن بر قسم استانبول خلقنك حالت روحیه‌سنی ارائه ایدر برروماننه زمینی چیقدی. »

ص.ن.

۱۱ تموز سنه ۳۲٤

بیوك آطه‌نك ولوله‌دن آزاده بر صباحی. هواده سکونت، خلقده سکونت، اشیاده، کائناتده صانکه عمیق بر سکونت وار. بعضاً طراقه‌لر قوپاران، رعدلر، برقلر صاچان فورطنه‌لی‌هوادن صوکره اطرافی مستولی‌اولان رکودت سما کبی طورغون، ساکن بر حال، صیقیلیوردم. بیلمم نه‌دن قلبمی‌ویین، بیتمك حیرانته‌نفوذ ایدن برحس مراق واندیشه‌بنده واردی. باغچه‌مك بر کوشه‌سنه قویدیغم اوزون صندالیه‌مك ایچنه اوزانمش اولدیغم حالده، کیم بیلور نه‌قدر مدت. بی‌حرکت قالمشم...

بنی بر قادین سسی خواب غفلتمدن اویاندیردی:

— بك، بونصل شی؟ بونی کورمدیکزمی؟

یرمدن فیرلادم. بزم قومشو خانم افندی آیاقده دوردیغی حالده النده طوتمقده اولدیغی غزته‌یی بکا اوزادییوردی.

شیمدی یالکز ایکی ال ایله حیاته صارلمش ، دوریبور .

١٧ نیسان ١٣٢٥ — احوال ماضیه اوزرینه ینه بر سترهٔ نسیانی چکه جکز ؛ عبدالحمید ثانی سیئات ماضیه سنك حسابنی ویرمه دن ، اسرار انکیز اولان بیکلرجه وقایع مدهشه نك پردهٔ انکشاف وحقیقتی آچمه دن کوشهٔ سکونه می چکیله جك؟ دیشك یه « مضی ، مامضی » . فقط بوملت مظلومه نك آه وانینی انتقام الهی شکل معنویتده اونی البت تعقیب ایده جك .

١٨ نیسان ١٣٢٥ — ادارهٔ مشروطه مز بودفعه حقیقی صورتده تأسس ایتدی . ابره ، هپ بادحریتی ارائه ایدیبور . استانبولده فریاد عمومی :

— قهر اولسون استبداد . لعنت بوقانلی حادثه نك مسبب حقیقیسنه .

چهره لرمزده هپ آثار شوق وشادی وار.. حریتی اعاده واستقراره خدمت ایدن قهرمانلری ، حرکت اردوسنك فداکار وغیور دلاورلرینی آلقیشلیورز . ینه هپمز حریت پرست ، هپمز حمیتمند ، هپمز وطنپرورز . انجق اره صره نظرلرمز ینه (یلدز) ه منعطف اولمقدن خالی دکل . ابرواد حریتی کوستریبور :

— یاشاسون حریت ، قهر اولسون استبداد .

٣٠ نیسان ١٣٢٥ — بوکون ینه تصادفاً اطه ده کی قومشو خانم افندی یه بك اوغلنده تصادف ایتدم .

— عبدالحمید حقنده اقامهٔ دعوی ایدیبورم ، دیدی .

— وقتکزه یازه کز بوکا مساعدمی ؛ دیه صوردم .

— احقاق حق زماننك کلدیکنه قائل دکلمیسکز ؟

— اودورك مقدمه سنك حلولنه مطمئنم . فقط تمامی احقاق حق اساساً بنی بشره نصیب دکل . بنی دیکر بتکز سزده دعوا کزی انتقام الهی یه حواله ایدیکز . او ، واقعا آغیر آغیر ایرلشور اما تا جکر کاهه کیر .

خانم افندی کولدی ، کچدی ، کیتدی .

فقط بکافیر لاتدینی صوك نظریله دیمك ایستیور- دی که :

— نصل؟ ساده دل اولدیغکه شیمدی سن ده قناعت حاصل ایتدکمی ؟

٢٥ نیسان سنه ١٣٢٥ — انتقام الهی

دیوان حرب عرفی شکل وصورتنده احقاق حق و عدله قویولدی . چوق شکر ، اوتوز ایکی سنه دنبری برکره اولسون (مضی ماضی) دیمکدن قورتولدق . مسؤلیت ، جان خراش منظرهٔ هولناکیله مجرملرك ، ظالملرك کوزلری اوکنده تجسم ایدوب دوریبور . ابرده هیچ تبدل یوق ؛ هپ حریت روزکارینی ارائه ایلیور . اویله ایسه آرتق :

— قهر اولسون استبداد ، قهر اولسون استبداد......

— انتها —

اتحاد وترقی جمعیت محترمه سنك ١٠ تموزدن اوله عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

محمود ماهر افندی بزه وداع ایدرك چیقدی کیتدی .

∴

او کونکی مشاغل مقرره میاننده مکتب صنایع ایله مکتب حقوقه زیارتلرمز واردی . رفیق بك مرحوم وطنك استقبالنه عائد اولان شاکردانی پك سوه ر . اونلری حاکمیت ملیه فکر ومقصدینه خادم اساسلر اوزرینه حاضرلامق ایستردی . بو جهتله مرحومك سلانیك مکتب حقوقنده کی درسلری عادتا بر موعظهٔ حریت تشکیل ایدردی . اونلر اویله بر ضیافت اخلاقیه واجتماعیه ایدی که کنج دماغلرك تهذیب وتصفیه سنی انتاج ایدردی .

اقشام اوزری تکرار بولوشمق اوزره آیرلدق . مرحومك قومیسیونلرده اشتغالات مخصوصه سی واردی . بوتون شو خدمات فخریه یی جان ودلدن ایفا ایچون صحتنی اخلال ایا مجك بر درجهٔ تحملکدازده چالشیوردی . چونکه بوتون بومساعی آردنده مقصد مقدسه خدمت ایده جك سببلر ، وسیله لر آرارادی .

اقشام اوزری بولوشوب پولیس مکتبنه کیده جکدك . مرحومك بو مکتبه ویردیکی اهمیت شایان قید وتذکاردر . ادارهٔ مستبده آسیاب تجاوز وتخریبی چرخنه آلشمش ، بو صورت معامله یی خوش کورمکه تمایل قلبی حاصل ایلمش اولان پولیسلرك فکری ، تصفیهٔ احتساساتی ایچون چالشمق لازم کله جکنی لایقیله درك وتفرس ایدن رفیق بك مرحوم پولیس مکتبی درسلرینه براهمیت مخصوصه ویرمشیدی . [*]

او کون مسکنك مصون تعرض وتجاوز بولندیغنه دائر درسی وارمش . وجدآور بر طرز بیانله ، آتشین برشیوهٔ افاده ایله موعظهٔ احرارانه سنه باشلادی . ضابطه نك حق دخولی اولمایان یرلره کیرملرنده کی محاذیر قانونیه ومسئولیت وجدانیه یی آچیق برلسان ، حریتپرستانه برشیوهٔ بیان ایله تقریر ایدرکن متعلمین صانکه مانیاتیزمه تحت تأثیرنده بولنیوردیلر . درسخانه ده کویا متنفس مخلوق یوقدی ؛ سس ، صدا ایشیدلمیور.... حتی کنیش نفس آلمق بیله مفقود .

ساحری بیانك قلوب وافکار اوزرینه اولان تأثیرات استغراقیه سندن بر نمونه کوره رك جمعیت محترمه ارکاننك سلانیکده کی طبقات مختلفهٔ ساکنه افکارینك حاضرلنمسی حقنده واقع اولان همتنی کمال ممنونیت ومفخرتله کوردکدن وانقلاب عظیم ومسعودمزك تمل طاشلرینی برر برر حاضرلقده اولدیغمزی درین برحظ درونی ایله بالمشاهده اطمئنان

---

[*] مرحومك مساعی واقعه سی ثمرات مفیده ویردی . ١٠ تموزده سلانیکك هر طرفنه انقلاب مسعودمزه دائر یافته لر یاپشدیرلدیغی زمان بونلری برر نسخهٔ خلاص ملت کبی محافظه یه پولیسلر تعیین ایدلمشیدی . بو وظیفه نك ایفاسنده واثنای انقلابده سلانیك پولیسلرینك ابراز ایتدکلری خدمات وطنپرورانه جداً شایان تذکار وستایشدر . بالعکس ٣١ مارت حادثهٔ منفوره سنده استانبول پولیسلرندن برچوقلرینك اخذ ایتدکلری وضعیت ارتجاعکارانه بزه شو حقیقتی اثبات ایتدی که : « فکرلری تنویر ایتمك وبر انقلاب مهم حصوله کتیرمك ایچون اوزون اوزادی یه حسیاتی تصفیه ایله افکاری حاضرلامق لازمدر . »

کسب ایتدکدن صکره پولیس مکتبندن چیقدق .

یولده رفیق بك مرحوم رشحات قلبیه سنی دوکویوردی :

— ضابطه تشکیلاتی ، چوق شکر ، سلانیکده بر حال مکملیته کیرمك اوزره در . پولیسلرمز ، ژاندارمه لرمز استانبولکیلر ایله اصلا مقیس اوله ماز . ژاندارمه مکتبی لزومی درجه سنده وطنپرور ، حمیتلی نفرات یتشدیردی . پولیسلر مقصده خدمت ایده جك بر سویهٔ فکریه یه ارتقا ایلدی . کوریله جك که ، انقلاب مسعودمز ایچون بر حرکت مهمه اجرا ایتمك لازم کلسه ژاندارمه لر ، پولیسلر هپ مقصد مقدسه خادم بولنه جقلر ؛ آه ! فقط بن ایسترم که بوحرکت پایتختده ، عبدالحمیدك کوزی اوکنده ، [*] قانلی پنجه سنك ایریشه بیله جکی بر نقطه ده اولسون !!! نه چاره ! استانبول محیطی بوکا مساعد دکل . مقصد مقدسمز حصوله کلسون ده... ها ، سکا محرمانه برشی سویلمك ایسترم . حرکت ، حرکت دیدمده خاطرمه کلدی .

خیلی زماندر دورهٔ فعالیته کیریورز . عزممزه مانع اولان وطن خائنلرینك ، حریت دشمنلرینك ازالهٔ وجودلری لابددر . ونجه بوحرکت مقبولدر .

سوزلرینی کیمسه یه ایشیتدیرمامك مقصدیله بکا طوغری براز دها زیاده تمایل ایلدی ، قولمه کیردی . بن مرحومك ساحری بیانی مواجهه سنده عادتا مشغوف خیال قالمشدم . بنی ده کویا او آنده مانیاتیزمه ایتمشیدی . قولاغمه ایکیله رك یاواشجه دیدی که :

— بو کیجه قائممقام ناظمی [*] بتیره جکلر....

دورهٔ فعالیته ، اوچنجی اردویه شین اولان بر خفیه نك . مقصد مقدسمزه حائل اولمق ایستین یلدیز کاسه لیسنك ازالهٔ وجودیله کیره جکز . بو کیجه اوینك اطرافنده طولاشه لم . ملتك انتقامنی بو خائندن آله جق فدائی قهرمان شاید تعقیب اولنورسه مقبلری شاشیرتمق لازم ؛ بو صورتله ایلك حرکت خلاصه بزده معاونت ایتمش اولورز....

تیتره دم . دیمك انقلاب کبیرمزك ایلك صحیفه سی بو کیجه دن اعتباراً آچیله جق واو یاپراغه قانلی بر قلمله بر خائن وطنك [**] جسدی کومیله جك .

دورهٔ فعالیته کیرمش اولمق فکری مرحومی او قدر محظوظ ودلشاد ایدیبوردی که کیفندن قولمی صیقیوردی ، ایستدیکنه نائل اولمق اطمئنانی حاصل ایتمش برچوجق کبی سوینیوردی دوداقلرندن موزون بر کلامك آقمقده اولدیغنه دقت ایتدم . درین بر ایمان قلبی اوقویوردی

« ظالملره بر کون دیدیرر قدرت مولا »

« تالله لقد آثرك الله علینا »

ریحتمدن تراموایه آتلادق . اولمپیور بالاسنك آلتنده کی غازینویه کیردیکمز زمان طلعت بکی [*] اوراده بولمشدق .

مصاحبه همان منصور انقلابك صور استحضاریه سنه انتقال ایتدی . عطالت عمومیه افکار منوره اوزرنده قورقونج بر نقطه تشکیل ایدیبوردی . قانلری طونمش کبی دورال شوعطالت پرور انسان کتله سنه براز حرکت عصبانیه خادم اوله جق قان وجان ویرمك چاره لری تذکر ایدیلیوردی . بویله خارق العاده بر حادثهٔ روحیه نك تجلی نما اولمسی ایچون فوق العاد وقایع استحضاری مخیله لری اوقشایوردی . اوت اویله فوق المعتاد شیلر که قانلره لزومندن فضله بر حرارت غریزیه بخش ایتسون ، بیکلردونسو والحاصل مطلوب اولان او حرکت استخلاص حصوله کلمش اولسون ....

طلعت بك افکار عمومیه یی غلیانه کتیره بیله جك فوق العاده احوالدن برینه اشارت ایتمك ایسترجه سنه :

— آه ! نه اولوردی ، بك ، کاشکه سزی شوراده آصلمش کورسه ك ....

دیدی .

بو عجیب خطاب اول امرده بکا پك آجی کلدی . رفیق بك مرحوم غریب بر حظ روحی اظهاریله کولومسیوردی . امعان فکر ایتدکجه بن ده مقصده ارجاع فکر ونظر ایتدم . طلعت بکك وطنك استخلاصی ، بنیان رصین استبداد

---

[*] ١٣ نیسان غزای مبارکی وقوعه کلیرکن مرحومك بو املنی درخاطر ایتمش ایدم . او کون ، شبهه سز ، رفیق بکك روحی غزاة احرار اوزرنده پرواز ایدرکن امله نائل اولمق بختیارلغیله سوینیوردی . ٣١ مارت وقعهٔ ارتجاعیه سی - اوکونه قدر یاشامش اولسه یدی - شبهه سز رفیق بك مرحومی فرط تأثردن اولدیروردی . ناظم پاشا مرحومی عدلیه دائره سنك - او کونلك - عدل وحقدن مصون قوریدورلرندن بری اوزرینه سرن و دشمن سینه سنه آتلق اوزره ملت پاره سیله آلنان ماوزر قورشوننه لزوم قالمازدی.

[*] قائممقام ناظم بك سلانیك موقع قوماندانی ایدی . عبدالحمیدك یاوری و الطفدیده سی اولمق و مواعید کوناکونه قاپلمق حسبیله جمعیت خیریه نك تشبثات واجراآتنه بر مانع تشکیل ایلیوردی . یلدیزه اخبارات خفیه سیله جمعیت اتحادیه نك اضمحلالنی انتاج ایده جك پلانلر حاضرلایان ، بولندیغی موقع مأموریت حسبیله الده شایان تذکار بر قوت بولنان ناظمك ازالهٔ وجودی مقصد مقدسك استحصالی امرنده اوزمان لازمهٔ قطعیه دن ایدی .

[**] دیوان حرب عرفینك قراریله طرابلس غربه نفی ایدیلن ، رتبه ونشانلرندن تجرید ایدیلن بوسابق قائممقام ناظم بر تصادف غریب اثری اوله رق جداً قهرمان حریت اطلاقنه سزا ارکان حرب بیکباشیسی انوربکك انشته سی ایدی . قلباً ، فکراً ، روحاً حریت پرست ، حمیتمند یارادلمش اولان وطنك بو بویوك اولادینه شو مناسبت صهریه پك آغیر کلیوردی . موثوق بر منبعدن ایشتدیکمه کوره بو وطن خائننك ازالهٔ وجودینی جمعیتك مرکز عمومیسی اجتماعنده الك زیاده التزام ایدنلردن بریده بویکبارهٔ حمیت اولمشیدی . حتی ینه موثوق اوله رق وقوعه کلن استخباراتمه نظراً ناظم بك افندیسی عبدالحمید کبی جان قیدینه دوشه رك محافظهٔ نفسه اعتنا ایلدیکی و اوندن هیچ بر یره چیقمادیغی اثناده عزم پرور قهرمانمز انور بك یلدیزك بوشنیع خفیه سنی اوندن چیقارتمق و مرتب پوصویه دوشورتدیرمك ایچون ترتیبات مخصوصه ده بولنمشدی . آنجق ناظم تدابیر تحفظیه نك صوك درجه سنه واردیغندن کیجه لری خانه سندن چیقارتمق قابل اوله مدیغندن بر فدائی قهرمان مقام مأموریتنده کندیسنی بر قورشونه هدف قیلمش ایسه ده یالکز آیاغندن یارالنمش اولمغله تخلیص حیاته چاره ساز اولمشیدی . فقط انتقام ملت ١٣ نیسان غزای مبارکندن صکره اونك پنجه سنه یاپشدی . سیئات واقعه سنك مجازات معنویه سی شیمدی قلبنی کمیریبور .

[*] شیمدیکی داخلیه ناظر غیور وحمیتمند طلعت بك حقیقی مجاهدین حریتدندر . رفیق بك مرحوم الك زیاده سودیکی وتقدیر ایتدیکی ارباب غیرت واصحاب حمیتدن بری اولان طلعت بك انقلاب مسعودمز تاریخنه کچه جك وطنك عالی قلبلی اولاد محترمه سند بریدر .

ییقه‌جق، تملرینی سوکه‌جك بر انقلاب عظیم عثمانینك وجوده کلمسی ایچون هرشیئی فدا ایده‌بیله‌جکنی. حتی ابنای بشر آره‌سنده اك زیاده سودیکی، تقدیر ایتدیکی، وطنه لزومی بویوك بر اطمئنان قلبی ایله بیلدیکی رفیق بك مرحومی‌ده اویله هدر ایدلمش کورمکدن چکنمیه‌جکنی آکلاتمق ایستیوردی.

بنم بر ثانیه دوام ایدن ترددمی کوردك:

— سن‌ده بورجکی وقتدن اول تأدیه ایتمزمیسك؟

دیه صوردی. رفیق بك مرحوم کولیوردی:

— بنم ایچون بأس یوق. بن چوق یاشادم، چوق کوردم. صوك وظیفه‌می بو صورتله ایفا ایتمش اولمقلغم بنم ایچون شرفدر. فقط کنجلر چوق زمان یاشایه‌جقلر احتمال، وطنه دها نافع خدمتلر ایفا ایلیه‌جکلردر.

بو معنادار ملاحظه اوزرینه طلعت بك کیتمکه قالقدی. وظیفه‌سی اونی بو کیجه ایشقه برجهته چاغیرییوردی. بز ده کیجه‌نك ورودینه صبرسزلقله انتظار ایدییوردك.

مابعدی وار

هفته‌ده بر
صحبت اجتماعیه

عجبا بو مدنی عالمده قادینلر دها نه‌وقته قدر موقع اجتماعیلرندن محروم قاله‌جقلر؟ ایشته بر مسئله. مسائل اجتماعیه ایچنده اك مهمی... قادینلرك تأثیراتی انکار ایدن یوق. انکار ایدلسه حقیقته قارشی حرکت ایدلمش اولور. فقط انسانلر غفلت ایچنده بولندقجه حقیقی کوره‌میورلر. حقیقت، بدیهیات درجه‌سنده بولندیغی‌که آرتق انکاره مجال قالمیور.

قادینلر انسانیتك والده‌سیدر. هر انسان بر قادینك آغوشنده پرورشیاب اولور. شبهه یوق‌که قادینك یعنی والده‌سنك نظرلرینی هرشیدن اول فرق ایدر. ایلك حسیات و تأثراتی والده‌سنك انظار شفقتی آلتنده تحصیل ایلر... بونلر طوغرو دکلمی؟ هیچ کیمسه بو حقیقتی تسلیمده تردد کوسترمز. بز مدنیت وانسانیته طوغرو کیدیورز. انسانلرك تکملاتنه چالیشیورز. نصل اولیورده چوجقلریمزی هنوز حق وحریتنه تماميله صاحب اوله‌میان والده‌لرینه براقیورز؟ تعبیر آخرله تکملات انسانیه اوغورنده بونجه امکلر، زحمتلر اختیار ایدوب طوروبرکن برانسانك حر اولمرق تربیه کورمه‌سی، حسیات حریتپرورانه ایله پرورشیاب اوله‌سی اول یاول بو انسانك یاوروسنی طوغوران، بیودن شخصك والده‌نك حریتی قیددن آزاده بولونمق، والده حقوقنه تماميله صاحب اولمق لازم کلمزمی که اولادینی‌ده قطعیاً قیدواسارتدن آزاده حسیات ایله تربیه ایده‌بیلسون... بوده برحقیقت. فقط انسانلره تسلیم وتصدیق ایتدیرمك نه قدر کوچ...

اوچ آرقداش برآقشام، یمکدن صکره ماصه باشنه طوپلانمش ایدك. اوکونکی غزته‌لرله برقاچ رساله ورسملی غزته ماصه‌نك اوزرنده بولنیوردی. ارقداشلریمزدن بری بر غزته‌یی چکمش، ایلك صحیفه‌سنی آچمش حقوق نسوان حقنده‌کی بر مقاله‌یه کوز کزدیرمکه باشلامشدی. بردنبره الندن غزته‌یی براقدی.. یوقاریکی سوزلری سویلدی. اورته‌یه صباحه قدر تنقید ومناقشه ایدیله‌بیله‌جك بربحث آتلمشدی. حقوق نسوان بحثی... صباحه قدرمی! بو بحث برکیجه‌ده، بیك بر کیجه‌ده نتیجه‌لندیریله‌بیله‌جك مباحثدنمی؟ نه ممکن...

مقاله، فاطمه علیه خانم افندینك محصول عرفانی ایدی. اسلامیتده قادینلرك نصل بر دورهٔ تکامل کچیرمش، حقوق نسوان نه‌درجه‌ده مبجل ومکرم ایکن صکره‌لری بو حقوقه نه صورتده تجاوزات وقوع بولمش، ارککلردن حقوق وامتیازاتجه اصلا فرقلی کورلمه‌ین قادینلرك یاواش یاواش زنجیر اسارتله نصل باغلانمش اولدیغی دلائل و وقایع تاریخیه ایله کوستریلیوردی. ایشته بحثی آچان بو مقاله اولمشدی.

عجبا حقوق نسوانی تقیید وتحدید ایدن اسباب نه‌ایدی؟ بلاشك استبداد. مستبد حکمدارلر هوسات واحتراصاتنه نیجه مظلوملرك، بیکناهلرك قانلرینی هدر ایتمش اولدقلری کبی قادینلرك حقوقنی ده یغلریشه، ارزوی بهانه‌لرینه فدا ایلمشلردر. قادینلری یالکز مشتهیات نفسانیه‌لرینه آلت کبی کوره‌رك تسفلجلقله، ظلم واستبدادك حاصل ایتدیکی جانورجه بر کیف ایله قادینلری حقوق انسانیه ومدنیه‌دن محروم. وجودلرینی. قانلرینی. جانلرینی. قلبلرینی کندی ارزولرینك تسکینه خادم قیلمشلردر. استبداد بونلرده فکر تفوق وحرص تصرفی اودرجه ایلرویه کوتورمشدرکه بر الکایه طوبه‌مایان وبر الکاده مسکون بتون انسانلری قانی، جانی، عرض وناموسی کندیسنه مباح تصرفاتدن عد ایدن ظالملر قادینلری‌ده هر درلو امللرینه آماده برر تصرف عد ایلمشلر وبو حاله کتیرمشلردر. اما بو ظلملری، بو غصب حقلری احکام دینیه‌ده مخالف ایمش... مستبد حکمدارلر هانکی دورده دینه رعایت ایتدیلرکه....

ادیان موجوده‌دن هانکیسنی ایسترسه‌کز نظر دقته آلکز. ظهورندن شمدی‌یه قدر احکامنی وتطبیقاتنی مستبدلر کیف وارزولرینه کوره تغییر ایده‌کلمشلردر. ظالم حکمدارلر تلقینات دینیه‌یه مأمور اولان صنفك علما وفضلاسنی اقناع ایده‌مینجه بوکسوه‌دن بر طاقم جهلایی کندیلرینه جلب ایله بونلره ایسته‌دکلرینی یاپدیرمشلر. یعنی حرص واشتهالرینه کوره چیقاردقلری بدعتلره قارشی کیمسه‌یه آغز آچدیرمیوب بونلری برر عادت سیئه صورتنده کندیلرندن صکره کلنلره میراث براقمشلردر.

ایشته مباحثه‌مز هپ بو زمینده جریان ایدییوردی. مقاله‌یی اوقومغه باشلامش وغزته‌یی الندن براقوب‌ده بزمله صحبته دالمش. مطالعه‌یه بر آز فاصله ویرمش اولان آرقداشمز تکرار غزته‌یی اله آلدی. مقاله‌ده دوام ایتدکجه آرقداشمزك هیجانی آرتیوردی... بردنبره دیدی‌که:

— آه اوقویك، اوقویك. بوتون بیلدکلر. یکره اوقوتك. توصیه ایدك. کورسونلر. اکلاسونلر. حقوقنه تماميله صاحب بر هیئت علمیه‌ده یوزلرجه ارکك قارشوسنده علما ایله مباحثاته مقتدر اولان قادینلر صکره‌لری نصل بر جهالت واسارته محکوم ایدلمش. یالکز ارککلرك بازیچهٔ هوساتی اولمق درکه‌سنه نصل ایندیرلمش... بونی اوکرنسونلر. اسلامیتده قادینلرك موقع محترمی‌ده مستبدلر النده نه‌قدر حقارته اوغرامش اولدیغنه واقف اولسونلر... برحق حریتمزی استرداد ایتدك دیه افتخار ایدییورز. نیچون قادینلره‌ده اسلامیتك بخش ایتدیکی، مستبد حکمدارلرك غصب ایلدیکی حقوقنی اعاده‌یه تشبث ایتمیورز... اوروپادن نیچون عبرت آلمیورز؟ اوراده زوالی قادینلر بوحقوقی هنوز اکتساب ایله اوغراشیورلر. بزده حقوق ذاتاً مکتسب وبالاخره مغصوب ایکن حالا بو غصبده نیچون اصرار کوستریورز؟

یالکز شرقك اسلام نسوانی دکل، سائر ادیانه منسوب اولانلری‌ده مستبد اداره‌لر النده آز چوق حقوقنی غائب ایتمشلردر. اقوام شرقیه‌نك طریق ترقی وتکملده تعقیب ایلدکلری صفحاته باقلسون. تصدیق وتسلیمده تردد اولنمازکه بو اقوام نسوانك حقوقنه رعایتکار اولدقجه، قادینلرینی محروم بولندقلری حقوقنه صاحب ایتدکجه ایلرولمکه باشلامشدر. مدنیت وانسانیتك درجه‌سنی بو کون هانکی قومده هانکی ملتده اولچمك، تعیین ایتمك ایستیورسه‌کز او قومك او ملتك نسوانه باقیکز. نره‌ده قادینلر دها زیاده مظهر حق وحریت ایسه اوراسی ایلرولمشدر...

سوز اوروپاده نسوانك اکتساب حقوق ایچون نه قدر فداکارانه چالیشدقلرینه، نه کبی موانعه دوچار اولدقلرینه انتقال ایتدی... ترقیات نسوانیه حقنده هربریمز غزته‌لرده اوقودقلرمزدن، بیلدکلریمزدن برچوق شی سویلدی... مقاله‌نك تأثیریله هپمزدن زیاده بو مسئله‌یی حرارتله مناقشه ایدن آرقداشمز فکر ومطالعه‌سنی بزده القا ایتمك ایسته‌دیکنه دلالت ایدر برطور عزمکارانه ایله دیدی‌که:

— هیئت اجتماعیه‌مزده صلاح حاله چالیشیورز اتحاد عناصره سعی ایدییورز. مملکتمزده حصوله کلن انقلابك انسانیت ومدنیت نقطهٔ نظرندن ثمرات نافعه‌سنی اقتطاف ایده‌بیله‌جك اسبابه توسل ایتمك ایستیورز. ایی بیلملی‌یزکه ترقی وتکامله بزی ایصال ایده‌جك اولان اصلاحات وتشبثاتك اك مهمی، اك جدیسی قادینلره حقوق مغصوبه‌سنی اعاده ایتمك، اونلرك مظهر کمالات اوله‌سنده، حقوق انسانیه‌سنه تماميله تصرف ایله‌سنده ادوار استبدادك میراثی اولان موانعی اورته‌دن قالدیرمقدر. اکر بز بونی یاپه بیلیرسه‌ك ایشته اوزمان طریق مدنیت وانسانیتده اك جدی خطوه‌یی آتمش اولورز...

بو حرارتلی ارقداشمه دیدم‌که:

— صحائف مطبوعاتده بومهم بحثك آچلمه‌سیده بر خطوه دکلمیدر؟

— بونده ذره‌قدر شبهه‌م یوق. فقط اك مفید وتکملات اجتماعیه‌مز ایچون اك نافع اولان بحثلری آچمق، اتحاد وائتلافی حاصل ایده‌جك تکملات اجتماعیه‌ده بزه رهبر اوله‌جق یوللری کوسترمك ایچون مطبوعاته برشوق کلسه بو بحثك دوام ایتدیریله‌جکندن حسن ثمره‌سی کوریله‌جکندن‌ده امین اوله‌بیلیردم فقط بو شوق نره‌ده؟...

رفیقمك دقتله یوزینه باقدم. نه‌دیمك ایستدیکنی دها صریح برصورتده افاده ایتمه‌سنه انتظار ایتدم... مرامنی اکلادی، دیدی‌که:

— اوت، بعض حقیقتلر وارکه سویله‌مکدن قورقیورز، احتراز ایدییورز. تعصب جاهلانه‌دن اورکیورز. فقط بو احترازده دوام ایدوب کیتسه‌ك ضمناً بزده جهالتی تشویق ایتمش اولمازمی‌یز؟

ارقداشم بو زمینه آتلاینجه دها بر چوق شیلر سویلدی... بونلرك جمله‌سنی قید ایتمك ایستردم، فقط رفیقمك واز کچمه‌مزی شدتله توصیه ایتدیکی احترازدن بر درلو کندیمی آله‌مدم. زمین وزمان دوشوندم... صوصیوردم.

صحیفهٔ سیاسیات

کرید حقنده:

کرید مسئله‌سی صلح ومسالمت طرفدارلرینی ممنون ایده‌جك برصفحه‌یه کیردی. مسئله‌نك حکومت عثمانیه ایله یونانستان آره‌سنده بر محاربه وقوعنه احتمال ویره‌جکی تخمین ایدلمش وبو یوزدن برچوق اندیشه‌لر حاصل اولمش ایدی. ذهنلر کرکین، اندیشه‌لر متزاید اولدیغی برصره‌ده حکومت عثمانیه‌نك یونانستانه وقوع بولان تبلیغاتی محاربه‌یه وسیله آرامق قبیلندن، بر اولتیماتوم شکلنده کورلمشدی. برچوق مسالمتپروران بو یولده حرکتی تخطئه ایتمکده باشلامشلردی. بونلر آره‌سنده دها زیاده حق شناسانه حرکت ایتمك ادعاسنده بولنانلر، تبلیغات واقعه‌نك حکم وشمولنی تخفیف ایده‌جك یرده، انجق بونك نصل بر سائقك سوقیله اجرا ایدلمش اولدیغنی تحری ایدییورلر، کرید مسئله‌سندن طولایی افکار وحسیات عمومیه‌ده حصوله کلمش اولان هیجانی حکومتك ایسترایسته‌مز طوتمغه مجبور اولدیغی خط حرکت ایچون برسبب مقامنده کوریورلردی... فقط نتیجه بونك عکسنه ظهور ایتدی. یعنی حکومت عثمانیه‌نك مقصدی آره‌ده موجود اولان سوء تفهیم وتفهمی ازاله‌یه معطوف بولندیغی اکلاشلدی.

یونانستان حکومتندن ایکی دفعه‌ده طلب اولنان ایضاحاته ایکی دفعه‌ده ویرلمش اولان جوابلرك ملایمانه ومعتدلانه یازلمش اولدیغنی‌ده اعتراف ایتمك لازمدر.

ایکی طرفك صلح ومسالمتی محافظه ایچون کوسترمش اولدیغی ارزو احتمال، اوروپا افکار عمومیه‌سنه اعادهٔ سکون ایچون کافی کورلدی‌که آیریجه کرید اوزرنده حقوق عثمانیه‌نك قطعیاً محافظه‌سنی تعهد ایتمش اولان درت دولت مشترکاً حکومت عثمانیه‌یه بر نوطه ویردیلر. بو نوطه‌ده کرید اوزرنده‌کی حق عثمانی‌نك کندی کفالت وضمانلری آلتنده بولندیغی تأیید وتکرار ایله بو مسئله‌دن طولایی عثمانیلرله یونانیلر آره‌سنده اختلافی تشدید ایتمکه، حربه طوغری ایلرولمه‌مك یولده معاملاته میدان ویرمکه محل اولمدیغنی سویلدیلر. بو نوطه‌یه‌ده حکومت جواب ویردی. بتون بو معاملات سیاسیه‌دن حاصل اولان نتیجه کرید مسئله‌سندن طولایی وقوعی ملحوظ کوردوان بر محاربه‌نك بر طرف ایدلمش اولمسیدر. مسئله‌نك حلنه کلنجه بونی‌ده مذاکرات دولیه‌یه دها طوغروسی زمانك تأثیراتنه براقشلردر. زمان اویله بر مؤثردرکه نیجه اختلافات شدیده‌یی تخفیف ایدر، بیوك بیوك مجادله‌لره سبب اولمق احتمالی بولنان احتراصاتی تسکینه یارار. زمان بو تأثیرات حسنه‌سنی دائما کوستره‌کلمشدر، آنجق آره‌ده حسن نیت بولونمق، زمانك تأثیراتیله تخفف ایده‌جك، سکون بوله‌جق اولان اختلافات واحتراصاتی آلولندیرمه‌مکده لازمدر. حکومت عثمانیه کریدك مختاریت اداره‌سنی اساساً تصدیق ایلمشدر. بوندن رجوع ایتمیه‌جکنی‌ده کوستریور. آره‌ده کریدلیلرك احتساسات شدیده‌سی قالیور. بونی برقات دها آلولیه‌جك یرده عقل وحکمته، سکونه دعوت ایتمك دها موافقدر.

کرید مسئله‌سندن طولایی حکومت عثمانیه ایله یونانستان آره‌سنده واقع اولان سوء تفهیم وتفهم‌ده ازاله ایدلمش دیمکدر.

چونکه یونانستانك صوك جوابی باب عالیجه کافی وقناعت بخش عد ایدلمشدر. بناءً علیه زمانك حسن تأثیر حصوله کتیره‌بیلمه‌سی ایچون آره‌ده خصومتی ادامه ایتدیره‌جك احوالده لزوم کوروله‌میور. ازانجمله بویقوتاژك دوامنه برمعنی قالمیور. بو جهتی حکومت‌ده دوشونمشدر. دوشونجه‌سنی تطبیق ایچون چاره بولمغه کلنجه بو چاره‌یه نه‌راده‌یه قدر توسل ایدلدی؟... بونی بیلمیورز. بو خصوصده تأنی کوسترلمه‌سی یونانستانك بعض ائتلافاته دها سوق واماله‌سی نقطه‌سنه معطوفمی؟.. بونی‌ده ادعا ایده‌میز.

بالقان احوالی:

بو صره‌ده بالقانلر بعض ارباب سیاساتك مطمح انظاری اولمغه باشلامشدر. مشروطیتك تأیید وتحکیمی اوزرینه اوروپایه قارشی حکومت عثمانیه‌نك وضع وموقعی دکیشدی. اکر اعلان مشروطیتی متعاقب عناصر عثمانیه آره‌سنده بردنبره حصوله کلن صمیمیت وارزوی اتحاد وامتزاج لایق صورتنده نشوونما الدیرلمش، سوء تفهماته میدان براقلمامش اولسه‌یدی احتمال بوکونکی موقعمز دها باشقه بر رنك وشکلده کوروله‌جك، ایلك مشروطیت هنگامنده سونمش، کومولمش ظن اولونان ماکدونیا مسئله‌سی ینه دیللره دوشمز ایدی. فقط بو سوء تفهمات، اصلاحات وتجدداتمزی تأخراته اوغراتمش یکیدن بر طاقم مشکلاتك تحدثنه میدان ویرمش بیله اولسه بو مشکلاتك اقتحام ایدلمیه‌جك درجه‌ده اولدیغنه اصلا ذاهب اوله‌میز. بالعکس پك قوی امیدلر بسلرز.

ماکدونیاده اختلافاتك ادامه‌سنه سبب اولان مسائلدن باشلیجه‌سی کلیسالر مسئله‌سیدر. بو مسئله‌نك کسدیرمه یولدن حل وتسویه‌سی

اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اولکه عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

مرحوم درین بر ذوق ونشاط روحی‌یه مستغرق کبی کورینیوردی. اك زیاده کیفلی اولدیغی زمانلر چهره‌سنی ملکانه بر غازهٔ سرور قابلاردی. همان فرط نشاطنی اظهار ایتمك ایچون سیغاره آغزلغنی چیقاردی . اونی کمال دقتله تمیزلمکله مشغول اولدیغی صره‌لرده چهره‌سنده سوینج علائمی ، استقباله عائد امیدلرك سرور وابتهاج علائمی صانکه اوچوشیردی . کوزلرینی برمدت غیرمعین برنقطه اوزرینه قایدیرر کبی اولدی . صکره بردنبره :

— پلانلرمزك اجراسنه مانع اولان شو حائلی اورته‌دن کندی الله قالدیرمق ایستردم . آه! شو ناظمی بیتیریرم ، نه‌چاره! سرده اختیارلق وار . الم تیتره‌ر ، هدفه اصابت ایتدیره‌مم دیه قورقیورم [*] دیه برجمله‌ده رشحات درونی‌نی اکلاتدی. او بوندن زیاده سویلمك ایستمیوردی. بن بتون معنای مندمجه‌سنی کشف ایدییوردم . هاله‌یی آندیران بوصحنه‌نك جریانی اوزرینه سکوت ایتدك . آرتق فکراً آمال مستقبله اوزرینه کاشانه‌لر قوره‌رق خیالاً مشغول اولیوردق. او اثناده یاتمزه حبسخانه‌یه مأمور اولان کنج برضابط کلدی . اخواندن [**] تحت توقیفه آلنان برکنجه ویرلمك اوزره کندیسنه تودیع ایدیلن پاره‌یی تسلیم ایلدیکنی سویلدی ، ومرحوم محترمه بعض معلوماتده ویردی، دیدی که :

— بزمکیلره تنبیه ایتدم . صورتا توقیف ایدلمش اولان یالکز احرارده حبسخانه‌ده وار . حتی بر پولیس مأموریده وار . موقوفنك سوزلرینی دیکلمکه فکرلرینی آکلامغه مأمور ومتیقظ بولنمدلرینی و بو یالکز حریت طرفدارلرینه اعتماد ایتملرینی تنبیه ایتدم . مستریح اولیکز ، حبسخانه‌دن سر چیقمیه‌جق ...

کوزلرندن آثار ذکاوبارقهٔ حمیت صاچیلان شوحمیتلی کنج ضابطك آرقه‌سنی مرحوم رفیق بك صیغادی :

— ایشته سکا بر ارسلان دها !

دیه سویلندی . برمدت صوکره اولیمپوس بالاسك مردیوه‌نلرندن یانینده انور بك اولدیغی حالده ناظم اینیوردی . اوتلك قپوسنه کلدیلر . اورادن غائب اولدیلر. براندیشهٔ فکریه ذهنمزدن کچدی :

— قورناز حریف ایشی سزمش اوله‌جق که هیچ یالکز کزمیور .

اوچ آقشام بکلدیلر . هیچ بریرده کوزکمدی . اقامتکاهندن بریره چیقمادی . علناً وجودینی قالدیرمق فاعلی اله ویرمك دیمکدی. حالبوکه بو، جمعیت محترمه‌نك حساب ومنفعتنه توافق ایتمه‌یوردی. بویله برفداکارلغی کوزه آله‌جق اولان قهرمانك وجودی جمعیت خیریه ایچون لازمدی؛ چونکه ایلروده انقلابی وجوده کتیره‌جك حرکات فعلیه‌نك وجود بولماسی ایچون پك چوق فداکارلغه، پك چوق فداکارانه احتیاج مس ایده‌جکی تصور ایدیلیوردی . انقلاب صفحاتنك مقدمه‌سنده فداکارانی برصورتده الدن چیقارمق موافق مصلحت برتدبیر اولمق اوزره تلقی ایدلیوردی و بو، پك طوغری ایدی . بوندن طولایی ناظمك ازالهٔ وجودی وقت آخره تعلیق ایدلدی

مواصلتمك دردنجی کونی نازل اولدیغم اوتلك صالوننده اوطورورکن طورلرندن جسارتلری ، حمیتلری نمایان اولان برقاچ ضابط ایچری کیردی . بونلر مناستر‌ده‌کی منطقه قوماندانلری ایدی که سلانیك ایله اورانك آره‌سنده‌کی مناسباتی تأسیس وجمعیتك نفوذینی توسیع ایتمك مقصدیله صورت مخصوصه‌ده سلانیکه کلمش ایدیلر . برقاچ ثانیه صکره مرحوم متبسم چهره‌سیله صالوندن ایچرویه کیره‌رك ضابطلره سلام ویردی. بکا خطاباً :

— قرداشلرك ...

دیه اونلری تقدیم ایتدی . ذاتاً بز قلباً، روحاً قرداش ایدك. وطنك استخلاصی ایچون هر درلو فداکارلغی سینهٔ حمیته چکن وبوتشبثدن هیچ برمقصد منفعت جویانه آرامیان بویله دلاورلری کوردکجه جمعیت محترمه‌نك بنای استبدادی ییقه‌جغنه ، هیولای ظلم و اعتسافی سریر سلطنت و شرتندن فیرلادوب آته‌جغنه امیدلر آرتیوردی. اوزون برمصاحبتی متعاقب اخواندن آیرلدق، مرحوم بنی برطرفه چکه‌رك خط دستیله محرر برمکتوبی بکا اوزاتدی :

— ازمیره کیده‌جکسك ؛ شو مکتوبی آل . اوراده بیکباشی طاهر بکی [*] بولورسك مکتوبده تعلیمات مخصوصه مندرجدر اوراده کندیسیله برابر نه‌یاپه‌جغکزی قرارلشدیررسکز. ازمیره مواصلتی متعاقب طوغریجه ایکی چشمه‌لکه کیدرسك ، اوراده برتوتونجی دکانی واردر . کندیکی طانتدیر، بزده آیروجه یازاجغز یعقوب آغانی اوورکوتمامك ایچون بر آز تأنی ایله حرکت ایت . مابعدی وار..

هفته‌ده بر
صحبت اجتماعیه

ایکی ارقداش کیجه‌یی طرابیه‌ده کچیرمك ایچون کوپری‌یه طوغرو یورومکده ایکن باغچه قپوسنده دیکر بررفیقه دها مصادف اولدق . النده برقاچ غزته ایله برده بیوجك بردفتر طوتمقده ایدی . سلاملاشدق وصوردق :

— نره‌یه کیدیورسکز ؟

— بیوکدره‌یه !

— بوسنه اوراده‌میسکز ؟

— اوت ، صیفی اوراده کچیریورز .

— نه‌کوزل تصادف . بزده بوآقشام طرابیه‌یه کیدیورز . واپورده برابرز . خوش برصحبت ایله وقت کچیریرز .

اوچ آرقداش بیلتلریمزی آلدق . واپوره بیندك . واپورك حرکته یکرمی دقیقه‌قدر واردی. کوکرته‌ده کندیمزه بریر آییردق . اوطوردق .

ایلك سوزلریمز غیر اختیاری ینه احوال زمانه تعلق ایدییوردی . یومی غزته‌لرك مندرجات ومقالاتی واپورك حرکتنه قدر بزم ایچون موضوع بحث اولدی . اتحاد عناصردن دم اوردق . تنسیقات ایشلرینی شدتله تنقید ایتدك . بالخصوص صدارت تنسیقاتی خیلی خیرپالادق . یولده تصادف ایتدیکمز آرقداشمز دیوردی که :

— آه دنیاده نه‌اولورسه اولسون ، انساندن حس عدالت چیقه‌ماز . عداله مخالف نه‌کوررسه بردن‌بره اویله برعصبیته اوغرایور ، فوران ایتمك ایستیورکه حتی مرعی اولان قواعد وآداب اجتماعیه‌یی‌ده، اکر بوحسه مخالف بولورسه، کندنده بونلری زیروزبر ایده‌جك قدر قوت ومتانت بولیور . فقط نه چاره بوطغیان نفسنه منحصر قالیور . بعضاً سویلیور ، سویلیور ، تشفی صدر ایدییور . بعضاً بوکاده مقتدر اوله‌میه‌رق ایچنی قوردلر ییور ، ینه صبروسکونه مجبور اولیور .

واپور حرکت ایتدی . قباطاش اوکلرینه کلنجه بوغازك سرین روزکاری بزه باشقه برشوق وانشراح ویردی . کوندوز صیفیه‌لردن شهره اینلرك ، غالبا واپورده، شمندوفرده غزته‌لری اوقومغه باشلادقلری زماندن اعتباراً اعصابی‌ده کرلمکه باشلایور . کوندوزك مشاغلی وبومشاغل صره‌سنده صاغندن ، صولندن ایشتدیکی سوزلرك هپ اصلاحاته، تنسیقاته، سیاسیاته متعلق اوله‌سی اعصابده حاصل اولامغه باشلایان تهیجاتی تسکین ایتمك شویله طورسون ، بالعکس تشدید ایدییور ... سیاسیاته دوکولمك انسانلرده برحالت روحیه‌یی حصوله کتیریور .

سرین روزکارلرك بزده حاصل ایتدیکی شوقك تأثیریله اولملی که باشلامش اولدیغمز بحثی اوزاتمق بزی اوزه‌جکنی آکلایه‌بیلدك . متاعب یومیه‌یی ازاله ایتمك ، برساعتلق یولی ، ذوق آور مباحثات ایله کچیرمك دها معقول اوله‌جغنی دوشوندك .

برلکده طرابیه‌یه کیتدیکمز آرقداشم ، یولده تصادف ایتمش اولدیغمز دوستمزله بندن دها زیاده تکلیفسز اولدیغی ایچون بونك الندکی دفتری چکدی، صوردی.

— بودفترده نه وار ؟

لطیفه یوللی شونوده علاوه ایتدی :

ذمم دفتریمی ؟...

دفتر صاحبی‌ده نشئه ایله جواب ویردی :

— تام بولدیکز . بنده‌کی خیالپرورلك ایله حساب وکتابه عقل ایردیرمك ، دفتر طوتمق بربرده اجتماع ایده‌بیلیرمی ؟

— بونك احتمالی وارمی ؟

— بویله اولدیغنی بن‌ده بیلیوردم . لطیفه اولسون دیه سویلدم . دفتر اعمالکزی معاینه ایده‌بیلیرمی‌یم ؟

آلیکز ، باقیکز . فقط بن ایستردم ابتدا شکل مطبوعده کوره‌سکز . دفترده برقاچ پاره اشعارم ایله بش اون مقالات ادبیه‌م وار . بونلری باصدیرمق ایستیوردم . برطابع بولدم . قرارلشدیردق . صره‌یه قویمق وترتیبه ویرمه‌دن اول صوك تصحیحاتی اجرا ایتمك اوزره بواقشام کوتوریوردم .

دفتر آچیلدی، برقاچ پارچه شعر ایله مقاله‌لردن برایکیسی اوقوندی .. بحث ایسترایسته‌مز ادبیاته، ادبیاتدن صنایع نفیسه‌یه انتقال ایتدی .

آثارینی طبع ونشره حاضرلایان ادیب ایله ارقداشم آره‌سنده برمناظرهٔ ادبیه باشلادی . فقط بوده بر آز صکره برمباحثه شکلنی آلدی . اویله برمباحثه که یالکز شعر و ادبه تعلق ایتمك شویله طورسون حالات اجتماعیه‌مزده‌ده آره‌یه قاریشدیرلدی ، عادتا ینه برمباحثهٔ سیاسیه طرزینه کیردی .

واپور اسکله‌لره یناشیور ، قالقیوردی . بز اطرافمزه باقیوردق. نره‌یه کلدیکمزی فرق ایتمیوردق مباحثه‌نك صوك صفحه‌سنده ارقداشم صاحب دفتره خطاباً شوبولده بیان افکار ایدییوردی :

— صنایع نفیسه‌نك، رسمك، ادبیاتك موسیقی‌نك اخلاق اوزرینه تأثیراتی عجبا نه وقت تماميله آکلایه‌بیله‌جکز ؟ تعالیات فکریه‌نك اك مؤثر عاملی اولان صنایع نفیسه‌یی، تربیهٔ مدنیه‌مزی اکمال ایچون نه زمان حسن صورتده استعمال ایده‌بیله‌جکز ؟

سوزه قاریشدم‌ده دیدم که :

— صانکه اوروپاده بودیدیککز نقطه‌یه تماماً رعایت اولنیورده ...

— نیچون اولونمسون ؟ادبیات ، رسم ،موسیقی.. بونلر هپ حیات بشرك تحولات مادیه ومعنویه‌سنی کوسترن رنکین لوحه‌لر دکلمی ؟ اویله لوحه‌لرکه صانکه کلوب کچن اقوامك حالات اجتماعیه‌سنی ، حالات روحیه‌سنی بزه قدر انتقال ایتدیرمك ایچون آلنمش ، صاقلانمش اولان رنکین فوطوغرافلر... ادبیات ایله ، رسم ایله ؛ موسیقی ایله حیاتك صحنه‌لرینی تماشا ایدییورز . بالخاصه ذکای بشرك انکشافات وفیوضاتنی کوریورز . بونلردن استناره ایدییورز. بزده حاصل ایتدیکی انعکاسات ایله روحمزه لذت ویریورز . اخلاق فاضله‌مزه رونق کتیریورز . شاعر وادیب آرقداشمز کوجنسون، فقط اشعاریمزی ادبیاتمزی ، احتیاجات زمانیه ؛ ترقیات عصریه‌یه کوره برآز شدتله تنقید ایده‌جکم. بوکون صنایع نفیسه‌نك تعقیب ایتدیکی طریق تکامله باقه‌رق نیچون بزده بوطریقده ییرو اولیورز . حریتمزی اکتساب ایتدکدن صکره اولسون، احوال اجتماعیه‌مزی نظر تأمله آله‌رق نه‌دن شعر وادبمزه یکی برجریان ویرمیورز ؟ اوت ، طوغرودر . اوروپاده صنایع نفیسه تحولاته اوغرادی . تصویر طبیعت اساس اتخاذ اولوندی . شاعر، ادیب ، رسام ، موسیقی‌شناس بتون الهاماتی طبیعتده آرادی .. فقط شمدی اوت شمدی ، بشریتك سعادتنه ، رفاهنه واسطه اولان مؤثراتده آرایور . صنعتکارلر ، ادبا وشعرا رساملر اولری برصنف ممتاز ایدی . یا کبرا ایله همبزم اولورلر . یاخود بدایع طبیعتی سیر وتماشا ایله استغراقه دوشرلردی . شمدی بشریتك بتون طبقاتیله تماسده بولنیورلر. انسانیتك الام واضطراباتی انسانیتده اك چالیشقان اولان صنفك، عمله‌نك، ایشجیلرك مشاغل دائمه‌سنی، متاعب تحملفرساسنی تدقیق وتحلیل ایدییورلر. کوریورلر. فکر شاعرانه وادیبانه ایله کشف ایلیورلر . . .

سعی بشر نره‌ده‌در کیمه‌در ؟ بونجه محصولات وثمرات زراعت وصنعت کیملرك کدیمنی ایله وجوده کلمشدر ؟ بونلری اکلایورلر .

انسانلر آره‌سنده‌کی اختلافاتك ، عرق ومذهب منازعاتنك سعادت واستراحت بشریه‌نك استکمالی نه‌قدر کری براقدیغنی ، بلا تفریق جنس ودین بتون انسانلر آره‌سنده رابطهٔ اخوت ، مناسبات دوستانه تأسیس ایتمه‌نك سعادت انسانیه‌یه یکانه واسطه اولدیغنه آکاه اولیورلر. ایشته بوتون شعرا وادبانك ، صنایع نفیسه اربابنك ساحهٔ تدقیقات ومشاهداتی بودر .

فابریقه حیاتنك صفحات مختلفه‌سنی کوستریورلر. سعی وبشر نه‌در وکیمه‌در. بونی تصویر ایدیورلر. شعر وادبی حیات انسانیه‌نك نشر و تلقینته روابط ائتلافیهٔ بشریه‌نك تأییدوتحکیمنه حصر ایدییورلر... بز اتحاد عناصره چالیشیورز . انسانلر آره‌سنده فرق اولمدیغنی، یالکز برمملکتك دکل بتون دنیانك انسانلری بری بریله قارداش کبی کچنمك لازم ایکن بتون عثمانلیلرك بو فضیلتدن نیچون محروم قالدقلرینی اکلاتمق ایستیورز... بونك ایچون علمانك موعظه‌لرینه نصایحنه عرض افتقار ایدییورز. نیچون شعرامزه ، ادبامزه عرض افتقار ایتمیه‌لم؟ نیچون شعرامز، ادبامز بو دقایقی ادراك ایله حیات عثمانیه‌نك توحیدینه ، روابط انسانیه‌نك تقویه‌سنه، حیات بشریه‌نك تعالیسنه چالیشمسون ... هانی اتحاد عناصره خدمت ایده‌جك منظومه‌لریمز، شرقیلریمز، تابلولریمز، موسیقه‌لریمز!.. صنایع نفیسه ایله ، ادبیات و اشعارله احتساساتمزی تهییج، افکاریمزی تنویر ایده‌لم . فقط بو تهیجات وبوتنویرات آره‌سنده اخوت انسانیه، اتحاد عناصر سعی وعمل بشره‌سی وعملده امتزاج وآهنك لوحه‌لرینی تماشا ایدرك بونلرك تأثیراتیله متأثر اوله‌لم . . .

واپور طرابیه اسکله‌سنه یاقلاشیوردی . شاعر آرقداشمزه دفترینی اعاده ایتدك . صمیمیتله النی صیقدق. اونی بیوکدره‌یه کوتورن واپوردن چیقدق.

صحیفهٔ سیاسیات

یونانستان احوالی

بو هفته ایچنده یونانستانده شایان دقت بر صفحه کورلدی . برمدتدن بری یونانستان اردوسنده حاصل اولمقده اولدیغی روایت ایدلمش اولان فوران ظاهر اولدی .

برآیدن بری مختلف منبعلردن ترشح ایتمش اولان شایعات یونان قرال خاندانی حقنده یونانستانده، بالخصوص ضابطان زمره‌سنده برخشود.

---

[*] جمعیته منسوب

[**] مرحوم بوسوزی «اتحاد» رفیق محترمزك صاحب امتیازی ازمیر مبعوثی نسیم ماسلیاح افندی‌یه‌ده سویلمش ایدی .

[*] بروسه مبعوث محترمی طاهر بك

اولان یونان پارلمنتوسی مملکتك بولندیغی حال وموقعی نظر دقته آله‌جق ، بالخاصه تمایلات ملیه‌یی انجق ملتك منفعت عمومیه‌سی نقطهٔ نظرندن تدقیق ایدوب فرقه اختلافاته قاپیله‌جق ، ملت ایله قرال آره‌سنده‌کی مناسباتی خالصانه وصمیمانه تعیین اظهار ایده‌جکدر .

اکر قرال ایله ملتی آره‌سنده ازاله‌سی غیر قابل برحاله کلمش سوء تفهمات وارسه چاره‌سز میدانه قونیله‌جق . بوحالده قرالك نه‌یولده حرکت ایتمسی لازم کله‌جکی کندیلکندن تعیین ایده‌جك . اکر یوق ایسه ویاخود وارده ازاله‌سی ممکن ایسه بونیده ازاله ایدوب حال وموقعه برنهایت ویرمك ایجاب ایدر . والحاصل یونانستان پارلمنتوسنك بودفعه‌کی اجتماعی شایان دقتدر .

هفته ده بر صحبت اجتماعیه

بیلمم . نه وقت عقلی باشنده بولنان ، رأینه ذکاسنه اعتماد اولنان برذاتدن براثر تقدیر وممنونیت کوره‌جکم ؟ نه‌دن صاقلایم ! احوال روحیه‌می ، مشاهداتمی آچیقدن آچیغه اورته‌یه قویمق ایچون نه‌دن قورقایم ؟ یا حریت وجدان وکلام وار ، یاخود یوق . یوق دیه‌مم . چونکه او زمان مشروطیتی انکار ایتمش اولورم . قانون اساسی اعلان اولوندی . خلق حق وحریته صاحب اولدی . مملکت اصول مشروطیت ایله اداره ایدلمکه باشلادی ... بو انقلاب ، البته بیوك بر انقلابدر ، خیالی دکلدر . بتون مدنی مملکتلرده اولدیغی کبی بوملتده حاکمیت ملیه اساسیله اداره اولونه‌جقدر . حق وحریته جاندن زیاده اهمیت ویرییورسه‌م ، مشروطیته ، حاکمیت ملیه‌یه بتون موجودیت روحیه‌مله مربوط بولونیورسه‌م ، بوحقك ، بومشروطیتك بو حاکمیتك بکا بخش ایتدیکی فوائددن متمتع اولمق ایچون متردد ومحترز بولونمق بو حقك قیمت وعظمتی بیلمه‌مك اولور . بوکون حریت وجدان وکلام وار . بوندن استفاده ایتمزسه‌م ، بوحقمی استعمال ایتمزسه‌م دیمك که بنده جبانت وار ، دیمك که بن بوحقی استعمال ایده‌جك ، بوکا لایق اوله‌جق درجه‌یه کلمه‌مشم . اکر حریت وجدان وکلام حقندن مستفید اولورده ، قاعدهٔ مشروطیته ، اساس حاکمیت ملیه‌یه استناداً حرکت ایدرده‌ده دوچار اعتراض اولورسه‌م اووقت دوشونورم . عجبا معترضلرم‌می حقلی ، بن‌می حقلی‌یم ؟ بن مشروطیتك ویردیکی حقی قوللاندم . بر حق استعمال ایده ایده تأیید ایدر . دیمك که بن مشروطیتك تقویه وتحکیمنه‌ده خدمت ایتمش اولویورم . اوحالده بکا اعتراض ایدنلری ، بو نقطهٔ نظردن ، نصل حقلی عد ایدرم ؟

ایشته بو مطالعه بنی تمامیله حر اولدیغمه اقناع ایدییور ، حتی دوشونیورم که اکر حریت وجدان وکلامده متردد بولونورسه‌م دیمك که یوره‌کمده بر غل وغش وارده بونك ایچون مترددم ... کندی کندیمك احوال روحیه‌می تدقیق وتحلیله چالیشیورم . کوریورم و حمد ایدییورم که نه حرص شهرت ونه حرص منفعته مغلوبم . هرشیدن اول انسانیت دیوب کیتمك ایستیورم . حقوق بشری هرشیدن زیاده مقدس کوریورم . انسانلرك ظالملر الندن حقوق مغصوبه‌سنی استرداد ایچون نه‌قدر قانلر دوکمش اولدقلرینی دوشونیورم . بشریتك کچیردیکی تحولات اجتماعیه‌یی نظر امعانه آلیورم . دیکر ملتلرك صفحات انقلابیه‌سنی ادراکه چالیشیورم . انکلتره‌ده ، فرانسه‌ده ، آلمانیاده بوکون بتون تعالیات فکریه‌نك ، ترقیات اجتماعیه‌نك نصل جریانلر تعقیب ایتدیکنی ، بیوك ملتلرك نصل برهدفه طوغرو کیتدکلرینی کورمکه غیرت ایدییورم . وقتیله بردور اقبال کچیرمش اولان ملتلرك شمدی نیچون دوچار ادبار اولمش اولدقلرینی تحلیل ایتمك ایستیورم . اسپانیا کبی ... کوریورم که بیوك ملتلرده‌کی جریانلر انسانیته ، ائتلافه ، صلح ومسالمته خادم اولان جریانلردر . اصول مشروطیت و حاکمیت ملیه بوش سوز دکلدر . ملتلر حقوقنه تمامیله صاحب اولملی . کندی کندیلرینی اداره ایده‌بیلمك ایچون تربیهٔ عوامه چالیشمق لازمدر . آرتق بشریت استبداده طوغری کیده‌من . حالا بشریتی رقبهٔ اسارتده طوتان بتون زنجیرلری قوپارمق ایستیور .

ملتلر تمامیله حقوقنی اکتساب ایله سعادت واستراحتنی تأمین ایتمکه ، انسانیتی زبون ایدن اختلافاتی برطرف ایتمکه ، حقوقنی ، اداره‌سنی کندی النه آلمغه جهد ایدییور . حق وحریت بشر حاکمیت ملیه اساسنك تأسیسیله محفوظ قالیر . بوده تربیهٔ عوام ایله حاصلدر . کندی کندینی اداره ایده‌جك برملت ، کندی کندینی اداره ایده‌بیله‌جك بر درجه‌یه کلیدر .... بتون بیوك ملتلرده بوجریان او ملتلری قورتاریبور ، قورتاره‌جق ... اوستریا عناصر مختلفه‌نك مسکون اولدیغی برمملکت اولدیغی حالده آنجق تربیهٔ عوامك اکمالیله وحق وحریتك و حاکمیت ملیه‌نك تأییدیله خلاص بوله‌بیله‌جك . بوکون فرانسه بواساسه استناد ایتمشدر . انکلتره بواساسه طوغرو یوریبور ... بر زمانلر قوت ومکنتی دنیایه طانتمش اولان اسپانیا کوندن کونه تدنی‌یه دوچار اولدی ، چونکه اوراده حاکمیت ملیه اساسنك تأسسنه مانع اولان زنجیرلر قیریله‌مدی . قیدلر قوپاریلوب آتیله‌مدی . اسپانیولر بر طاقم اعتقادات باطله‌نك ، عادات قدیمه‌نك سنه‌لرجه زبون واسیری اولوب قالدیلر ، تربیهٔ عوامی اکمال ایده‌مدیلر . انسانیت ومدنیتك هدفنی تمامیله تعیین ایدرك بوهدفه طوغرو ایلرولیه‌بیلمك ایچون آیاقلرینك باغلرینی چوزه‌مدیلر .

حریت کلامدن بحث ایدرکن کلامك مجراسنی دکیشدیرمشم ، بن بونلری سویلمك فکریله سوزه باشلامدم ، دیه‌جکدم که : سربستجه اعتراف ایدرم ، شمدی‌یه قدر حسیات حریتپرورانه‌سنه ، تدقیقات وتتبعاتنه ، ذکاسنه ، ناموسنه اعتماد ایتمش وحقلرنده برحس محبت واحترام حاصل ایلمش اولدیغم ذواته صوریوردم ؛ رأی ومطالعه‌کز نه‌در ؟

بزده انسانیت ومدنیته طوغرو برطریق سلامت بولدقده بوطریقده ایلرولیوری‌یز ؟ دییوردم . بونلردن تسلیت بخشا برجواب آلوب مستریح اولمق ایستیوردم .

فقط ممکن اوله‌بیلورمی ؟...

ایشته بونك ایچون سوزه باشلار باشلاماز بردن بره محصلهٔ افکاریمی اورته‌یه قویمق ایستدم‌ده دیدم که : نه وقت عقلی باشنده بولنان ، رأینه ذکاسنه اعتماد اولنان برذاتدن اثر تقدیر وممنونیت کوره‌جکم ؟...

مثلا اعتمادم اولان برذاته صوریوردم ، دییوردم که :

— نصل کوریورسکز . اصلاحات وتجدداتده بزی هدف انسانیت ومدنیته ایصال ایده‌جك یوللری ایجه تعیین ایده‌بیلدکمی ، بونلری تعقیب ایده‌بیله‌جکمی‌یز ؟...

بوذات مقصدیمی اکلایور . بن نه قابینه‌نك مسلکنی تنقید ایتمك فکرنده‌یم . نه‌ده بوکونکی سیاساتك صفحه‌لرینی آراشدیروب قاریشدیرمق مطالعه‌سنده‌یم . استقباله طوغرو ترقیات وتکملاتمزی تأمین واستحصال ایتدیره‌جك قواعد اساسیهٔ اجتماعیه‌دن بحث ایتمك ایستیوردم ... بوذات مقصدیمی اکلایه‌رق جواب ویرییور :

— نه دیه‌یم ؟ بوکون بتون حکومتلرك تملی حقوق اهالیدر . فرانسه اختلال کبیرندن بری حکومتلر ایچون بوندن باشقه استنادکاه قالمامشدر . وقاله‌ماز . بوکون ملتلر کندی کندیلرینی اداره ایدییورلر ، یاخود اداره ایتمکه چالیشیورلر . حق و حریت بشره مستند باشقه‌درلو اداره متصور اوله‌ماز ، یعنی حاکمیت ملیه اساسی حکومتلرك مبناسیدر . برملت تربیه وتحصیل کورمزسه کندی کندینی نصل اداره ایدر ؟ بوکون تربیه وتحصیل مسئله‌سی ، بتون مسائل سیاسیه‌نك اهم واقدمیدر .

برطرفدن خلقك سفالت وضرورتنی تهوینه ، برملتك دوشکون ، فقیر ، بیچاره اعضا وارکانی حمایه‌یه ، دیکر جهتدن عوامك تربیه‌سنی هر درلو واسطه‌لرله اکماله چالیشمقله حاکمیت ملیه اساسی قوتلنه‌بیلیر . هرشیدن اول بونقطه‌یه عطف نظر اهمیت ایتمه‌مش اولان برملتك بوکون انسانیت ومدنیت عالمنده کسب قوت واستحصال ترقی وتکمله امکان بوله‌سنك احتمالی یوقدر .

ایشته برکره بونلری دوشونیوردم ، برکره‌ده شهر امانتنك امور خیریه‌یه آییردیغی مبلغك عجزینی ، معارفك تعمیمی ایچون طوتولان مسلکك نقصانلرینی ، تربیهٔ عوامی اکمال ایتمك ، عوامی قیود باطله‌دن قورتاروب‌ده یورکلرینه حقیقت وفن ومعرفت محبتنی قویمق ، هر درلو وسائط ایله تربیهٔ عوامی تأمین ایچون چالیشمق خصوصنده‌کی غیرتسزلکلری نظر دقتدن کچیرییوردم . قسماً اورته‌یه قونولمش اولان مکتب پروغراملرینه باقیوردم نه‌یاپایم ، الده دکل ... یورکمدن برحس تقدیر کلیور . اصابت کوره‌میوردم که متسلی اوله‌یم ...

ایشته بری سویلیور ، دیکری‌ده باشقه برنقطهٔ نظردن محاکمه‌یه کیریشیور . فقط ینه نتیجه بر ...

اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اوله عائد ترتیبات واجرا آتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

مرحومك هم آمرانه ، هم پدرانه اولان شو تبلیغی اوزرینه همان قرار ویرلدی . ایلك واسطه ایله ازمیره حرکت ایده‌جکم . فکراً دوشونمش وهمان تقرر ایتدیرمشدم :

مادامکه وطنك استخلاصنه خادم اولان جمعیت محترمه ، بنم واسطه‌مله ازمیرده برخدمت ایفا ایده‌بیلمك قابل اوله‌بیله‌جکنی دوشونمش ؛ اورایه قوشملی‌یم ....

او کیجه بولوشمق اوزره مرحوم محترمدن آیرلدقدن صکره ایلك ایشم الك اول ازمیره حرکت ایده‌جك اولان بروابوری تحری ایتمك اولدی . بنی وسائط نقلیهٔ بحریه‌نك ایپسنی ، راحتلیسنی آرامیوردم . بنی خدمتمه قاووشدیره‌جق بروابور بولنسون‌ده نصل ونه حالده اولورسه اولسون .... جان وکوکلدن چالیشان وهیچ برمنفعت خسیسه بکلمیان خادمین وطنك فکر وعمل ثابتلری بویله جدی وصمیمی اولملیدر که ١٠ تموز انقلاب مسعودی کبی حادثات کونیه میاننده برخارقهٔ مستثنا اوله‌رق تلقی ایدیلن برواقعه ظهوره کله‌بیلمش اولسون !

او کونك اقشامی نصف اللیده ازمیره روس واپوری حرکت ایده‌جك ایدی .

مرحومدن مفارقت ایتمك لزوم ومجبوریتنی بیله اونوده‌رق عادتا سوینیوردم . هنوز نه اولدیغنی بیلمدیکم ازمیرده‌کی وظیفهٔ وطنیه‌مه قاووشه‌جقدم . بنم ایچون بو ، هرشیئی اونوتدیره‌بیله‌جك برقوت وماهیتی حائزدی . اوکون بوش قالان ساعتلریمی سلانیکده‌کی بعض اخوانی زیارته ، طانیدیغم دیکر ذواتدن ملتزم اولانلرینه وداعه حصر ایتدم .

او اقشام ینه مرحومك خانه‌سنده طوپلاندق . بو ، رزیده باش کاتب اولان عاصم بك‌ده برلکده [*] ایدی . او فداکار حریت پرستله ذاتاً استانبولدن طانیشیردق . سرکه‌جیده کتابجی بابیکیانك دکاننده تصادفی اوله‌رق یکدیکرمزه ملاقی اولدقجه عبدالحمیدك خفیه‌لرینه ، او دورك کونا کون مخاطراتنه رغماً آچیقدن آچیغه وطنك مصائبی حقنده دردلشمکه نفسمزده جسارت بولوردق .

او زماندن حسیات وطنپرورانه‌سنه آکاه ومطمئن بولندیغم جهتله اخوان جمعیتله اولان بویله بر کنج مجاهدله وظائف مشترکهٔ وطنیه نقطه‌سنده برلشیر برلشمز قرداشجه مصافحه ایتدك . اخوان آره‌سنده بو ، حیات و ممات مشارکتی حقنده قلبی بر امضا دیمکدی .

مجلسده طلعت بك‌ده واردی . بکا استانبولده‌کی شعبه‌نك احوالندن صوردیلر صیقیله‌رق ، درین بر حجاب منوی آلتنده اوزوله‌رك ، أزیله‌رك جواب ویرییوردم . جیفاکه پایتخت حسیات وطنپرورانه خصوصنده مهد حریت اولان سلانیك ومناستردن پك کیروده قالمشیدی . پك کیروده .... حتی او درجه‌ده‌که اوراجه مقصده وصول ایچون ذره قدر امید قالمامشدی . استانبول وطنپرورلرینك هویت حقیقیه‌لری حقنده اوراده حاضر بولنان ذوات محترمه‌یه شویولده معلومات ویردم :

— تخلیص وطن حقنده استانبولده جدی وفعلی تشبثاتده بولنمق ، حصول مقصده حائل بولمق دیمکدر . پایتختده مکمل برشی یاپمق قابل دکلدر . هیچ برصورتله بوکا احتمال ویره‌میورز . اوقدر سعی واقدامزه وهردرلو مخاطره‌یی کوزه آله‌رق چالیشمقلغمزه رغماً واستانبولده جمعیتمز افرادینك مقداری عشرات خانه‌سندن ایلرویه کچه‌مدی . استانبول وطنپرورلرینی ایکی قسم مخصوصه تفریق ایتملیدر . بك اقلیتده قالان مفرط فکرلی ، چالاك وعصبی اماللی بعض افراط پروران . بونلر خیاللرنده پرورش اولان برقوهٔ مافوق الطبیعه ایله قناعت ایتدکلری هرشیئی بردن ییقمق ، خرده‌خاش ایتمك املنده مصر و پویان . بوهرج ومرج عمومی ایچنده طبیعی بنیان استبداده ، دیولای ظلم واعتسافده برله یکسان اوله‌جق .... اوزمان یکی برمملکت ، یکی برحکومت وجوده کله‌جك . منورالفکر تلقی ایتدیککز مفرط فکرلی کنجلرك خیالی اولمقله برابر وجود بولمامغه محکوم اولان پروغراملری یاپویله و یابوکا بکزر برشیدی .

شیمدی پارلاق قلمنك اطرافه صاچدیغی مطالعات وافکار عالیه اوکنده سرفرو بردهٔ احترام اولدیغمز اوزمانکی افراط پرستان زمانه‌دن بری بوخیالی هرج ومرج وقوعی اثناسنده ایاصوفیه قبهٔ محتشمه‌سنك ییقلمه‌سنه راضی اوله‌میه‌رق اوراده مصرك جامع الازهرینه معادل وهردرلو شرائط تکملی حائز بر دارالفنون وجوده کتیرمکی دوشنیور وقبوسنك اوزرینه خط زرین ایله جسیم بر لوحهٔ مشعشعه تعلیق ایتمکی قوریوردی .

بومفرط فکرلی چالاك وعصبی کنجلرله منتظم بر پروغرام دائره‌سنده حرکت ایدن و هر درلو احتمالاتی نظر دقته آلان جمعیت محترمه‌نك استانبولده جدی وحقیقی برایشه کیریشه‌بیلمسی احتمالی بالطبع بوله‌مازدی .

بوده استانبولده‌کی جاسوس ترتیباتی ، فکر و املنه حاکم اوله‌میان بویله مفرط کنجلره تودیع اسرار ایتمکدن بزی چکیندیرییوردی . بوندن طولایی علو جنابلرینه ، قلبلرینك صافیتنه مطمئن اوله‌جغمز کنجلرك معاونات حقیقیه و جدیه‌لری عادتا بر سراب حالنی آلیوردی . ذاتاً اونلرك افکار و آمال خیالیه‌لری‌ده بر سر ابدی یا !

ایکنجی قسم وطنپرورلره کلنجه : بونلرك راحتلرینه طوقونماملی ، نفسلرینی هیچ بردرلو مخاطره‌یه معروض بولندیرماملی ؛ حتی آلیشدیغی رفاهه ، سعادته ، طرز معیشت کبارانه‌یه ذره‌قدر

---

[*] عاصم بك سلانیکده اتحاد وترقی ویرآرالق درسعادتده شورای امت غزته‌سی مدیریتنده بولندقدن صکره کتابت حضرت پادشاهی خدمتنه کیرمشدر .

خلل کتیرمامه‌لی . اوحالده بنیان استبدادك ییقیلمسنه، اداره‌ٔ مشروطه‌نك عودت واستقرار ایده‌بیلمسنه طرفدار . هم حمیتلی ، وجدانلی، وطنپرور برطرفدار : فقط .... فقط لساندن دوکیلن برحقیقت وارکه اوده بو !

— رجا ایدرم ، بکا دوقونمسون .....

بن شوحالده قاله‌یم‌ده شکل حکومت نه‌حال کسب ایدرسه ایتسون .....

۱۰ تموزدن صکره‌کی بایقره‌جیلرك قسم اعظمنی تشکیل ایدن ایشته بوخلقدی . چونکه اوزمان نه‌تشبثات خاطره کلیوردی ؛ نه‌ده شیمدیکی ضیق معاش .

بوایکی قسم مخصوصك فوقنده معتدل فکرلی ، جدی وحقیقی وطنپرورلرك آره‌سنده جمعیته بش اون کشی‌یی الحاق ایده بیلدك : اوت ، بش اون کشی دیه بیلیورم . ۱۰ تموزدن اول هردرلو مخاطره‌یی کوزه آلان هیچ بر منفعت آرقه‌سنده قوشمیه‌رق استخلاص وطنی آمال یکانهٔ قلبیه اتخاذ ایدن وطنپروران اخوان اوقدر آزدرکه وقوفهٔ عالمدن چکلمش اولان بوذوات محترمه‌نك - محویتلرینی رنجیده ایتمه‌جکنی بیلسه‌م - اسملرینی شوبله برقسمده یازاردم . ایشته هیئت محترمه‌یه بو آجی حقیقتلری آکلاده‌رق مقر خلافت وسلطنتدن اوزاقده بر جولانکاه حریت آرامق لزومنه قناعت کتیره‌جك ایضاحات ویردم .

استانبول ایچون برغریب تجلینك تظاهرینی تفکر ایدییوردم : بیزانس تاریخنی برطرفه براقه‌لم . بلدهٔ قسطنطنیه‌نك اجدادمز طرفندن فتح اولندیغی متعاقب بوشهرده نه‌قدر اختلالات واغتشاشات ظهور ایتمشسه هیچ بری برمقصد خیره منعطف دکلدی . هپ وطنك تعالی وترقیسنه خادم تشبثاتك ، فعلیاتك اوکنی آلمق ایچون یاپلمش مفسدانه شیلردی. دیمك اولیورکه ذاتاً بوشهرك محیطی فساد آلود ، هواسی مسموم ..... بوجهتله استخلاص وطن ایچون استانبولده برتشبث جدی اجراسنه قالقیشمق امیدینی بوسبتون کسمك مجبوریت الیمه‌سی تظاهر ایدییوردی .

⁂

بوامیدسزلکله برابر استانبول شعباتنك توسیعی حقنده اوزون اوزادی‌یه مذاکره‌ده بولوندق . حمیت فعلیهٔ وطنیه‌لرندن استفاده ایده‌مدیکمز وطنپرورلرك ایجابنده معاونات سائره‌لرندن [*] نه صورتله مستفید اوله‌بیله‌جکمزی دوشوندك . صکره‌ده سوزی تحلیف بحثنه انتقال ایتدیردك .

مابعدی وار

اتحاد :

۱ ، عنصرلر — ۲ ، فرقه‌لر

— ۲ —

سلامت فرقه‌سی !..

[ییقیلان استبداد ، جانیدر : سیاسیدر . شیمدی ایش ، علی ، اجتماعی استبدادی ییقمامزه، اصل ایشه قالدی.. بوده: «دموقرات، دموقراسی» دینیلن « خلقلی ، خلقلیلق » بولینه دوکوله‌مزله اولور .. بویله برفرقه‌یه — خلق فرقه‌سنه — علم آتاجق اولانه . جانلر قوربان !.. (مبعوثلر مجلسی قاپیسنده برکویلو)] ..

[عثمانلیلق تورکلك دیمك دکلدر : هر تورکیالی عثمانلیدر . عثمانلیلق آنجق عثمانلیلاشمامزله صاغلام ، اکیکسز بروارلق آلاجقدر: عثمانلیلاشمق تورکلشمك دکلدر !..

... مملکت ، بویاجی کوپی دکلدرکه ، ایچینه حکومت اداره‌سی آدیله ایستدیکمز بویایی قویالم‌ده هرایشی کیفیمزه اویدیریوره‌لم : قانلی ، آجیقلی تجمه‌سزی اوتونمایه‌رق ، ایشلریمزی عثمانلیجه ، صبرلیجه بریولینه قویمق دوشونجه‌سی (سلامتمز قلاووزی) اولمالیدر ...

... تورك ، پك بورغوندر .. دینلمه‌لیدر !.. تورك نه قدر دینله‌نه بیلیرسه بوتون عثمانلیلر ایچون اوقدر خیرلیدر!.. تورکلك تجلیسی‌ایدی: بومملکتی آلاجق ، اداره ایده‌جکدی .. بویله اولدی. فقط، اداره‌ایدیجیلك، عسکرلك بوکلری تورکلك تورکلکنی پك کمیردی . دینله بیلیرکه تورك وقتیله بوایللرده اولور بولدیغی انسانلری دیریلتمك ایچین کندینی اولدوردی ؛ حتی ، اسلامیته ، خلافته‌ده کندینی فدا ایتدی .

... ایشیده‌لم ! تهلکه‌ده‌یز !.. بز، یکی‌اریلمش، نقاهتده‌یز . کندیمزه ، اون اونبش ییل قدر، حتی ظلم ، خسته‌لق دورنده‌کندن دها چوق دقت ایتمه‌لیز !...

... ایله‌شیر برخسته پرهیز دورنده هرتورلو، آش ایررجه‌سنه اولان، اشتهالرینی یه‌لی، برنقطه‌ده برلشدیرمه‌لی . . سوز کلیشی : یالکز کولباصدی یه‌لی ایسه ، یالکز اونی یه‌لیدر . بو ، (سلامت برلکی) در ..

(سلامت برلکی) ، هریاندن صاران برتهلکه‌یی قالدیروب آتمق ایچین ، سلامت فکرلرینك بربرلریله عان‌اویوشمالری، برکیبلمه‌لریدر.. یوقسه، برخسته‌نك آزغین اشتهالری کبی، هرفکر بریانه صالدیررسه.. اناالله وانا الیه راجعون ! . . بو اولمامق ایچین ، آیریلق وارسه ، همان درنك ایدیلیر ، برنجك طاشی آییقلانیر . آییقلانامازسه بیله ، سلامت خاطریچین ، هرکس فکرینی فدا ایله چوقلغه قاتیلیر؛ حتی ، اسکی چوقلغك سلامته اویغون کلمه‌ین فکرلری بویوزدن اویغونلاشیر ..... (دیدیکم دیدك) دینلر دیدکلرینی یاپمایی صوکره‌یه براقیرلر ؛ چونکه : دمیر ، طاونده دوکولور . . هر ایش ، زماننده کورولور !.. بونی ، بیلیر ، طانیرسه‌ق ، تهلکه ، یعنی سلامت برلکی ، کندینی دها اون اونبش ییل کوستروب دوراجقندن ، بزده بربریمزله چارپیشیرسه‌ق ، برلشمك ایچین چارپیشمق عثمانلیلقندن کری دورمایابیلیرز .. قاووغیمز صاللامازده ، راست کله یوللردن کیدر دوریرسه‌ق ، بیله‌لم که ؛ اوکمز ، اوچورومدر !...

شو بش اون ییل ایچنده صیق صیق بر (سلامت برلکی قونغره‌سی) آچه‌رق دولت ایشلرنجه طوتوم ، طوتاماق ، طاقم طاقم ، فرقه فرقه ، پك آیری اولمقله برابر طوپلانیر . . ایچه برلشه‌میوب بنه فرقه فرقه قالیرسه‌ق بیله ، آرار ، طارار ،

---

[*] بوکا دائر بالآخره آجی انتباه وعبرت درسلری آلدق . قهرمان حریت نیازی بك لوای حریتی رسنه طاغلری تپه‌سنه دیکدیکی زمان سلاح بدست اوله‌رق یاپیلان بو حرکات قیامی ثمره‌دار ایده‌جك ، قوت ونفوذینی توسیع ایلیه‌جك ایکی قوت موجود اوله بیلیوردی : بری حمیت فداکارانه ، دیکری پاره .

حمیت وفدا کارلق جهتلرندن اونلرك بزه لزومی یوقدی. فقط پاره !... بو قیامك نه‌قدر سوره‌جکی؛ نه شکل آله‌جغی معلوم اولمدیغندن پاره تدارکنه احتیاج قوی واردی. مجسم حمیت اولان اخواندن محترم وصاحب نفوذ برذات محترمی ظاهراً وطنپرورلکی، حریت پرستلکی ایله مشهور اغنیادن ، تاریخه نامی کچمش وزرای معظمهٔ سالفه‌دن برینك مخدومنه کوندردك . شکمپرورلکله‌ده متعارف اولان بوذات جلیل الصفات او صره‌ده بش بیك لیرادن زیاده بر میراثه‌ده قونمشیدی. معاونت نقدیه‌سنی طوغریدن طوغری‌یه مرکز عمومی‌یه ویا رسنه طاغلرینه یتشدیرمك اوزره وقوعه کلن مراجعتمز - صدهزار تأسف - ثمره‌سز قالدی. بوذات حمیتمآبی‌ده بویله بر مراجعته توسیط ایتدیکمزدن طولایی محجوب اولدق. بیلورمیکز ، بو متحول وطنپرورك رد اعانه ایچون ویردیکی جواب نه ایدی !!!

عطوفتلو بك افندی حضرتلری آرتق تقاعد اوله‌جقمش ؛ هرشیدن چکیله‌جکمش ، باشنی بلایه صوقمق ایسته‌مزمش ....

هپمز بردن، برسلامت نقطه‌سنه باغلانیر.. بوقدرجق اولسون بز، ال برلکیله چالیشیرز (اوتجی خطبه) [*]

شو ایکی طاقم سوزلریمزك برنجیلری «اختلاف» ، ایکنجیلری «ائتلاف» معناسنده.. بونه تضاد !..

تضاد !.. فقط ، هرحالده: اتحاد !..

اتحاد ! ..

برکله‌جك اما . . معناسنك دکل .. معنالرینك ایچندن چیقه بیلیرسه‌ك ، چیق!..

اتحاد !..

جاندر ، صانکه جنتکدر اما . . جانه جهنم عذابلری‌ده چکدیریور !..

نته‌کیم، برزمان، بومسئله‌یه دائر برشیلرده قدر مقاله - یازمق ، یازمامق ایچین کندیمزی هفته‌لرجه زورلادق .. نهایت یازدق .. یازدق اما ، آیلرجه یانیمزده قالدی ؛ زیرا : نشر ایتدیربلك ایچین ، طرف طوتماز برغزته لازمدی !.. هیهات!.. بولا بیلیرسه‌ك بول!.. هرکسك ، هرغزته‌نك برفرقه‌سی ، برطرفی ، برطرف طوتیجیلغی واردی..صانکه بز،نه‌اوچ بش آیلق ، نه‌ده اوچ بش ییللق دکل.. اوچ بش عصرلق حر ، قانون اساسیلی برخلق ایدك !.. صانکه حالیمز ، سلامتمز آرتق ثابت اولمش‌دی‌ده ، سه‌چه بیلدیکمز برر دستوره باغلانیویرمش ایدك [**] ...

بر ، فرقه یاتیرتیسیدر باشلادی ..

آلقیشلر !...

مسلك صاحبی اولمقله مشهور اولدقلریچین مسلك ، فرقه تجربه‌لرینی کچیرمش ؛ مسلك فرقه چنبرلرندن کچمش اولمالری لازم کلن انکلیزلر طرفندن بیله :

آلقیشلر ! ... یاخود سز ایسترسه‌کز شویله دییك - قیغلجیمی کوروکله‌مه‌لر!...

یاپندن ؟..

باشقه‌لرینی بیلمه‌م .. بندن، هپ : حیرتلر ! ......

... مسئله‌یی ، هربریمزك برباشقه تورلو اتهامنه واراجق صورتده قورجالامادنسه . . حالنه برازیاقین اولان استقباللره یارارطرزده، فقط ، ممکن مرتبه ، قیصه‌جه ؛ ایمدی: نقطه نقطه ، براز شرح ایده‌لم :

— بز ، مثلا ، روسیه‌لیلره بیله هیچ بکزه‌مه‌یز . اونلر ، هله یاریم عصردنبری ایچریدن ، دیشاریدن هم مکتبلریله، دارالفنونلریله ، غربه تحصیله یاپیلمالریله ؛ هم‌ده «نیهلیزم» لر کبی فرقه‌لریله سیاسی ، اجتماعی تربیه‌لرینی آله‌آله ، استبداده قارشی‌مجرالری تقرر ایتمش ، برقاچ قوت جریانی حصوله کتیردیلر . حالبوکه بز ، «دوا» صبا آلماز بر اوداده قاپالی برانسان کبی ایدك :

سیاسی ، اجتماعی تربیه‌مزی بز ، (ایلك ۱۰ تموز) دنبری آلمایه باشلادق ..

— بوحکم، بلکه‌یالکز مسلمان‌عثمانلیلرك (ایلك ۱۰ تموز) له بیتن ماضیلرینه کوره دوغرو اولا بیلیر . دیکر برقاچ عنصرك هربرنده بربرلریله ایچه زماندنبری چارپیشیر فرقه‌لر واردی.. بویله‌دینیلمك احتمالی‌واردر.. لکن ، تخطر ایدیلمه‌لیدرکه : عادتا یالکز مسلمان عنصرندن متشکل -کنج تورك آدینی آلمش - اولان (یکی عثمانلی فرقه‌سی) کبی ، اونلرده اختلالجیلك ، ییقیجیلق دورندن ، بودورك طبان طبانه‌ضدی بیلدیکمز، اصلاحاتجیلق ، یاپیجیلق دورینه‌کچمشلردر ..

یاکچمه‌مش ایسه‌لر ؟...

بوراده، بوناویریله‌جك جوابی برسکوت ایله کچرز .. اولادر !....

هرحالده، بر (یکی دور)ده‌یز. دون، بو دور ایچین تصورلریمز، نظریه‌لریمز، حتی نیجه ییللق پروغراملریمز یا واردی ، یاخود یوقدی . .

یوق ایدیسه : « بز ، روسیه‌لیلره بیله بکزه‌مه‌یز . . . .) سوزلریمزی وار شدتله تکرار ایده‌رز . .

وار ایدیسه : ینه تکرار ایده‌رز. چونکه میلیونلرجه انسانه عائد برنظریه‌م، برپروغرامم یالکز بانامعلوم اولمقله:اونك طرفداری‌یالکز بر(بن)اولمقله ولوساده‌جه آدی وار ، کندیسی یوق اولان - بو (اهالی حاکملکی) دورنده اونی تطبیقه ناصل مقتدر اولابیلیرم ؟ . . مقتدر اولسه‌م بیله، باقه‌لم نظریه‌مده آلدانمش چیقمایه‌جقمی‌یم ؟ . . هله برتجربه ایده‌لم!...

یعنی: ناصل دوشونسه‌ك . .خلقك کوسه‌ملرندن‌اولسه‌ق‌ده،سورولری‌ایچنده‌بولنسه‌ق‌ده حکمیمز ، هر طاقیمه کوره، دوغرودر :

بز، سیاسی، اجتماعی تربیه‌مزی، (ایلك ۱۰ تموز) دنبری آلمایه باشلادق ! . . .

دون، تورکیا، برنجره‌سی بیله یوق زندان کبی‌ایدیسه، حمد اولسون بوکون حریت ایچنده یوزییور.. پروغرامیمی برقاچ کونده هرکسه اوقوتدیرابیلیرم، دینلرمزده‌وارسه . سسلرینی ایشیتمکله‌ده ، کندیلرینه جواب ویرمکله‌ده ، اوتانمیمزدن . قیزاریر قالیرز :

— بر فکرك ، بر تربیه‌نك ایلك تأثیری دائما کچیجیدر.. برفکر، بر تربیه، نیجه زمان تأثیرینی تکرار ایده ایده،اجرا ایده‌ایده روحه ایشلر، یرله‌شیر.. روحه، آنجق بویله‌لکله، بر باشقه‌لق ویره‌بیلیر .. بو باشقه‌لق او فکره ، تربیه‌یه‌کوره بر(مسلك) آرار .. یابولور، یاخود یاراتیر.. اونا یاپیشیر .. آرتق‌اوندن آیریلماز!.. یاخودبك زور آیریلیر.. اولسه اولسه، روح ، باشقه بر باشقه‌لق ایدیتمکله آیریلابیلیر .

— برمسلك .. ایمدی: برفرقه، بردنبره تأسس ایده‌مز؛ ایتسه‌بیله‌بردنبره کوك‌صالامز؛ صالسه‌بیله ییللق اوت کبی اولور ....

— آیریلقلریمز مسلك آیریلغی نتیجه‌سی ایمش کبی حرکت ایتمه‌یه دها بش اون ییل ، یارین کندیمزی ویرمه‌ملیز : بوکون - اکر وارسه بنم‌مسلکم، یارین‌سنککی دکیشه‌جکدر:

— محیط ناصل ایسه محاطده اویله‌در : محیط، (حال) ، ثابت دکل‌که ، محاطدن اولان بز، روحیمز ، فکریمز ، بونلری کوسترن مسلکمز ، پروغرامیمز ثابت قالابیلسین !.. قالابیلسه بیله، شو تقدیرجه . محاطك ، ینه اوندن اولان بر آووج انسان واسطه‌سیله ،

---

[*] هله ، مصر کبی برلرده‌کی همشهریلرمز ، فرقه آیریلقلرینی یالکز فرقه‌لیلری آراسنده کوروب؛ طرف طوتماز بر عثمانلیلق فرقه‌سی حالنده ؛ « بر » بولجه کیدر اولمالیدرلر ..

[**] الك نهایت (حریت کونشی دوغوشی) اولمق تأویلیله مناستره کوندریلن اومقاله‌لردن برنجیسنی (نیر حقیقت) نشر ایتدی ..

قميون اوتوموبیل ایله نقلیات‌ده یاپه بیلیرز . شمندوفرلری کیم ایسته‌مز . بالخصوص اناطولی‌نك مهم مرکزلرینی بری برینه وساحله ربط ایده‌جك برقاچ بیك کیلومترو طولنده برخطك فائده‌سی غیر منکردر . فقط بردن بره بوکا آتلامق ایچون‌ده استعجاله سبب نه اولدیغنی‌ده اکلایه‌میورز .

اویله یرلر وارکه یول اولدیغی کبی بعض دره‌لرده، وادیلرده کچیدویرمك ایچون برکوپری یاپیلسه ینه مرور وعبور ونقلیات تسهیل ایدیله‌جك اولدیغی حالده بوکوپریلرده یوقدر. یوللریمزك موجود اولانلری تعمیرات متمادیه‌یه دقت ایدلمدیکندن خراب برحالده‌در . شدتله محتاج اولدیغمز یوللردن برقسمنی ده‌یاره‌بولورسه‌ق یاپارز دیه بکلمشز، بکلمشز . حالا بکلیورز.

امتیازآتدن بحث اولونیور، اجنبی سرمایه‌سی جلبی حقنده بیان مطالعات ایدیلیور. مملکتمزه نافع اولمق شرطیله بونلردن‌ده قاچینمیز. فقط طرق نادیه‌مزی یولنه قویمه‌دن بدلات نقدیه‌نك شمدی‌یه قدرکی طرزی ادامه اولنه‌جقمی ، دکیشدیریله‌جکمی ، بوکا بیله برقرار ویرمه‌دن شمدیلك اسکی اصولی محافظه ایده‌جك ایسه‌ك المزده‌کی وارداته کوره نه‌لر یاپه‌بیله‌جکز ، بونی تاصارلمه‌دن بیوك بیوك امتیازلره، بیکلرجه کیلومترولق شمندوفرلره نصب انظار ایتمك بزه غریب کورینیور.

نافعه ناظر سابقی حسن نیت صاحبی‌ده اولسه نظارتده بولندیغی مدتده غریب بر حال حاصل اولدی . یقیندن کوروب بیلنلر سویلیورلردی که نافعه ناظری فرقه منازعاته بك شدتلی برصورتده قاپیلوب‌ده ایش کوره‌بیلمکدن مفید مذاکراته قادر اولمقدن محروم قالمش بر هیئت حالنی آلمش ایدی . بالطبع بو حال دوام ایده‌مزدی . نافعه ایله مناسباتی اولمیوب‌ده اوزاقدن بودائره‌یه باقانلر، شو کشمکش ایچنده عجبا بو دائره نه ایش کوره‌بیله‌جك دیه حیرت ایدیپورلردی.

اورته‌یه بر نافعه استقراضی چیقدی . بونك‌ده ماهیتی آکلاشیله‌مدی . استقراض لایحه‌سنی مجلس مبعوثان رد ایتدی . چونکه حقلی ایدی . هندسهٔ ملکیه‌، اکثرینك بودجه‌سی‌ده استقراض لایحه‌سنه قاریشدیریلنجه بولایحه‌نك ردی لازم کلیوردی . نافعه بر استقراضه محتاج دکلمی ایدی ؟ شبهه‌سز محتاج ایدی . فقط بو استقراضك مقدارینی لایقیله تعیین ایتمك وصرف اولنه‌جنی محللری کوسترمك ، فائض ورأس المال تأدیاتی‌ده تأمین ایلمك ایجاب ایدیوردی . هانی بویله برلایحه . بر ولایتك تدریجاً یاپه‌جنی یوللر محدود اوله بیلیر، چونکه طرق ومعابر قارشولغی محدوددر . بدلات نقدیه حاصلاتندن عبارتدر . بو حاصلاتك بر مقداری تعمیرات متمادیه ایچون افرازایدلدکدن صکره متباقیسیله سکز اون سنه‌ده اوده‌مك اوزره براستقراض عقد ایتمك وبش اون سنه‌ده یاپیله‌جق یوللری بر ایکی سنه ایچنده وجوده کتیرمك شبهه‌سز بو ولایتك ترقیات اقتصادیه‌سنه، معموریتنه پك بیوك فائده تأمین ایدر ،

مملکتمز خرابدر ، ملتمز فقیردر . تشبثات مهمهٔ نافعه‌یه محتاجز . بطاقلقلری قوروتمق ، نهرلری سیرسفائنه قابل اوله‌جق حاله کتیرمك ، اراضی‌یی اروا واسقا ایتمك ، لیمانلر ، ریختملر یاپمق ... والحاصل چوق .. پك چوق شیلره لزوم وار . فقط اول باول المزده‌کی پاره‌مزه کوره نه یاپه‌بیله‌جکز، شونی بیله‌لم . مع التأسف بونی‌ده بیلن یوق، هنوز باشمزی صوقه‌جق درت بش اوطه‌لی برمسکنه مالك دکلز . بیوك بیوك کاشانه‌لردن بحث ایدیپورز. بربیوك آرابه‌سنی، بریولجی آرابه‌سنی کچیره‌جك یوللریمز یوق بیکلرجه کیلومترو شمندوفرلره ذهن صاپدیرییورز .

نافعه ناظرینك استعفاسنی ایجاب ایتدیرن اسبابی اوزون اوزادی‌یه تدقیق وتحلیله حاجت کورمیز . انجق یکی نافعه ناظرندن همت وخدمت بکلرز . شمدی بزم ایچون شخصك اهمیتی یوق . شو اولسون ، بو اولسون ، مطلوب ایشدر. ایش بکلیورز. غیرته وغیرتدن ثمره‌یه انتظار ایدیپورز . نافعه ناظرجدیدی، تشبثات اوزرینه یکی بردائره ، یکی بر تشکیل بولدی دیمکدر. آلات وادواتی‌ده تنظیم واکمال ایدلمش اولمسنه کوره تام ایش کوره‌جك صره‌در . مطبوعات ارکاننه ناظر جدیدك سویلدیکی سوزلر شایان تقدیردر. فقط مطبوعات ایچون دها زیاده شایان تقدیر اولان امور نافعه حقنده‌کی واسع ومفصل بر پروغرامدر. بویله مکمل بر پروغرامی هرشیدن اول اورته‌یه قویه‌بیلمکدر .

حیات مدنیه‌دن بر صحیفه

« اسپه‌رانتو » قونغره‌سی

یالکز بز کندی آره‌مزده اتحاد عناصر ایچون چالیشمیورز ، بتون دنیا اتحاده ساعیدر. بز بلکه اتحاد عناصری بقای موجودیت و تمامیٔ ملکیت ایچون الزم کوریبورز . ملت عثمانیه‌یی متجانس بر کتله حالنه کتیروب قوت و متانتنی تزیید ایتمك ایستیورز . فقط انسانیت ومدنیتك قوی بر اساسه مربوط بولنمه‌سی، هانکی ملتدن ، عرقدن، مذهبدن اولورسه اولسون بتون انسانلر بیننده اخوت ومحبت حصوله کتیریله‌رك اورته‌دن نزاع واختلافك قالدیر. له‌سی ایچون چالیشانلرده وار . اتحادی . بر ملتك عناصری آره‌سنده دکل ، بتون دنیاده‌کی انسانلر بیننده حصوله کتیرمکه غیرت ایدنلرده وار . ملتلر وانسانلر آره‌سنده روابط ومناسباتی زیاده‌لشدیرمك، بونلری بری برینه سودیرمك ایچون جمله‌سی بری برینك لسانی اکلامق لازم. حالبوکه مختلف ملتلر، مختلف لسانلرله متکلمدر. برشخصك کندی دیلندن باشقه بر ، ایکی یاخود اوچ لسان اوکرندیکی کوریلیور. فقط بویله‌لرك عددی محدوددر . مثلا فرانسز اولان برذات بر روس، برانکلیز، برآلمان، برایتالیان ایله مناسباتده بولنمق ایچون انا لساندن باشقه درت لسان دها اوکرنمکه مجبور . بوده کلفتلیدر . لسان جهتیله انسانلر آره‌سنده‌کی روابط ومناسبات آرزو اولوندیغی درجه‌ده وسعت بوله‌مدیغنی دوشونتلر عمومی برلسان احداثنی دوشونمشلردی .

بوندن خیلی سنه اول « وولاپوك » عنوانیله برلسان میدانه قونلدی. فقط مطلوب ومنتظر اولان درجه‌ده تعمم ایده‌مدی . دوقتور « زامنهوف » طرفندن ترتیب اولنان « اسپه‌رانتو » لسانی ایسه عموم مدنی ملتلرك لسان عمومیسی اولمق مزیت وماهیتی بوندن اول ترتیب وایجاد اولنان لسانلره نسبتله دها زیاده حائز اولدیغی ایچون اولدقجه تعمم ایتمکه باشلادی . اکر « اسپه‌رانتو » یاخود دیکر برلسان بتون انسانیت ومدنیت طرفندن قبول وتعمیم اولنورسه بوحالده هرفرد کندی لساندن باشقه یالکز برلسان اوکرنمکه مجبور اوله‌جق وبولسان سایه‌سنده هانکی ملته منسوب اولورسه اولسون هرفرد مدنی ایله کوروشه‌بیله‌جکدر .

ایشته دوقتور زامنهوف ایله طرفدارانك فکر ومقصدی بودر .

« اسپه‌رانتو » لسانك تعمیمنه چالیشانلر طرفندن بوندن اقدم درت دفعه عمومی قونغره عقداولنمشدی. بوقونغره‌لر بولونیا ، جنوره ، کمبریج ، درسد شهرلرنده اجتماع ایتمشدی.

بشنجی « اسپه‌رانتو » عمومی قونغره‌سی‌ده بر قاچ کون اول ـ ٥ افرنجی ایلولده ـ اسپانیانك بارسلون شهرنده کشاد اولونمشدر .

تموز ایچنده بارسلونده قاریشقلقلر ظهوره کلمش اولدیغی ایچون اسپه‌رانتو قونغره‌سنك قرارویرلدیکی اوزره بوشهرده انعقاد ایده‌میه‌جکی، انعقاد ایتسه‌ده پك جمعیتلی اوله‌میه‌جنی تخمین اولونمشدی . فقط بوتخمین وانتظارك خلافنده اوله‌رق قونغره پارلاق صورتده آچلمشدر . اسپانیا حکومتی ، قونغره‌نك معین زمانده انعقادی ایچون لازم کلن تسهیلاتی کوسترمش واسپانیاقرالی قونغره‌یی حمایه‌سنه آلمشدر. دنیانك هر طرفندن بارسلونه کتمش اولان وقونغره‌ده بولنان « اسپه‌رانتو » طرفدارانك عددی بیك بشیوزی کچمشدر .

قونغره اعضاسی اسپه‌رانتو لسانیله انشاد ایدلمش اولان شرقیلراوقومشلر ، بولسان طرفدارانه مخصوص بایراقلرله شهری دولاشمشلر ، شهر اهالیسندن پك چوق اکرام کورمشلر. قرال نامنه قونغره اعضاسنه بیان خوش آمدی ایچون برمأمورمخصوص بارسلونه اعزام ایدلمشدر .

قونغره بارسلونده صنایع نفیسه مؤسسه‌سنك جسیم صالوننده اجتماع ایدرك نطقلرایراد اولونمش، اسپانیا مکتبلری طلبه وطالباتندن بیکلرجه چوجق رسم کشادده حاضر بولونمش ، شرقیلرله قونغره ارکانی آلقشلامشدر .

⁂

یوز سنه صکره

فرانسه مطبوعاتندن بری بویقینلرده اورته‌یه بر سؤال چیقارمش ، ارباب قلمدن و بعض ذواتدن بوسؤالك جوابلرینی ایسته‌مش ، آلدیغی جوابلری نشرایتمشدر. سؤال شودر: یوزسنه صکره نه اوله‌جق؟ پاریسك ژیمناز تیاترو مدیری « سته‌فان فرانق » بوسؤاله شو زمینده جواب ویرییور . جوابی اولدقجه نیکبینانه‌در :

یوز سنه صکره دنیاده نه فرانسه ، نه انکلتره ونه‌ده آلمانیا ونه‌ده باشقه برحکومت قاله‌جق . تلسز تلغراف وتلفونلر مسافه‌لرك اهمیتنی بوسبتون حکمدن اسقاط ایده‌جك . دومنلی بالونلرله آئه‌روپلانلر مملکتلر آره‌سنده‌کی حدودی قالدیره‌جق . اویله مدهش آلات وادوات حربیه ایجاد اولنه‌جق که بونلرله حرب ایتمك احتمالدن خارج کوریله‌جکندن اورته‌دن محاربات‌ده قالقه‌جق. یوزسنه صکره اورته‌ده فقیرده قالمیه‌جق سندیقه‌لراودرجه انتظام کسب ایده‌جك که ایشجیلر یالکز هفته‌ده برکون چالیشه‌جقلر والتی کون استراحت ایده‌جکلر ...

فرانسه ارباب قلمندن « اوقتاو اوزان » بشریتك یوز سنه صکره‌کی احوالی حقنده بد بینانه مطالعات درمیان ایدییور ، شو زمینده سوز سویلیور :

یکی یکی بر طاقم کشفلر سیاحتلری پك تسریع وتسهیل ایده‌جکندن بر یاخود ایکی هفته ایچنده دور عالم سیاحتی اجرا ایتمك قابل اوله‌جقدر . بو صورتله مناسبات انسانلر آره‌سنده زیاده‌لشه‌رك لسانلر بری برینه قاریشه‌جق ، عادتا دنیا بابل قله‌سنه دونه‌جکدر . اوزمان هر کس کندی ذوق وصفاسنی دوشونه‌جکندن ، درین تحصیله ، صنایع نفیسه‌یه‌ده شمدیکی کبی مراق ایدرك تدقیقات وتتبعاته کیریشمیه‌جکندن ، انسانیت دها زیاده سطحیله‌شه‌جکدر . ناموس، شرف ، فضیلت، وطنپرورلك ، حساسیت، نزاکت ، وجدان کبی کلمه‌لر یالکز اسکی لغات کتابلرنده محرر بولنه‌جق ، بونلری تلفظ ایدنلره ذوقی اکثریت مستهزیانه دوداق بوره‌جق .

ملتلر قطعه اعتباریله بررحکومت متفقه تشکیل ایده‌جکلر ، اوروپا حکومتلرینك جمله‌سی برلشه‌جکی کبی شمالی آمریقا ، اتحاد واتفاق اوزره حرکت ایده‌جك اولان ژاپونلرله چینلیلرك استیلاسی آلتنده قاله‌جق ، جنوبی آمریقا حکومتلری‌ده صنعت وترقی جهتیله شایان حیرت ودقت بر هیئت متفقه تشکیل ایلیه‌جکلردر. یوزسنه‌یاشاسه‌ق‌ده بو ذواتك تخمیناتی نه درجه‌یه قدر طوغرو اولدیغنی کورسه‌ك !...

⁂

آلمانیاده قادینلر

آلمانیاده اخیراً اجرا اولنان تحقیقات بوراده قادینلر طرفندن وجوده کتیرلمش اولان هیئتلرك ، جمعیتلرك ومؤسسه‌لرك ظن وتخمینك فوقنده براهمیتی حائز اولدیغنی کوسترمشدر . اوروپا جریده‌لرندن بری بو خصوصده آتیده‌کی معلوماتی ویرییور :

بو هیئتلر ، جمعیتلر ومؤسسه‌لره ایشچی قیزلر طرفندن تشکیل ایدلمش اولان جمعیتلر داخل دکلدر. ایشچی قیزلرك جمعیتلرندن ماعدا آلمانیاده صرف قادینلرك اثر همت وغیرتیله و جوده کلمش باشلیجه درت نوع مؤسسات واردر . بونلردن بر قسمی عمومیتله ترقیات نسوانیه‌یه چالیشمقده‌در. دیکرلری صنایع ایله اشتغال ایدوب نسوانك صنایعده موفقیاتی تأمینه غیرت ایتمکده‌در . دیکر ایکی قسم‌ده امور خیریه ایله وسیاسیات ایله اشتغال ایدن هیئتلردر .

صنایع نسوان هیئتلری بونلرك ایچنده الك اهمیتلیسیدر. بونلردن برینك مرکزی فرانقفورت شهرنده ودیکرینك مرکزی برلینده بولنان ایکی هیئت شایان دقتدر . برنجی‌نك اعضای موجوده‌سی ١٠٠،٢٠٠ ایکنجی‌نك ٢٣،٠٠٠ دن زیاده‌در. قادین وقیزلرك سعی وعمل جمعیت اتحادیه‌سنك ٢٢،٠٠٠ اعضاسی واردر. آلمانیا معلمه‌لرهیئتی ایسه ٧١،٠٠٠ اعضادن مرکبدر . بو یولده هیئتلره داخل اولان آلمان نسوانك عددی ١٧٦،٠٠٠ ی متجاوز بولنمقده‌در.

آلمانیاده نسوانك تشکیل ایتمش اولدقلری جمعیات خیریه‌ده حائز اهمیتدر . مرکزی برلینده اولان آلمان قادینلری جمعیت وطنپرورانه‌سنه داخل اولان قادینلرك عددی ٣٩٥،٠٠٠ در . مرکزی مونیخ شهرنده بولنان باویرا نسوانی صلیب احمر هیئتك اعضاسی‌ده ٥٣،٠٠٠ مقدارنده‌در. آلمانیاده امور خیریه جمعیتلرینه داخل اولان قادینلرك مجموع عددی‌بوسنه ٥٥٠،٦٩٧ اولق اوزره کوسترلمکده‌در. سیاسیات قسمنده دونمانك ترقیسی ایچون تشکل ایدن نسوان هیئتی ایله ، حقوق نسوانك استحصالی وقادینلرکده حق انتخابه مالکیتی ایچون چالیشان هیئت کورلمکده‌در .

سیاسی هیئتلره داخل اولان آلمان قادینلرینك عددی‌ده ١١،٠٠٠ راده‌سنده‌در. والحاصل بتون آلمانیاده نسوان طرفندن تشکیل اولونان هیئتلره ، جمعیتلره داخل اولانلرك عددی برمیلیونندن زیاده‌درکه بر میلیون قادینك مساعیٔ مشترکه‌سی بر ملتك حیات اجتماعیسنده بیوك بر اهمیتی حائز اولدیغنده شبهه یوقدر .

اتحادوترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اولنه عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

تحلیفك استانبولده نه صورتله یاپلدیغنی بکا صوردقلری زمان :

— کلیشی کوزل ....

دیمکدن بشقه لسانمه طوغری بر سوز کلمه‌دی . واقعا بزم اجرا ایتدیکمز تحلیفلرده اوکا یاقین بر شیدی . استانبولده ایلك تحلیف مرحومك دلالتیله و کندی حضورنده اولمشیدی . فقط بو ، اوقدر عجله‌یه کلمشیدی که مراسم مخصوصه‌نك صورت تطبیقی کیمسه‌نك خاطرینه‌بیله کلمه‌دی . علی الخصوص تحته برون خانده‌کی دائره‌ده مسافر قبولنه مخصوص اولان اوطه‌ده مراسم اجراسی ذاتاً قابل اوله‌مازدی . مرحوم ده او کون تحلیفك اجراسنی متعاقب سلانیکه تره‌نله کیده‌جکدی . مرکز عمومیسی سلانیکده اولان اتحاد وترقی جمعیتنك استانبولده‌ده اساس طاشنی کندی الیله قویمه‌دن بورادن کیتمکه راضی اولمق ایسته‌میوردی . (استانبولده ایلك شعبه‌نك تأسسی ١٣٢٢ سنه‌سی تشرین اول ابتداسنده وقوعه کلمشیدی .) مرکز عمومیجه قبول ایدلمش اولان متن تحلیفی مرحوم جیبندن

چیقاره‌رق ویردی . تحلیف ایدیله‌جك بر درت ذات (بو عاجزده اونلر میاننده بولنیوردم) آیری آیری جهراً بو متن تحلیفی اوقویه‌رق یمین ایتدیلر . بزم کوردیکمز بیلدیکمز مراسم بوندن عبارتدی . بر سنه قدر مدت کچدیکی حالده بر ایکنجی شعبه تشکیلنه موفقیت حصوله کله‌میرك جمعیت محترمه‌نك پایتختده توسیع دائره ایده‌بیلمسندن امیدلرمزی قطع ایتمك درجه‌سنه کلشیکن [*] استانبولده یکیدن بر ساحهٔ فعالیته کیرمکه قالقشدق و (هر درلو مخاطراته رغماً) ناموس و حمیته اعتماد ایتدیکمز ذواته آچیلمغه باشلادق . استانبول خلقنك حالت روحیه‌سنی یوقاریده تشریح ایتمشیدم . عبدالحمیدك شدت ظلم و اعتسافندن قلبلرده جایکیر اولان خوف و خشیت او درجه‌یی بولمشیدی که مخاطره تصور ایدیلن نقطه‌لرده بوتون طوینولر صانکه سونمکه محکوم قالیوردی . بك چوق حمیتلی ذواتك ـ فکر و مقصدمزه تماماً وقلباً اشتراك ایتمکله برابر ـ وقوعبولان مراجعتمز اوزرینه صیقیله‌رق ، بر حجاب معنوی آلتنده أزیله‌رك :

— قلباً سزکله برابرم . موفقیتکزه دائما دعا خوانم . فقط بنم عائلهم وار ، عائلهم وار . رجا ایدرم، بنی فعلاً اشتراکده معذور کوریکز، آه بن ده سزك کبی بیکار اولسه‌م !...

دیدکلری هیچ برزمان سامعهٔ انتباهمزدن اوزاق قالماز و اومنظرهٔ عبرت آمیز کوزلرمزك اوکندن سیلنمز . (۱۰ تموزی متعاقب پیش انظارمزدن جریان ایدن یاره‌ومالری سز بنم کوزلرمله کورمش اولسه ایدیکز، نه‌قدر مناظر عبرت آمیز مشاهده ایتمش اولوردیکز .)

⁂

ایشته تحلیف حقنده بنم بیلدکلرم بونلردن عبارتدی . بالآخره تشکل ایدن دیکر بر ایکی شعبه‌نك امر تحلیفنی یوقاریده تفصیل ایلدیکم طرزده اجرا ایلشیدك . رفیق بك مرحوم :

— سکا تحلیف مراسمنك بر نمونه‌سنی کوستره‌یم .

دیدی وطلعت بکله کندیسی هیئت تحلیفیه‌یی تشکیل ایلدی . عاصم بك‌ده رهبرلك وظیفه‌سنی اجرا ایلیه‌جکدی . سیاه وقرمزی طاقلر [*] اوراده موجود اولدیغندن مرحوم رفیق بکله طلعت بك مندیللریله یوزلرینی قپامشلردی .

عاصم بك بنی طیشاری‌یه چیقاردی . بویوجك بر مندیل ایله کوزلرمی باغلادی . او صره‌ده قولاغمه دییوردی که :

— دقت ایت ، بو اصولی استانبولده‌ده ـ ممکن اولدیغی قدر ـ تطبیق ایتمکه چالیشکز . چونکه تحلیفه کلنلر اوزرنده پك بویوك بر تأثیر براقیور .

رهبرم المدن طوتمشیدی ؛ کوزلرم باغلی اولدیغی حالده ایچری‌یه کیردك . بنی بر اسکمله‌یه اوطورتدیلر . عاصم بك بر المی سلاحلرك اوزرینه قویدی، دیکرینی‌ده بر کتابك اوستنه . آغیر ووقور بر صدا ایله :

— ایشته قرآن کریم ....

دیدی و بر ثانیه سوزینه فیصل ویردکدن صکره :

— دیکلیکز ، نطق اوقونه‌جق ....

سوزلرینی بر جدیت آمرانه ایله علاوه ایلدی .

اوآنده قولاغمه صدای هاتف کبی وقور، جدی ، بر صدا عکس انداز اولدی :

— وطنداش ....

بو مراسمك بر تقلیددن عبارت اولدیغنی اونوده‌رق وجودمی جدی و حقیقی بر رعشه استیلا ایلدی . مراسم مخصوصه‌نك تأثیرینی نفسمده حس ایدییوردم . طلعت بك نطقنه دوام ایلدی ، هاتف غیب صانکه قولاقلرمده طنین انداز اولیوردی :

— اوتوز سنه‌دنبری مقدس بنیهٔ ملتی خائن برقورد کبی کمیرن ادارهٔ ظالمه وملعونه‌نك آلچاق .... و آلچاق اولدیغی ایچون البته قورقاق اولمسی لازم کلن بر سوری طرفدارلری اوکنده مات عاجز برقادین کبی جبین و متردد قالدی !..

بو سوزلرك تأثیریله عادتا تیتره‌یوردم . نطقك قرائتی دوام ایدییوردی . طلعت بك بونك بر تقلیددن عبارت اولدیغنی اونوده‌رق قلبدن طوغوب کلن بر آهنك سحر انکیز ایله بو سوزلری اطرافه صاچیوردی . بن غشی حالنده ایدم . اوآنده عاصم بك کوزلرمده‌کی اورتی‌یی چکدی ، آلدی :

— ایشته صوکنه قدر نطقی بویله اوقویه‌جقسکز ....

دیدی . بردنبره شاشیردم . مرحومك یوزینه دقت ایتدیکم زمان مندیلك آلتندن بنم شو حال پریشانی و غشی آورمه فیصل فیصل کولمکده اولدیغنی کوردم . طلعت بك بوسبتون کندیسنی اونوتمشیدی . جریان کلامه قاپلمش بر خطیبك عصبیت فورانی آندیران بر حال بروقاری واردی که ... کوزلرمك اوکندن هیچ زائل اولماز .

قافلهٔ مبجلهٔ حریت پرستانه برعضو دها ضم ایلمش اولمقدن متولد بر سرور قلبی اظهار ایدن سویملی چهره‌سیله بکا متوجه بولنیور . نطقك درجهٔ تأثیرینی کویا تدقیق ایدییوردی . بن ـ قلبی ـ بر اضطرار ایله :

— بو مراسمك استانبولده اجراسی پك مشکل . برکره بوقدر کشی بر آره‌یه نصل کله‌بیله‌جك ، صکره‌ده بویله بر نطقی یوکسك صدا ایله کیم اوقویه‌جق ؟! مع‌مافیه بو مراسم مؤثر وعظمتلی . ممکن اوله‌بیلدیکی قدر تطبیقنه چالشمغی وعد ایدرم .

دیدم . کیجه ساعت اوچ بچق اولمشیدی . استانبولده‌وازمیرده‌اجرا ایدلمك اوزره مرحومدن بعض تعلیمات شفاهیه‌ده تلقی ایتدکدن صکره وایوره کیتمك اوزره جمله‌مز أودن چیقدق . ساعت درت اولمشیدی . اوزرمده خیلی اوراق موجود بولنیوردی . یالکز باشمه پولیسك نظر دقتی اوکندن کچمك تهلکه‌لی اولدیغندن مرحوم محترم ، جملهٔ بر آرابه‌یه بینه‌رك اوتله کیتدك . چانطه‌می اورادن آلمغی متعاقب ریختمه اینددك . اونلر پولیسجه معروف اولدقلرندن هیئت ضابطه‌نك نظرلاقیدیلری اوکندن کچدك . معنیدار سوزلر تعاطیسیله وداع مصافحه‌لرینی اکمال ایتدکدن صکره راکب اولدیغم صندال وایوره طوغری متوجه اولدی . سلانیکك حریت خمیریله یوغورلمش اولان طوپراغندن آیرلمشیدم . بن کیجه‌نك ظلمت اسرار انکیزی ایچنده یالکز باشمه قایقله اونلردن اوزاقلاشیرکن او اوچ محترم قرداشلر یورکدن : « حق سلامتلر احسان ایتسون » دیه باغیریورلردی . مابعدی وار

---

[*] حتی برآرالق مرکز عمومیجه استانبولدن فائده دکل بالعکس مضرت تولد ایده‌جکی حقنده قناعت حصوله کلمش اولدیغندن تشکیلنه موفقیت الویرن بر شعبه‌نك‌ده لغوینه قرار ویرلدیکنه دائر تبلیغات اجرا ایدلمشیدی . آنجق مکرراً شعبه‌لرك تزییدی و جمعیت محترمه‌نك نفوذینك استانبولده توسیعی تقرر ایتمشدر .

[*] هیئت تحلیفیه‌یه بر مهابت مخصوصه ویرمك اوزره قرمزی کوملك کیمك ادارهٔ مرکزیه‌جه قبول ایدلمش ایدی . تاریخك احتوا ایلدیکی بتون خفی جمعیتلر تحلیف آناسنده مهابت اظهارینی التزام ایلمشلردر . ایتالیانك مشهور قاربوناری جمعیتی بوکا بر نمونه‌در .

هفته‌ده بر صحبت اجتماعیه

رمضان کلدی . کیجه‌لرده اوزامغه باشلادی . استانبولده رمضان کیجه‌لرنده طرز حیات دکیشیر . کیجه‌لری ایرکن یاتمغی معتاد ایکن اکثریتله رمضان کیجه‌لرنده امساك وقتنه قدر اوطورلمقده‌در . دوائر رسمیه‌نك اشتغال ساعتلری‌ده رمضانده تبدیل ایدلمك ضروریدر . امساك وقتنه قدر اویومامش اولانلرك صباحلری ایرکن قالقمیه‌جقلری معلوم . بو سببله استانبولك رمضان صباحلرنده سکونت ، کیجه‌لرنده‌ده شوق وفعالیت مشهوددر .

رمضان کیجه‌لری طاتلی صحبتلره‌ده مساعددر ، تیاترولره ، چالغیلره اولکی قدر تهالکله قوشولمیه‌جنی‌ده تخمین اولونیور . اسکی دورده اون بر آی خلق تضییق آلتنده بولندیغی ، بر چوق شیلردن ممنوع اولدیغی ایچون رمضان کلنجه بونی بر فرصت عد ایدییور ، رمضان کیجه‌لری اویون یرلرینه دها میل کوستریبوردی . اسکی دورك ساخته تعصبی‌ده خلقی رمضان کیجه‌لرنده بر درجه‌یه قدر سربست براقمی پولتیقه‌سنه موافق کوریبوردی . فقط شمدی ایام سائره‌ده‌ده بردرجه‌یه قدر سربستی وار . بوتعبیر کیمسه‌نك کوجنه کیتمسون ... نه‌دن بر درجه‌یه قدر ، تماملیه سربست دکلمی‌یز ؟ سوألی متهورانه همان بزه قارشی ایراد اولونمسون . اویله اعتیادات وارکه بونلر بربزك ، اوعزك ، یوزعزك دکل‌هپمزك قانلرینه ایشله‌مشدر . بونلردن واز کچه‌میورز . هنوز بو اعتیاداته مربوطز . بو مربوطیتمزی کوب قوپارمقدن قورقیورز . قورقانلر ریاست اموردده بولنانلردر . اسکی دورك ، اسکی دوردن اولکی دورلرك اوورته‌یه چیقاردقلری بدعتلری بر رنك تعصب ایله بویامشلردر . احکام دینیه‌دن اولمایان ، حتی احکام دینیه‌یه توافق ایتمه‌ین نیجه عادات وارکه بونلری ایجابات دینیه‌دن کبی کوستره‌رك ، تعصب کسوه‌لرینه بورویه‌رك تدقیق وتتبعی وسویهٔ عرفانی حقیقی ادراکه یتیشه‌مه‌ین خلقه بویله‌جه طانتمشلر ، بیلدیرمشلردر .

بز ، یالکز الك صوك مستبدلك دکل . اوندن اول کاوب کچمش اولان دها نیجه مستبدلرك ، انجق استبدادی ادامه وحقوق ناسی غصب ایتمك ایچون ایشلرینه یارایان تعصب جاهلانه‌یه ، ایشلرینه کلن شکل وصورتی ویرمش ، حقایق واحکام دینیه‌دن اوزاقلاشمش اولدقلرینی فرق وتمییز ایتمیه‌رك ، دینه دکل ، دینك بیله قبول ایتمیه‌جکی ، رد ایده‌جکی اعتیادات سابقه‌یه مربوط قالمقده اصرار ایدوب کیده‌جك ، خلقك سویهٔ عرفانی یوکسلتمکدن . قورقه‌جق اونلره حقایق دینیه‌یی اولدیغی کبی شرح وایضاح ایدرك استبدادك اورته‌یه آتوب دوام ایتدیردیکی اعتیادات جاهلانه‌یی ادامه ایده‌جك ایسه‌ك طریق سلامتی نه کوسترمش ونه‌ده طوتمش اولورز . جمعیت علمیه ، مشروطیتك ایلك دوره‌سندن ، یعنی تأسسندن شمدی‌یه‌قدر حقایق دینیه‌نك نشروتعمیمنه ، تعصب جاهلانه‌نك ازاله‌سنه همت ایتدی . بو همتك توسیعی وبو خدمت مهمه‌ده دوامی جاندن آرزو ایدرز . اویله صانیرزکه اعتیاداتی احکام دینیه‌دن فرق ایتمیه‌رك ، استبدادك تعصب شکلنده‌کی کوتو یادکارلرینك ماهیتنی تقدیره مقتدر اوله‌میه‌رق خلقك تعصبنی قوشقولندیرمه‌مق پولتیقه‌سنی تعقیب ایدر ، اسکی دورلرك یالان یاکاش تدبیرلرینی ادامه ایلرکبی کورونن ، مترددانه حرکت ایدن رؤسای اموری ارشاد ایده‌جك اولان ینه علمای ذوی‌الاحترامدر . اوعلماکه وجودلریله افتخار اولنور ، چونکه متبحردرلر ، واقف حقایقدرلر . جمعیت علمیه همت وخدمتی اداره آدملرینی ارشاده صرف ایتسه بوندن خلقی ادراکه سوق ایتمکدن زیاده فائده حاصل اولور .

لسانمزدن قاچان برتعبیره قارشی وارد اوله‌بیله‌جك اعتراضه شمدیدن جواب ویرمك ایسته‌یشمز سوزی بورالره‌قدر کتیردی ... بزاینه رمضان کیجه‌لرندن بحث ایتمك ایستیوردق .

رمضان کیجه‌لرنده خوش وقت کچیرمك ، عین زمانده استفاده بولونمق ایچون قونفرانسلرده ترتیب اولونیور . بزه قالیرسه بوقونفرانسلر تیاترولره ، چالغیلره ، کارقدیم پهلوان کورشلرینه البته مرجحدر . بوقونفرانسلرده قونفرانسجیلر ، برطرفدن اتحادعناصر فکرینی توسیع ایتمکه چالیشدقلری کبی دیکر جهتدن تربیهٔ اجتماعیه‌مزی ، سویهٔ عرفانمزی یوکسلته‌جك مباحثی‌ده هرکسك اکلایه‌بیله‌جکی برطرزده میدانه قویه‌جقلردر . کچن‌سنه رمضانده مشروطیته ، حاکمیت عوامه ، حقوق‌بشره ، حق انتخابك صورت اجراسنه دائر قونفرانسلر ویرلمشدی . قاچ قونفرانس ویرلدی ، هربرنده قاچ کشی بولوندی ، قونفرانسده سویله‌نن سوزلر حاضر بولنانلرك دماغنده ، احوال روحیه‌سنده نه کبی تأثیرات حصوله کتیردی ؟ بونلری بیلمیورز . چونکه برتثبث اجرا ایدرك صکره بو نه‌کبی نتایج حصوله کتیرمش اولدیغنی تعیین وتحلیل ایده‌بیلمکدن‌ده هنوز عاجزز ... فقط اولو اورته تخمین ایده بیلیرزکه کچن سنه‌کی قونفرانسلر فائده‌سز قالمدی . بوسنه‌کیلردن‌ده فائده امید ایدرز . شو شرطله‌که ابتدا خلقك سویهٔ عرفانی وحالت‌روحیه‌سی نظر دقته آلنه‌رق موضوعلر ، موضوعلرك صورت تشریحی بوکا توفیق‌اولونمق‌لازم ... آه نه‌اولوردی ، یالکز قونفرانسجیلر دکل ، بتون اولیای امور خلقك سویهٔ عرفان وحالت روحیه‌سنی تدقیق‌وتحلیل ایده‌بیلمك ومحیطك ایجاباتنی کورمك ، مملکته وملته قوت وصحت ویره‌بیلمك اوزره اتخاذ ایتدکلری تدبیرلری‌ده — خسته‌نك حالت روحیه‌سنی ، بنیه‌سنی ، طرز حیاتی ، محیطنی‌دوشونوب اوکا کوره تداوی‌ایدن طبیب‌حاذق کبی — اصابت واحاطهٔ‌نظرله تطبیق ایلك یوللرینی بیلسه‌لردی ! ... بو یوللری بیلمك خلقك اعتیادات سابقه واعتقادات باطله‌سنی محافظه‌یه چالیشه‌رق ترقیاته سد چکمك دکلدر . وجودی نوبت آتشی ایچنده یانان بر خسته ، بلکه اوآنده بر بوزلی صو بانیوسنه کیرمك ایستر . فقط طبیب عکس عملی دوشونور . بوکا جواز ویرمز .

ینه‌سوزی باشقه‌طرفه انتقال ایتدیردك . رمضان کیجه‌لرینه کله‌لم . برادرقداش ، بوسنهٔ رمضان کیجه‌لرینك باشقه بر صفحه‌سی اولدیغی شویله تصویر ایدییوردی :

— تنسیقات اوزرینه رمضانك کلیشی بعضلر حزین کوریورلر . بن بوفکرده دکلم بالعکس تنسیقاتك شو صره‌یه تصادف ایتمه‌سنی دها موافق کوردم . فکراً بکا اشتراك ایتمه‌یلر دیمك ایستیورلرکه : تنسیقات شمدی‌یه قدر اوزادی قالدی . برآی دها تأخیر اولونسه‌یدی . رمضان‌اوستی برچوق کیمسه‌لر قادرو خارجنه براقیلوب عائله‌لریله محزون براقلمسه‌یدی‌ده رمضان وبایرام کچدکدن صکره نه یاپیله‌جق ایسه یاپیلسه‌یدی !... بن باشقه‌درلو دوشونیوردم . تنسیقاتك اجراسی متعاقب قادرو خارجنده قالانلر ایچون رمضانك حلولی بر تسلیت یرینه کچر . بزده رمضان حیاتی ، برسنه بربرینی کوره‌مه‌مش ، سویلشمکه ، حال وخاطر صوروشمغه وقت بوله‌مامش اولان آشنالری تصادف ایتدیرر . کوروشدیرر . کیجه‌لری صحبت ایچون کنیش میدان واردر . آیلرجه بریرده بولوشه‌مامش ، بر ایکی ساعت طاتلی بر صحبته دالمامش اولان ایکی آشنا رمضان کیجه‌سنده بر قرائتخانه‌ده ، بر چایخانه‌ده کوشه‌یه چکیله‌رك ساعتلرجه دردلشیرلر ، قادرو خارجنده قالانلرایچون ایشته کوزل بر وسیله ، بونلر بربرینی کوره‌جکلر ، قونوشه‌جقلر ، بربرینه تسلیت وقوت ویره‌جکلر . احتمال بونلردن برقاچی کوچك سرمایه‌لرینی برلشدیره‌رك بر ایش طوتمغه قرار ویره‌جکلر . فکرلرینه ، ذکالرینه اعتماد ایتدکلری ذواته تصادف ایدرلرسه

بویله‌دن خلاصیاب اوله‌جغنی امید ایدیبورق، بو امیدیمز، حمد اولسون، وجود بولدی. بلادن قورتولدق. شمدی اوبلانك براقش اولدیغی آثار خرابی‌یی تعمیر ایتمك، سنه‌لردن بری اعتیادات حالنه کیرمش سیئاتی تطهیر ایتمك، افساد ایتدیکی اخلاقی تزکیه وتصفیه‌یه چالیشمق لازمدر. بو غیرت وظیفه‌مزدر. بالخاصه حکومت جدیده‌نك وظیفه‌سیدر.

ایشته بونلری دوشونه‌رك یکی مأمورلردن برچوق شیلر امید ایدیبورز. اونلری مملکتك وملتك خلاصکاری کبی کوریبورز. عجبا بونلرده وظیفه‌لرینك نه قدر مهم ونه درجه مشکل اولدیغنی، دوش تحمله آلدقلری مسئولیتك نه درجه‌ده اغیر بولندیغنی ادراك ایدیبورلرمی؟ بویله ظن ایدرك ـ امیدوار اولدیغمز کبی ـ متسلی ده اولورز.

آنجق امیدلریمزی تقویه ایده‌جك، بزده بو حس تسلینی نشو ونما ایتدیره‌جك آثاره‌ده انتظار ایدرز. طبع بشر بویله‌در. هله خلقده، بر کتلهٔ بشریه‌ده بو طبیعت دها زیاده ظاهردر. انسان طاتلی بر خولیایه دالار. کندیسنه محاکمهٔ عقلیه‌سی یاردیم ایدر خولیاسنك وجود بولمسی امکان داخلنده اولمایان، صفحه‌لرینی آییقلار. بوکا بر شکل امید ویرمکه، بونی بر صورت حقیقیه ارجاع ایلمکه چالیشیر. یعنی خولیاسنی قابل حصول بر امید هیئتنه قویار. امیدوار اولور، بکلر.. محاکمهٔ عقلیه‌دن معاونت ایتمزسه مشاهدات وتدقیقاته کیریشیر، محیطی ایچنده‌کی وقوعاتی نظردن قاچیرماز. ظهور ایدن احواله مترصد اولور. نتیجهٔ مشاهدات وترصداتنه کوره یا امیدلرینی تقویه ایدر، یاخود خیالاتدن تجرد ایده‌مه‌مش اولدیغنی، محاکمهٔ فکریه‌سنده اصابت ایده‌مدیکنی اکلار، مأیوس اولمغه باشلار.

برهیچ برزمان بو نکارامیده اوغرامق استمیز. فقط بزه امیدلریمزی قوتلندیره‌جك غداده لازم. بو غدایی‌ده افکار عمومیه، ملت اولیای اموردن بکلر. امیدلرینی بسلمك، استقبالی پارلاق کورمك. بو امید ایله، بو امل ایله هر کس وسع واقتداری نسبتنده مملکتك، ملتك ترقی وتعیضنه عزم ومتانت ایله چالیشمق ایچون بو غدایه محتاجدر. بو احتیاج تقرر اولونمایدر... ملت بو غدای معنویدن محروم، یعنی معناً آچ براقلمامل، امیدی بوناك ضمننده قوت ومتانتی ضعفه دوشمکدن وقایه ایدلملیدر: بوده نصل اولور؟

ایشته الك ساده جهتی شودر: بیله‌لم که یکی مأمورلر نه یاپه‌جقلر! یکی والیلر، یکی متصرفلر تعیین اولوندی. برر ایکیشر موقع مأموریتلرینه کیدیبورلر. فقط بونلر نه یاپه‌جقلرینی نصل حرکت ایده‌جکلرینی، ایشلره نصل صاریله‌جقلرینی، نره‌دن باشلایه‌جقلرینی بزه سویله‌دیلر. عجبا هنوز کندیلری ده بیلمیورلرمی ایدی؟ مملکت وملتك احتیاجاتنی تقدیر ایتمیورمیز؟ ولایاتك احوالنی بیلمیورمیز؟ اکر بیلمیورسه‌ق ایشته اطنه‌نك فوطوغرافیلری! بونلره باقمق بیله کافی. ای بیلملی که یالکز طرف دکل، هرطرف بویله... والیلرمز، متصرفلریمز مفصل تعلیمات ومعین بر پروغرام داخلنده حرکت ایتسه‌لر وقدرت ال ایله ایشه صاریلسه‌لر حالا مملکتی وملتی کمیروب طوران، دور استبدادك میراثی اولان مرضدن بزی ممکن مرتبه سرعتله قورتاریرلر. مرض معلوم. بو مرض حقنده نیچون اطبای زمان بر آره‌یه کلوب استشاره‌ده بولنمیورلر. استشارلری نتیجه‌سنده یاپه‌جقلری رابوری یکی مأمورلره ویرمیورلر؟ بلکه یاپمشلر ویرمشلر، فقط بز بیلمیورز. اویله صانیورزکه یکی مأمورلرده نه یاپه‌جقلرینی لایقیله ادراك ایتمه‌دن تدقیق ایتمه‌دن کیدی کیدی ویریبورلر. بالطبع بویله اولمسنده احتمال ویره‌میز. فقط بویله اولمدیغنه بر اشارت کوسترلسه‌ده امیدلریمز قوت بولسه... ارادیغمز تسلیتلری بولورکامزده طوغسه!.

اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك ۱۰ تموزدن اوله عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب اغا

— مابعد —

وابوره چیقوب‌ده قماره‌مه یرلشدکدن ودرین، سینمش بر رائحهٔ کریههٔ استبداد استشمام ایدیلن مردار قاره‌لرك هوای مسمومنه جیکرلرمی برمدت معروض براقدقدن صکره علی العجله کندمی کوکرته‌یه آتدم. روس وابورلرنده ـ برنجی قاره‌لرده داخل اولدیغی حالده ـ تصادف ایدیلن مردارلق، تحمل‌گداز، مزعج بر قوقو حکومات مستقله‌نك شکل طبیعی منفسخه‌سنی اکدیرر کیبدر. سلانیك شهری اوزرندن اسمکده اولان صاف وجید هوایی ـ مهد حریت اولان ـ بو بلدهٔ مستثنادن آیریلورکن دویه دویه بلع ایتمك، امید استقبال ایله مالی اولان او محیط رعنایه کوزلرمی، سراب حریته طوغری دائما ملول ومحزون نکران اولان نظرلرمی قاپدیرمق ایچون برنجی قاره‌لرك اوزرنده‌کی کنیش تراسه‌یه چیقدم وقوللرمی رطوبتلی دمیر چبوقلر اوزرینه اتکا ایتدیره‌رك دوشوندم. نه‌لر دوشنیوردم؟ بتون تفکراتمی بر کتلهٔ عظیمه حالنده بش دقیقه‌ده کومه‌لندیره‌رك جمعیتك مقدمهٔ تشکلنی، حال حاضرینی؛ آتی واستقبالنی نظرلرم اوکندن کچیریبوردم. اتحاد وترقی جمعیت خیریه‌سی ایلك دورهٔ تولد وتقیحنده نه ایدی؟

صرف حقیقتی سویلمك اعتباریله دیه بیلورزکه بو جمعیت مقدسه‌نك ایلك طفیلات حریت پرستانه‌سی مکتب فنون طبیهٔ عسکریه‌ده طوغمش واوراده تصادفی اوله‌رق اجتماع ایتمش اولان کنج دماغلرده پرورش یاب اولمغه باشلارکن بر دنبره اسن بر صرصر بلا وفلاکت تضییقه هدف اولمق سببیله وطنك قاننه یاپیلمغه باشلایان مضر ومهلك میقروبلرك اهلاك واضمحلاله خدمت ایده‌جك او فدائی باسیللرك (لابوراتووار) دن خارجه چیقه بیلمکه وقت وفرصت بوله‌مدن ساحهٔ وسیعهٔ کائناته طاغلمش واو فکر ومقصدك واضع ومروجلری وطنك طوپراغندن اوزاقلره یاپیلمشدی. ملکك استخلاصی مقصدیله هرشیئ فدا ایدرجه‌سنه اورته‌یه آتیلان بو کنج دماغلر مفرط آمال بسلمکه برابر بر قاعدهٔ اساسیهٔ سالمه‌یه تابع اولمامق وافرادینك کمال انقیاد ومطاوعتله تابع اوله‌جغی بر نظامنامه‌ده بولنمامق جهتیله بتون او فداکارلقلردن، جانسپارانه غیرتلردن هیچ بر ثمرهٔ نافعه اقتطاف ایدیله‌مدی.

وذاتاً ایدیله بیلمك احتمالی یوقدی. برچوق حیاتلری [*] ـ بی‌سود بر صورتده ـ سوندی، عائله‌لر پریشان اولدی.

«اتحاد وترقی» جمعیت مقدسه‌سنك نام وعنوان جهتیله وقوع بولان تأسسی امید استقبال وطن اولان کنجلرمزدن بعضیلرینه یك آغیره اوطوردی. فقط فکر ومقصدده تأسس ایتمش اولدی. عبدالحمیدك مظالم واستبدادینه قارشی هرچه باد آباد دوره‌جق، مجتمعاً بر صدای شکایت ونوای تعریضی اورته‌یه آته‌جق بر منبع قوتك تملی قورولدی، اوزمان بو قوت هیچدی؛ فقط مقصدك علویت وقدسیتی! او، مهمدی وبر سائق فداکاری وجوده کتیره‌بیله‌جك قوت ومهابتی حائزدی. استانبولده بردرلو کوك صالمه، دال بوداق پیدا ایتمکه موفق اوله‌میان اتحاد وترقی جمعیتنك بو ایلك دورهٔ تفیحی عقیم قالمقله برابر او ساحهٔ جداله آتیلان مفرط فکرلی وآتشین قلبلی کنج فداکارلر میاننه صوقولمغه فرجه‌یاب فرصت اولان بعض (آوانتوریه) لر [**] اونلرك آره‌لرینه نفاق صوقمغه موفق اوله‌رق افکار استخلاصك شیوع وتعمیمی نقطهٔ نظرندن عادتا مضر نتیجه‌لر بیله تولید ایتمشدی، دنیله‌بیلور. فاصلهٔ دورهٔ فعالیت اطلاقنه سزا اوله‌بیله‌جك برمدت کچدکدن صکره اوروپاده اتحاد وترقی جمعیت خیریه‌سنك بشقه الار واسطه‌سیله، دها معتدل ودور اندیش دماغلر تواسطیله تکرار تأسسی وقوع کلدی. بو بر دورهٔ متوسطه تشکیل ایدر. بتون مساعی واقداماته رغماً ذاتاً منور ویاخود تنویر ایچون حاضرلنمش فکرلره نشریات حقایق جویانه‌سیله آمال خلاصی ایصال ایتمش اولمقدن، دیار اجنبیه‌ده ییلدیز سرایینه مطبوعات واسطه‌سیله معنوی طوب آتمغه هر دائم آماده بولنان بر فرقهٔ مخالفه‌نك وجود پذیر بولنمسندن ماعدا مادی وحقیقی بر قوت جمع ایدیله‌مدی واجراآت جدیه اظهارینه‌ده امکان بولنه‌مدی.

مملکتمزده جهل عمومی اویله حد اعظمی‌یه ارجاع ایدلمشدی که پك چوق فداکارلقلرله نشر واشاعه ایدلمکه چالیشلان ـ ادارهٔ حمیدیه علیهنده‌کی ـ افکار معارضه‌کارانه‌نك بیوك شهرلر حدودینی آشه‌مدیغنی وبنیهٔ ملتی تشکیل ایدن عوام ناسه ایصالنه امکان کوریله‌مدیکنی انکار ایتمك محالدر. هرنه یاپلدی هرنه‌یه تشبث ایدلدی ایسه عبدالحمیدك یالکز وهمنی آرتدیرمقدن، حضور وراحت قلبیه‌سنی کسر ایتمش اولمقدن بشقه برشیئه یارامادی؛ بالعکس کندی علیهنده، ادارهٔ استبدادینك تنقیدی یولنده یازلمش هر اثری، مطبوع هر صحیفه‌یی اوقومق، اوقوتمق اعتیادینك اسیری اولان عبدالحمیدك حکومتی خارجنده قالان فداکارانه ایصال ضرر ایده‌مه‌مکدن متولد بر کین وغرضکارلقله ظلمنی، قهرینی تزیید وتشدیده سبب اولدی. داخل مملکتده قالان افکار منوره اصحابی ذاتاً أزلمشیدی، قوت ومجالدن محروم براقیلمشیدی.

او حالده اونلرك غلیان دم وفوران حیاتنه بادی اولان نشریاتدن نه حصوله کله‌بیلوردی؛ زور بازو ایله أزلمسی لابد هیولای استبدادك هانکی قیلنه خلل ایراث ایدیله‌بیلوردی؟ تنویر افکار صورتیله وجوده کله‌بیله‌جك بر انقلاب مهم یا عصرلره متوقف اولمق لازم کلیردی ویاخود بر ید معنوی ارشادیله بردنبره ازالهٔ جهله. حال بوکه وطنك نه اویله عصرلرجه بکلیه‌جك قوت ومکنتی قالمشدی ونه‌ده یکرمنجی عصر میلادیده بر معجزه‌نك ظهوری احتمالنه اعتماد وامکان واردی. بو حالده «اتحاد وترقی» جمعیت مقدسه‌سنك وطنك باغرنده تکرار تشکل وتأسسی وبشقه نظریه‌لر، خلقمزك حالت روحیه‌سیله مناسبت آله‌جق صورتده تشبثلر قواعد اساسیه‌سی اوزرینه دیکر بر دورهٔ فعالیته دخولی مجبوریتی وطنك آتیسنی دوشونان ارباب اذعان ایچون تظاهر ایتمشیدی. ایشته جمعیت خیریه‌یی بو دورهٔ حادثاته، انقلاب مقدس عثمانی‌یی وجوده کتیرمش اولان حیات فعالیته سوق ایدن، والحاصل جمعیته یکیدن روح ویرن وتا ۱۰ تموز موفقیت کبراسنه قدر او دورهٔ فعالیتك بتون طمارلرینه وطمبورلرك قانی، واو قانه حکمت اجتماعیه طفیلاتنی، ظلم واعتساف قارشی طغیان باسیللری سوق ایدن مرحوم ومغفور رفیق بك اولمشدر. تاریخ انقلابمز بو نقطهٔ اساسیه طولاییسیله مرحومه شکران ابدی ایله مدیون قالدیغمزی درج وایضاحه مجبور قاله‌جقدر. اوت، ایلروده کله‌جك نسل عثمانینك خاطرهٔ شکراتی تزیین ایتمك اوزره تاریخ انقلابمزك بو وظیفهٔ نظیفهٔ حق کویانه‌یی تماماً وحقیقته مطابق صورتده ایفا ایده‌جکنه امنیت قلبیم بردوامدر.

مابعدی وار

---

[*] اتحاد وترقی جمعیت مقدسه‌سنك ایلك تمل طاشنی قویانلردن فداکار حریت مرحوم اسحق سکوتینك نام محترمنی ـ تحیات مخصوصهٔ ثناکارانه ایله ـ بوراده یاد ایتمه‌مك قدرناشناسلق اولور. اسحق سکوتی تاریخ انقلابمزه درج ایدیله‌جك وطنك فداکار اولادلرندندر.

[**] حادثات پشنده قوشمقله تأمین منفعت ایتمکه چالشان مسلکسز بر طاقم سرسریلردرکه نظرلرنده هر درلو حسیات عالیه هیچدر؛ اونلرك محبت یکانه‌لری پاره‌یه‌در. حسیات وطنیه پاره‌نك صیجاقلغی ایله آنجق قلبلرنده یر بوله‌بیلور.

هفته‌ده بر

صحبت اجتماعیه

براقشام، جاندن بر ارقداشمله استانبول ایچنده کوچك بر دور یاپمق ایچون قرار ویردك. مقصدیمز، طوغروسی، نه بر اکلنجه آرامق، نه ده بر تیاترویه قاپانوب سیغاره دومانلری ایچنده بوغولق ایدی. یك ساده بر ارزو تعقیب ایتمك استیوردك. بوده یایا یورومك... یورولدقجه رهکذاریمزه تصادف ایدن بر قهوه‌خانه‌ده دیکلنمك ایچون برآز توقف ایتمك، برر قهوه، یاخود برر چایدن صکره ینه یولمزه دوام ایتمك... پروغرامز بوقدر بسیط ایدی. بزه اقشامدن صکره بو تنزه ماشیانه‌یی اجرایه سوق ایدن شهرك رمضان حالی اولدیغنی ده سویلمك لازم. ایام عادیه‌ده استانبول طرفی کیجه ساعت بردن، ایکیدن صکره بر صمت وسکوته مستغرق اولور. برچوق سوقاقلردن ساعتلرجه بر فرد کچمز. رمضان کیجه‌لرنده ایسه هرطرف غلبه‌لك، قهوه‌لر آچیق، کلوب کیدن چوقدر. شهرده کیجه حیاتی مشهوددر.

کیجه ساعت برده سرکه‌جی طرفندن حرکت ایتدك. یاواش یاواش باب عالی جاده‌سندن، دیوان یولندن، بایزیده، اورادن دیرکلر آره‌سنه قدر یوللاندق. بوراده بر چایخانه‌نك اوك طرفنه اوطوردق. نفس آلدق، خفیف یورغونلغی ازاله ایتدك. برر چای ایچدك. دیوان یولنده، بایزیده، دیرکلر

اتحاد و ترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اولکه عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

سلانیك شهرینك اوزاقدن پارلدایان ضیالرینه قارشی کوزلرمی قاپدیه‌رق الك عاجز برفردی اولمقله افتخار ایتدیکم جمعیت محترمه‌نك ماضیسنه دائر خیالاً وفکراً دوشونمکده ایکن قلبم آتی ایچون واسع امیدلرله مالی بولنیوردی. چونکه آرتق جمعیت محترمه دورهٔ فعالیته کیرمشیدی. سلانیکی بوصوك زیارتم بکا بو قناعت وجدانیه‌یی ویرمش اولدی. نه‌قدر سوینمشدم، شیمدی کیجه‌نك اسرار انکیز ظلمت کثیفه‌سی آره‌سنده قلبم درین براثر سرور وخلجان دویه‌رق ینه سوینیوردم؛ اویله سوینیوردم که آرتق سوینجم قلبمه صیغه‌میور، فریاد ایتمك، سلانیکده‌کی مرکز عمومی‌یه ایشیتدیرمك ایسترجه‌سنه باغرمق ایستیوردم :

— چوق شکر، آرتق عجز ومسکنت حکیمانه طبقه‌سندن یوکسلدك، فعالیت دوره‌سنه کیردك. ایلك دقیقه‌دن اعتباراً ظلمه قارشی شدت، استبداده مقابل تهاجم ومهابت کوسترمك خصوصنده‌کی فکر ثابت ومخصوصه کوره برقرار اتخاذ ایتمش اولدیغکزدن طولایی سزه مدیون شکرانم. اوزاقدن لایعد باغیرمقدن ایسه یاقیندن برضربه ایندیرمك بنای استبدادی یقمغه دها زیاده یاردیم ایدر. بزی نقطهٔ خلاصه ایصال ایده‌بیله‌جك انجق بومسلك فعالیت اوله بیلور. اوت، فعالیت، فعالیت ... [*] قانسز انقلاب [**] اوله‌ماز، حادثات دها باشقه شکلده ظهوره کله‌مز .... انقلابات سابقه‌دن عبرت بین اوله‌لم؛ آرتق بزه فعالیت لازم، فعالیت ...

ادارهٔ مرکزیه هیئت محترمه‌سی بو دورهٔ فعالیت و اجراآته کیریشمك ایچون بعض تدابیر اساسیه اتخاذینه مجبوریت کورمشلردر که بعضلرینی ایضاحه مجبورم.

نهایت (ره‌وال) ملاقاتیله برمسئلهٔ جدیهٔ سیاسیه‌نك حلنه عزم قوی ایله کیریشن وانجام کار ماکدونیایه بر مختاریت اداره ویرلمسی ویا اوروپای عثمانیده‌کی وطن مبارکمزك انقسامه اوغرادلمسی صورتلرندن بریله نتیجه‌لنمسی — امثال متعدده دلالتیله — استدلال ایدلمسی مشکل اولمایان اوروپا دولتلرندن بعضلرینك آمال مخصوصه بسلمکده اولملری سنه‌لردنبری کوزه چارپمقده وحقایق بین اولانلرك قلبلرینی صیزلاتمقده ایدی. ماکدونیاده‌کی عناصر مختلفه‌نك فرقه منازعاتی، آسایش عمومینك فقدانی، ادارهٔ حکومتك عجز ومسکنتیله برابر غیر مسلم عناصرك عدل وحقدن محرومیتی سببلریله بالخاصه ماکدونیاده علاقه‌دار اولان برقاچ دولتك سوق وتشویقیله اوروپا دول متحابه‌سی — موازنهٔ عمومیهٔ سیاسیه‌نك محافظه‌سیله صلح عمومینك (!) خادم غیوری اولمق (!) صلاحیتیله — اوزرمزه چوللانیوردی. حکومتك حیثیت سیاسیه‌سنی هیچه ایندیرن عبدالحمید اوروپا دولتلرینی بیك درلو مواعید کاذبه وحیل وخدعهٔ مفسدتکارانه ایله قاندیرمغه واجراآت متصوره‌یی تأخیر وتأجیله موفق اوله‌مینجه مسالك متخذ معلومی وجهله بیلیشه‌رك وهر درلو ذلت ومسکنتی — حکومت وملت نامنه — سینهٔ تحمله چکدرك آییشوب قالیوردی. شبهه‌سز ماکدونیا مسئلهٔ مهمه‌سنك نتیجه‌سی‌ده استقبال وطن ایچون اولکیلره بکزر مهلك برضربه‌یه هدف اولمقدن عبارت قاله‌جقدی. کلیبولی جوارنده وکندی الیله فتح ایتدیکی اومبارك طوپراق اوزرنده مدفون (خلد آشیان) غازیٔ نامدار، روم ایلی فاتحی سلیمان پاشانك روح مبارکنی شبهه‌سز تترتمش وتعذیب ایتمش اولان بوتشبثات اضمحلالکارانه اوچ یوز یکرمی اوچ سنه‌سی، موسم شتاسنده اولکندن دها زیاده کسب جدیت ایتمش وعادتا برشکل تهدیدکارانه آلمش اولدیغندن اتحاد وترقی جمعیت مبارکه‌سنك سلانیکده‌کی ارکانی درین درین دوشوندیرمش ونهایت — هرچه باد آباد — دورهٔ فعالیته سوق ایتمشدر.

بالطبع فعالیت برقوته عرض افتقار ایدر. هیئت محترمه‌نك اوته‌دنبری مفکره‌سنی اشغال ایدن برمسئله واردی : عبدالحمید مظالم وتعدیاتنی هانکی قوتله اجرا وادارهٔ مستبده‌سنی نه ایله ادامه ایلیورسه او کتلهٔ استبدادی ینه عین قوتله ییقمق واوحکومت ظالمه‌نك دوام وبقاسنه خادم آرتق اورته‌ده هیچ برقوت براقمامق...

بومعادلهٔ اجتماعیه‌نك نتیجهٔ حلی بالطبع قوهٔ عسکریه‌یی الده ایتمکدن عبارت قالیوردی. روسیه احوالی واوراده‌کی انقلاب طرفدارلرینك مساعیٔ فداکارانه‌لرینه رغماً اوغرادقلری قاتلی هزیمتلر، مقصده وصول محرومیتلری، کوز اوکنده برر آجیقلی انتباه درسلری تشکیل ایدییوردی، دیمك اولیورکه تنور افکارده پك ایلرویه کیتمش ملتلردن بشقه‌سنده مهم بر انقلاب وجوده کتیرمك ایچون تشبث ایدیله‌جك قیاملر — عسکرك معاونتی ووساطتی اولمازسه — نتیجه‌سزلکه محکوم اولمقده‌در. بونازك واجتماعی نقطه‌لری درپیش اذعان ایدن جمعیت محترمه ارکانی دوشوندیلر وقرار ویردیلر :

---

[*] مرکز عمومینك (بوراده سلانیك مرکز عمومیسی موجوددر . پاریس شعبه‌سی مرکزی دکل) ایلك مقرراتنده واتخاذ ایلدیکی مسلك اساسیسنده (عبدالحمید حیاتده وتختنده قالدیقی مدتجه) هیچ برکونه تشبث قیامده بولنلمیه‌جغی ودورهٔ فعالیته کیرلیه‌جکی مندرجدی . فقط بالآخره بالقان وقایعنه دائر اوروپا دولتلرنجه اتخاذ ایدیلن بعض مقررات هیئت مرکزیه‌یه دورهٔ فعالیته کیرمك لزومنی صورت قطعیه‌ده کوسترمش اولدی. (مورژتك) مقرراتی انقلاب عثمانی‌یی تعجیله سوق ایتمش اولمسندن طولایی تاریخ عثمانیده مقدمة الخیر اولمق نقطه‌سندن تذکاره شایاندر.

[**] انقلابات دهرك حادثات زمانك تکررندن عبارت اولدیغی وآره‌لرنده آز چوق مغایرت بولنسه بیله اساس نقطه‌سندن عینی قواعد عمومیهٔ غیرمتغیره‌یه تابع قالدیغی معلوم ومبرهن اولدیغنه رغماً انقلاب عثمانینك قانسز ظهوره کلمش بولندیغنه اطمئنان حاصل ایده‌رك برقاعدهٔ اساسیه‌یه شاذ تشکیل ایتمش اولمقله سوینلر وبونکله تفاخر ایدنلر ٣١ مارت وقعهٔ فجیعه‌سنك ظهورینه احتمال ویرمیلردی . بالآخره قانسز انقلابك وقوعه کتیریله‌میه‌جکنه برنشانهٔ باهره اولمق اوزره ١١ نیسان فتح مبینی ظهوریافته اولمشدر . قانغرن اولمغه یوز طوتمش برعضو بتردن پیس قان آقیدلمقدن، اومردار پارچه کسیلوب آتیلمدقدن صکره ادامهٔ حیات ممکن دکلدر. آقیدیلان قان عجبا مرضك بوسبتون دفع وامحاسی ایچون کافیمی، دکلمی؟ اوراسنی زمان وحادثات زمان اثبات ایده‌جك ... نجه بعض طمارلرده حالا مرض آلود (باسیل) لر وار .

— عسکری الده ایده‌لم.

بویله برشیئه قرار ویرمك قولای؛ فقط اجراآت وتطبیقاته کلنجه ... اوزمان مشکلات کوناکون تحدث ایدییور . لکن بونتیجه‌یی استحصال ایچون هرکونه مخاطرانه کوکس کریله‌جك، فداکارلقلر اختیار اولنه‌جقدی . بونظریهٔ حکمت اجتماعیه‌یی اورته‌یه قویانلری واونی برمعاملهٔ جبریه کبی اصول وقواعد موضوعه‌سیله حل ایتمکه چالیشانلری بیله‌قورقودان ایکی نقطهٔ مهمه واردی : جهل عمومی وتعصب ...

اوچنجی اردو منطقه‌لرینی وجوده کتیرن قوای عسکریه‌نك کنج، مقتدر، حمیتلی ضابطانی مملکتك خرابیسنه، وطنك فلاکت آتیسنه واقف ذوات مقتدره‌دن بولنمق حسبیله اونلر پك آز برزمان ایچنده جمعیت خیریه‌یه الحاق ایدلدیلر. ذاتاً فطرتلری مایهٔ حمیتله یوغورلمش اولان بومنور فکرلی ضابطانك بویله برمقصد مقدس اوغورنده افنای حیاته حاضر ذوات محترمه‌دن [*] مرکب بولنمسی او جهتدن موفقیتی تسهیل ایلدی .

آنجق قوت یالکز اردوده‌کی ارکان اداریه وضابطه‌نك الده ایدلمش اولمسیله واونلرك تماماً حسن نیت وغیرت وفداکارلق کوسترمش بولنمسیله‌ده تأمین ایدلمش اولمیوردی. محمدجکلردن برقسمنك بومقصده ربط قلب ایتمسی لازمدی . اتحادوترقی جمعیت محترمه‌سنك اوزمانکی ارکان کرامی ایشته بوخطرلی ، فقط قطعی املك استحصالنه موفق اولدیلر . سلانیکده نمونه طابورلری، ژاندارمه مکتبی ، پولیس مکتبی تأسیس ایدلدی . طفیلات حریتکارینك معصوم، پاك قلبلی خلقمزه، جوانمرد محمدجکلرمزه تلقیحی ایچون بونلر عادتا برر دارالاستحضار انقلاب حالنی آلدی .

بوطابورلر ومکتبلر اوزرینه مأمور اولان حمیتلی ضابطلر مقصده وصول ایچون الك طوغری ، الك سالم برخط حرکت تعقیب ایتمکه قویولدیلر : عسکره — آکلایه‌جقلری لسان ایله — حقیقتی، اما صرف حقیقتی تفهیم ایتمك.

اللهدن صکره پیغمبری واوندن صکره‌ده پادشاهی مقدس : عالی، غیر مخطی اولمق اوزره طانیمغه آلشمش وکوینده چکدیکی مظالم استبدادکارانه‌یی اوراده‌کی کوچوك مأمورلردن بیلمکله الفت ایتمش اولان صاف قلبلی عسکرلره یواش یواش حقیقت آکلادلمغه باشلانجه اونلرده‌کی صورت تفکر ومحاکمه‌ده زیروزبر اولمغه باشلادی .

مثلا نمونه طابورینه اوچنجی اردونك بیلمم هانکی برفرقه‌سندن کلمش اولان محمدجکزه ضابطی برکون حسبحال قیلقلی صوریبوردی:

— نصل ، اولاد ؟ مملکتدن نه‌خبر ؟

— نه اوله‌جق افندی ! یوقسوللق...

— بو ، نه‌دن اولیور ؟

— اکدیکمزی، بیچدیکمزی، قیونمزی، کچیمزی هپ تحصیلداره ویرییورز ؛ ینه، قورتوله‌میورز ....

— نه‌دن ؟

— بورجدن ، افندی ، بورجدن.

— سزك دیشیکزدن ، طرناغکزدن سوکوله‌رك آلنان او پاره‌لر نره‌یه کیدییور ، بیلیورمیسك ، محمد ؟

— نه بیله‌یم بن ، افندی !... بزه‌دولت ایچون ویر ، ملت ایچون ویر دییورلر ؛ بزده ویروب طوریورز . نه حسابنی بیلیورز . نه کتابنی ....

— اویله ایسه او پاره‌لرك نه اولدیغنی ونره‌لره صرف ایدلمك لازم کله‌جکنی بن سکا آکلاده‌یم ، محمد ،

سنك کویکده یول وارمی ؟

— نه کزر ، افندی . (ثانی) لوم سنه‌ده اون کره قیریلور . اکینمزی قصبه‌یه کتورمك ایچون چکدیکمزی بر الله بیلور . کویده محصول پاره ایتمز ... (قضا) یه کتورمك ایسترسه‌ك وای حالکه ....

— بکی ، محمد .... سزك کویده مکتب وارمی ؟

— نه دییورسك ، افندی !.. امامدن بشقه کویده اوقومق بیلن یوق . اوراده مکتب فلان نه کزر ؟!

— چولغك چوجوغك باری راحتمی ؟

— بزه راحتلق طوپراق آلتنده. چولوق چوجوق ییه‌جك ایتمك بولورلرسه اونلره نه‌موطلی . بز چالیشیورز ، (شهر) ده‌کیلر راحت راحت ییوب ایچیور. کویلی چالشمقدن کبرییور ،(اغا) لر زنکین اولیور. یا، افندی ! چولق چوجق هپ آج ، هپ چیرچیلاق .

— دردکزی آکلاده‌جق بریر بوله‌مدیکزمی ؟

— کیمه سویلرسین ، کیمه‌درد آکلادیرسین ! (قضا) یه کیتسه‌ك ، عرضحال ویرسه‌ك بزی حبسه آتارلر ؛ قورتلق ایچون اوکوزمزی ، ترلامزی صاتدیررلر . بزده اللهه حواله ایدرز .

— بونلرك سببی کیم بیلیورمیسك ، محمد؟

— نه بیله‌یم ، افندی ! بزم امام آخر زمان دییور :

— محمد ، سن شمدی بنی جان قولاغیله دیکله . آخر زمان ، فلان اونلری بوطرفه براق . سنك چالشوب قزاندیغکی حسابسز ، کتابسز

---

[*] مکتب فنون حربیه‌ده یتشمش وبالاخره المانیاده تحصیله سوق ایدلمش بولنان کنج ، مقتدر ، فعال ، فداکار ضابطان افکار جدیده طاشیمق تهمتیله مظنون بولندیغندن بونلر — علی‌الاکثر — خاصه اردوسی داخلنده بولندیرلیه‌رق مضر افکارك برمنطقهٔ محدوده داخلنده بولندیرلمسی ودائرهٔ سرایتنك تحدید قلنمسی مقصدیله هپ اوچنجی اردویه وبعضاًده ایکنجی اردویه سوق وتبعید ایدلمشیدی. عبدالحمیدك بوخصوصده اتخاذ ایتدیکی طرز حرکتك تأثیرات مخوفه‌سی ینه کندی پولتیقه‌سنه مغایر برصورتده نتایج حصوله کتیردی .

چونکه بوقدر متفکر، اجراآت زمانه آشنا ضابطانك برآره‌ده بولندیرلمسی استحصال مقصدی تسهیل وتأمین ایتمش اولدی . عبدالحمیده سلانیك مرکز عمومیسندن صوك تهدید تلغرافنامه‌سی کلدیکی زمان جدی تحصیل کورمش ، حقیقتی آکلامش منور فکرلی ضابطانك مجتمعاً اوچنجی اردویه سوق ایدلمش اولمسی خصوصنده اتخاذ ایدیلن تدبیرك سقامتنی آکلامش وسابق مکاتب عسکریه ناظری ذکی افندی‌یه بوندن طولایی شدتله عتابده بولنمش اولدیغی بالآخره تبین ایتمشدر . خلیفهٔ روی زمین پوستنی اشغال ایدن ، غزته‌لرده ، مطبوع رساله‌لرنده‌ده کندینی ظل ظلیل خدا اولمق اوزره کوسترن عبدالحمید عسکرك ، عوام خلقك کندینه صادق قاله‌جغنه وضابطاندن اویله کندی علیهنه یورومیه‌جکنه قطعیاً امین ایدی. بوندن طولایی استانبولدن غیری برمحلده وقوعه کله‌جك حادثات قیامك اهمیتسزلکنه قائل بولنمقده ایدی .

الکدن آلان ، کوبکه یول . مکتب یابدیرمغه لزوم کورمیان ، چولغك . چوجغك آچ، چیلاق قالسنه کوز یومان حکومتدر، یاوروم، حکومت. سزك باشکزه ظالم ، مستبد، جاهل، خرسز قائممقاملری ، مدیرلری بلا اوله‌رق کوندرن ینه حکومتدر . سنك کبی یوز بیك معصوم خلقی صویوب صوغانه چویرن، اونلری دوقه ، صفاسنه ، هیچ یره هوایه صرف ایدن ینه او حکومتدر . اوغلم . سن مملکتکده ییه‌جك آتمك بوله‌مزکن حکومت جاسوسلرینه بیکلرجه لیرالری صو کبی آقیدوب طورییور. مملکتك دشمنی، وطنك خائنی اولان جاسوسلر آتلره ، آرابه‌لرله کزییور . سن عسکرسك، دکلی محمد؟

— اوت ، افندی ، الهه چوق شکر عسکرم .

— عسکرلکدن ممنونمیسك ؟

— البت ، ممنونم .

— وطن ایچون جانکی فدا ایدرمیسك؟

— اولومه هر وقت کوکسمی کره‌رم.

— یکی محمد ، سن بوقدر فدا کارلق ایتدیکك حالده او حکومت سکا نصل باقیور؟ آرقه کده‌یکی اثوابك، اپاغکده دلنمامش چاریغك وارمی ؟

— یوق . افندی ، یوق اما نه چاره یز صبر اهلی‌یز . [مابعدی وار]

معموریتك اساسی قادیندر

« الکوثر » مجموعه‌سنده مندرج برمقاله‌دن ترجمه ایدلمشدر .

«معموریتك اساسی قادیندر » عباره‌سنده مندمج معانی تدقیق وتحری ایدیله‌جك اولورسه کورولورکه قادین هیئت اجتماعیه‌ده بیوك، هم ده پك بیوك بر اهمیتی حائزدر . عالم مدنیت وانسانیتده قادینك قدرینی بیلمیانلر پك آزدر. قادین پك حساس، پك رقیق، پك اینجه فکر ووجود صاحبی اولمق اوزره یارادلمشدرکه بو کون هرکس اکا « جنس لطیف » نامنی ویرییور: حیات دنیویه‌ده قادین ایله ارکك اره‌سنده‌کی ارتباط بتون کائناتی حیرت ایچنده براقان الکتریق قوتنه معادلدر . الکتریق نصل سلبی وایجابی نامارنده ایکی مؤثرك تأثیریله حاصل اولیور وبو مؤثرلردن برینك عدم وجودی حالنده الکتریقك تأثیری قالماز . قادین ایله ارکك آره‌سنده بولنان ارتباطده عینی حال وقوتی تشکیل ایدر .

بر قادین مکمل تربیه صاحبی اولور ، اخلاق حسنه وصفات ممدوحه ایله متصف بولنورسه ارککنك سعادتی تأمین ایدلمش دیمکدر. عکس حال ایسه اوارککده نه سعادت آراملی نه‌ده راحت .

برده اوقدر دیه بیلیرزکه قادین بر ارککك حیات مستقبله‌سنك مکمل بر آینه‌سیدر . ارککك سعادت ویا سفالتی تماملیه او آینه‌ده انعکاس ایدر .

کائناتی اشغال ایدن ارککلری قادین طوغورمشدر . مستقبلك آدملرینی، حکامنی عسکرینی فلان هپ قادین یتشدیره‌جکدر.

سن طفولیتده بولنان بر چوجغه ترقی وتقدم یوللرینی ارائه وتشخیص ایتدیرن، علم ومعرفتك لذتنی طاتدیرن قادیندر .

قادین اولادینی یتشدیرر، دلقانلی ایدر، اندن صکره اکمال تحصیل وتربیه ایچون بلاد بعیده‌یه کوندروب بعدوفراقه دایانیر. قیزلرینه قادین طوغورور . بونلر آنالرندن کوردکلری تربیه‌یی قادین اولدقلری زمان اولادلری حقنده تطبیق ایدرلر. انك ایچون ترقیات عمومیه صرف بوتسلسل قاعده‌سنك حصولنه وحسن تطبیقنه وابسته‌در . ایشته او سببدن ناشی « معموریتك اساسی قادیندر » دییورز. وحقیقةً ده اویله دیمللی یز.

شرق جهتلرنده نظر دقت وتأسفی جالب غایت اهمیتلی بر حال کورییورزکه اوده او درجه اکثر انسانلرك قادینه نظر استخفاف واستحقار ایله باقمقده اولملریدر . بونلر اعتیاد ایتدیکی محدود حرکتلردن بشقه هیچ برشی بیلمك ویا اوکرنمك استعدادینی حائز اولمیان حیوانه نصل باقیورلرسه قادینه‌ده عینی صورتله وعینی نقطهٔ نظردن باقمقده‌درلر وبر قادینك شمدیکی بیلدیکندن زیاده برشی بیلمسی ایجاب ایتمز دییورلر .

حال بوکه قادینك حیات بشریه وادیسنده او درجه مهم بر چوق وظیفه‌لری وارکه بر قادین شو وظیفه‌لری کاملاً بیلمز ایسه او وادیده حضور وراحتله یشایه‌بیلمه‌نك قطعیاً احتمالی یوقدر . بر قاچ عصر اول قادینلر محاربه‌یه کیدن اردولره بیله رفاقت ایدرلردی. فعلاً حرب ایتمزلر ایدیسه‌ده میدان محاربه‌ده پك چوق یارالانلری مشاهده اولنوردی . صوسزلره صو ویررلردی؛ خسته‌لره باقارلردی؛ مجروحلرك جریحه‌لرینی تداوی ایدرلردی؛ لشکرلرك لوازمات سائره‌سنی وقت وزمانیله حاضرلایوب کندولرینه معاونت جدیه‌ده بولنورلردی .

بونلردن محصنکاهلرینی تجسس ایدن دوشمنلری قتل ایدنلرده وار . « خندق » محاربه‌سنده قادینلرك بر چوق آثار فعلیه‌ده بولندقلری مشهوردر .

« صفیه بنت عبدالمطلب »ك اوصره‌لرده قادینلرك تحصن ایتدکلری موقعك اطرافنه مقصد خائنانه ایله طولاشان بر حربیی آنده قتل ایتدیکی کتب تاریخیه‌ده مندرجدر .

اون اوچ عصر اول قادینلر امر معیشتده ارککلره مادةً معاونت ایدرلردی . بر چوق ال ایشلری چیقاروب بو صورتله ارککلرك سعی وعمللرینه اشتراك ایلرلردی. بز بوکون قادینلرمزدن نه میدان محاربه‌یه کیدوب عسکره معاونت ایتملرینی ونه‌ده ارککلرك سعی وعمللرینه اشتراك ایله وظائف مادیه‌ده بولنملرینی ایستمیورز . کندیلرندن آرادیغمز بر نقطه وارسه اوده چوجقلرینی؛ یارین مهام اموری درعهده ایده‌جك اولان جکرپاره‌لرینی مکمل بر تربیه واخلاق ایله یتشدیره بیله‌جك قدر معلومات جدیده‌یه وقوف ورسوخ پیدا ایتملریدر . زیرا حیات انسانیه وسعادت بشریه‌ده قادینلرك وظیفه‌لری ارککلرکندن آز دکلدر. بلکه دها چوقدر .

ارککلر دیدیکمز کیملردر ؟

وطنی محافظه ایدن، وطنك ترقی ومعموریتنی درعهده ایلین ابنای وطن دکلیدرلر ؟ بونلری کیم یتشدیرییور ؟ قادینلر دکلیدر ؟ دیمك که وطنك سلامتی‌ده قادینلر ایله قائمدر .

اوت پك طوغری بر سوزدر . چونکه بر قادین دراغوش ایتدیکی نوزادینی، یاوروسنی یواش یواش حسن تربیه‌یه، اخلاق حسنه‌یه، حب وطنه، اداب معاشرته آلیشدیرمقله مکلف اولدیغندن بو وظیفه‌یی حسن ایفایه تربیه واخلاقی مساعد دکل ایسه او بیچاره یاوروجغز ردائت طبع ومیل جهالت ایله بویویه‌رك بالآخره مکتبلرده کوره‌جکی تحصیلدن ده پك فائده کوره‌مز وبو صورتله استقبالی محو اولوب کیتمکله برابر وطنه‌ده هیئت اجتماعیه‌یه‌ده مضر برشکل وحال آلیر . سببی ؟ هپ آناسیدر . اناسنك اصول تربیه‌یه واقف اولمامسیدر. بناءً علیه‌یه دیرزکه « معموریتك اساسی قادیندر » .

غربك ترقیاتنده قادینلرك پك چوق دخل وتأثیری واردی . ترقیات غربیه‌نك باشلیجه اساسی وسببی غرب قادینلرینك ایی تربیه کورمه‌لری ایدی. بو قادینلر صورت قطعیه‌ده مملکتلرینك ترقیسنی کوزه آلدیلر وبو، انجق چوجقلرینك مکمل تربیه کورمش اوله‌رق یتیشملریله قائم اوله بیله‌جکنی کسدیره‌رك بتون وقتلرینی شو وظیفهٔ مهمه‌یه حصر ایتدیلر . اتخاذ ایتدکلری تدابیر ووسائل سایه‌سنده ، هنوز مکتبه کیتمین بر چوجق والده‌سندن فوائدینی ایشتدیکی، تطبیقات ابتدائیه‌سنی کوردیکی علوم وفنونك ثمرات نافعه‌سنه او درجه عرض اشتیاق ایدردی که مکتبه کیدر کیتمز همان بتون قوتیله چالیشوب اناسنك اکلاتدیغی فضیلتلره واصل اولمقدن بشقه هیچ بر املی اولمازدی . غربلیلرك بو جهد واجتهادلرینك ثمراتنی نه‌قدر آز برزمان ظرفنده اقتطاف ایده‌بیلدکلرینی سویلمك زائددر. حب فضائل ، میل ترقی کوچکلکلرندن برو قلبلرنده کوکلشمش مکان مخصوص طوتمش بولندیغیچون اساساً بشقه یوللره سلوك ایده‌مز ایدیلر. چالیشمغی امور طبیعیه‌دن بیلیورلردی. بوقدر اختراعات واکتشافات مهمه‌ده بولندیلر؛ ینه چالیشمغی الدن براقدیلر. چونکه انالرندن کوردکلری تربیه بونی ایجاب ایتدیرردی .

« نکولن » ك رنجبر بر چوجغی واردی بو، حسن تربیه سایه‌سنده تفیض وترقی ایده‌رك الك نهایت ولایات متحده‌ده جمهوریت رئیسی اولدی. اره صره دیر ایدی که « بنم تفیضمك باشلیجه مسببی انامدر . چونکه کوچکلکمدن بری بنی حسن تربیه ایدن اودر . »

بر غرب قادینی اوغلنه مبادئ علومی ومحبت وطنیه‌یی سودیله برابر امزیرر. اویویه‌جغی صره‌ده « نینی »لر یرینه شجاعت وبسالته عائد شرقیلر سویلر . اوتوردکن وطن قهرمانلرینك حکایه‌لرینی، ابا واجدادلرینك اختراعات وموفقیاتنی نقل ایدرك کندیسنی اکلندیرر . چوجق بو حکایه‌لری ذهننده یرلشدیره‌رك بویور واو قهرمانلره مخترعلره مقارن ومساوی برصورتده یتیشمك ایچون کندیسنده بویوك برقابلیت واستعداد کورور. چالشدقجه چالشه‌رق الك نهایت مرامنه نائل اولور واناسنك غرس ایتدیکی آغاجلرك ثمراتنی کمال راحت وحضور ایله اقتطاف ایدرطورور وحتی تمیه‌سنه‌ده چالیشیر.

جاهل ونادان اولان شرق قادینی ایسه چوجغنی اویوتمق ایستدیکنده کندیسنه خشخاشدن افیوندن وسائره‌دن علاجلر ایچیررکه بونك مضرتی انکار اولنه‌ماز . بویله یاپمایوب‌ده کندیسنه « نینی » لر سویلیه‌جك اولورسه اوقدر صاچمه وبیاغی سوزلر انتخاب ایدرکه بعضاً او سوزلردن بر معنا بیله استخراج ایدیله‌مز. چوجغنه برماصال ویاحکایه نقل ایده‌جك اولور ایسه الك قورقونج خرافاتدن ، « اوممجی » دن « غول یابانی » دن « باجی » دن وسائره‌دن بحث ایدرکه چوجوقلرمزك قسم اعظمی اشته بوسببله جبین وقورقاق چیقارلر . چوجقلرده اره صره کوریلان « صرعه » خسته‌لقلرینك هپ بوکبی اوهامدن قورقولردن ایلرو کلدیکنی کیمسه انکار ایتمز . بوکبی احوالك باشلیجه مسببلری قادینلردر .

ارککك باشنه خارجی بر مصیبت کلیرسه عقللی قادین اومصیبتدن متولد آلامی تخفیف ایده‌بیلیر. داخلی مصیبتلر ایسه یالکز قادینلرك یوزندن تولد ایدر. بناءً علیه تربیه واخلاقدن محروم برقادینه مبتلا اولان برارککك دردینه هیچ بروقت دوا بولنه‌ماز .

فرانسزلرك «قادینی آرایکز» معناسنده‌کی ضرب مثللری پك طوغریدر :

کورورسه‌ك که برایش   دله دخمه‌زندر
آرارسه‌ك بولورسك   سبب مکرزندر

معناسنده اولان شو :

اذا رأیت اموراً   منها الفؤاد تفتت
فتش علیها تجدها   من النسأ تأتت

عربجه بیت اوسوزی تأیید ایدییور .

قادینك هیئت اجتماعیه‌ده‌کی موقع واهمیتی بودرجه بیوك بر مرکزده ایکن آرتق تعلیم وتربیه‌سنك برمدت دها امهالی جائزمیدر؟

بعضیلری ظن وزعم ایدرلرکه بر مسلمان قادینك تعلیمی شرعاً ممنوعدر . بونلر ظنلرنده پك خطا ایدییورلر . زیرا کتب دینیه کاملاً قادینلرك تعلیمنی توصیه ایدییور .

بز بووظیفه‌یی اوزرمزدن نزع ایتمه‌یدك قادینلرمز بودرجهٔ تأخره واررلرمی ایدی ؟ بونجه سجایا ومزایامز غرب قادینلرینه انتقال ایتمه‌ایدی او قادینلر بومرتبهٔ ترقی وعمرانه واصل اولورمی ایدیلر ؟

غرب آدملری برعصردن اول قادینلرینك تحصیلنی قطعیاً تجویز ایتمزلردی . اووقت بو قادینلردن بری « قادین نوع بشردن معدود دکلیدر ؟ » عنوانیله بررساله نشر ایتدیکی کبی دیکر برایسی‌ده « قادینك جانی یوقیدر ؟ » سرلوحه‌سیله اوزون برمقاله یازمشدی. غربلیلر بو نشریاتك قیمتنی تماملیه تقدیر وعزم وقرارلرینك بطلاتنی فهم وادراك ایتمشلر وقادینلرینك امر تحصیلی یالکز جائز دکل، پك واجب اولدیغنی کسدیروب بوصورتله خطالرینی تعمیر وتلافی ایلمشلر ایدی .

مسلمان قادینلرینك تعلیمی شرعه مخالف اولدیغنه ذاهب اولانلر ایی بیلسونلرکه ایام سالفه‌ده نسوان اسلام آره‌سنده علمه، کتابته، شعر وادبیاته انتساب ایتمش ، برچوق ارککلری کچمش اولانلرده واردی بو ، اون اوچ عصر اول ایدی. شمدی ایسه حال وموقع بسبتون دکیشدی. قادینلرمزك فضائل ومزایاسی غرب قادینلرینه انتقال ایدر ایتمز بونلر اودرجه ترقی ایتدیلرکه ارککلرینی بیله کولکه‌ده براقدیلر ؛ علوم فنیه وادبیه‌ده فلسفه وسائرده صوك درجهٔ کمالی بولدیلر . بونلر شمدی مأموریتلرده وظیفه‌لرده ارککلر ایله مساوات ایدملرینی طلبه

آمریقاده وانکلترهده تربیهٔ عوامی تأمین ایتمك وعوامك سویهٔ عرفان وذكاسنی یوکسلتمك ایچون وقوع بولان تشبثاتده نسوانك پك زیاده تشویق وتأثیری کورولمشدر.

لوندرهده کبار صنفنه مخصوص قادینلر وارككلر، شهرك فقیر محله‌لرنده یاشایانلرك مدنیتدن نه‌قدر اوزاق قالدقلرینی، عادتا آفریقا اوزولرنده بولنان انسانلر کبی معلوماتجه، تربیه‌جه دون برمرتبه‌ده بولونمقدن قطع نظر ضرورت وسفالت ایچنده عمر سوردکلرینی نظر انصافه آلمشلر، فقرا محله‌لرنده مجاناً درسلر وقونفرانسلر ویرمك اوزره برهیئت تشکیل ایتمشلردر. بوهیئت برقاچ سنه اول لوندرهده ایلك مؤسسه‌سنی وجوده کتیرمشدر. هرصنفدن ارككلر، قادینلر، چوجقلر ایچون درسلر احداث ایتمشدر. بوندن بشقه عمله قلوبلری تشکیله وبوقلوبلرك انتظامنه قلوبلرده تربیهٔ عوامی وتوسیع معلوماتی انتاج ایده‌جك ترتیباتده چالیشمشدر. آز زمانده لوندره‌نك متعدد محله‌لرنده عمومی درسخانه‌لر کشادینه موفقیت اولویرمشدر.

آمریقاده‌کی عمومی درسخانه‌لر وعوامه مخصوص دارالفنونلر برقاچ سنه‌ده پك بیوك ثمره‌لر ویرمشدر. نیویورق وشیقاغو کبی بیوك بلده‌لرك فقیر محله‌لرنده آچیلان درسخانه‌لر سفیل وفوائد مدنیه‌دن محروم اولان خلق اوزرنده برقاچ سنه‌ده شایان حیرت تأثیرات حسنه کوسترمشدر.

انکلتره وآمریقا بوخصوصده عالم مدنیته پیشوا اولمشدر. آلمانیاده، آوستریاده تربیهٔ عوام ایچون صوك سنه‌لرده فوق‌العاده برغیرت حصوله کلمشدر.

آمریقایه اوروپانك هرطرفندن هرسنه بیكلرجه مهاجر کیدییور. بونلر آمریقاده یرلشمك، چالیشمق، آمریقالی اولمق مقصدینی تعقیب ایدییور. حالبوكه اوروپادن آمریقایه هجرت ایدنلر آره‌سنده سویهٔ عرفانی، تربیه‌سی پك نقصان اولان وضرورت وسفالتك‌ده الك اشاغی مرتبه‌سنده بولونان برچوق کیمسه‌لروار. آمریقالیلرك آچمش اولدقلری عوامه مخصوص دارالفنونلرك، درسخانه‌لرك بوعاجز وسفیل مهاجرلر ایچون برچارهٔ خلاص اولدیغی شبهه‌سزدر. شیقاغوده، نیویورقده عوامه مخصوص دارالفنونلره کمال تهالکله دوام ایدن مهاجرلر آز زمانده کشایش فکره، فکر آتیه‌ه صاحب اولمغه باشلادقلری، ناموسکارانه غیرتله تأمین معیشت ایتمه‌نك اسبابنی اوکرندکلری کبی ذکالرینی‌ده بولوندیغی حال نومدن بیدار ایتمشلر، معلوماتلرینی توسیعه قدرت بولمشلردر. آمریقالیلر آمریقایه هجرت ایتمش اولان عاجز وسفیل مهاجرلری بوواسطه ایله وطن اتخاذ ایتدکلری آمریقایه لایق وطنداش شکلنه قویمغه موفق اولمشلردر. آمریقالیلر بوبیچاره‌لره بوندن بیوك ایلك ایده‌مزلر، حمایه کوستره‌مزلردی. بونلره انسانلغی اوکرتمك، انسانلرك نصل چالیشمه‌لری لازم کله‌جکنی بللتمك، چالیشمق وموفق اولمق ایچون محتاج بولوندقلری معلوماتی کندیلرینه ویرمك، بونلره تربیهٔ مدنیه واجتماعیه‌دن برحصه آیرمق بو بیچاره‌لر ایچون چارهٔ خلاص اولمشدر. فقیر، ضرورتزده، سفیل اولان خلق بودرسخانه‌لره برمدت دوام ایدنجه مدنی عالمده کندیلرینك نقصانی نه‌در؟ طبقات سفلیه‌ده قالدقلرینه، بونلردن یوقاری چیقه‌مدقلرینه سبب نه‌در؟ هرشیدن اول بونی اکلایورلر. بردفعه بونلرك سبب فلاکتی کوزلرینك اوکنده تجسم ایتدیمی، بوفلاکتدن قورتلمق، سویهٔ عرفان واخلاقی یوکسلمه‌سنه، جهالتدن قورتولوب‌ده هرانسان ایچون الزم اولان معلوماتك اکتساب ایدلمه‌سنه وابسته بولوندیغی اکلاشلدیمی، بونلر دوام ایتدکلری درسخانه‌لری کندیلرینه ولی‌نعمت عدایدییورلر. ایشته بوحال آمریقاده عمومی درسخانه‌لرك فقیروعاجز خلقه فوق‌العاده نعمتلر بذل ایتمه‌سنه سبب اولمشدر.

کرك آمریقاده کرك انکلتره‌ده‌کی تجربه‌لردن آکلاشلمشدرکه عمومی درسخانه‌لرك، عوام دارالفنونلرینك بیوك برتأثیری دها کورلمشدر. بوتأثیر برهیئت اجتماعیه‌ده یوکسك طبقه‌ده بولنان، تمدنلری، تحصیل وتربیه‌لری درجه‌سی عالی اولان انسانلرله ضرورت وسفالت طبقه‌لرینه آتلمش، انسانیت ومدنیتدن خارج ایمش کبی مسامحه‌یه اوغرادلمش اولان زواللیلر آره‌سنده روابط ومناسباتك تزیید وتوسیعیدر.

بوکون مدنی عالمده تأسس ایدن طرز حکومت وشکل اداره آرتق زنکینلك واصلزاده‌لك امتیازاتنه سدچکمکه باشلامش، حاکمیت ملیه اساسی تقویه پذیر اولمقده بولنمشدر. برهیئت اجتماعیه‌نك یوکسك طبقه‌لرینه وارانلر کندیلرینی حاکم عالم صانه‌مازلر مطلق صورتده ملته استناد ایتمك وارزوی عمومی مواجهه‌سنده بیوك اکمك مجبوریتنده‌درلر. عوامك اکمال تربیه‌سی درین دوشونولورسه بونلرك‌ده منافعی اقتضاسندندر. عوام ایسه کندیلریله یوکسك طبقه‌لرده بولنانلر آره‌سنده مساواته نه‌درجه چالیشه‌لر انجق آره‌ده بیوك برفرق اولدیغنی کوره‌جکلردرکه بوفرقه‌ده ثروتده‌دکل انجق فن ومعرفتده، تربیه‌ده‌در. اصلزاده‌لرك اصلنه بوکون آلدیرمق ممکن دکلدر. آرتق بوکبی ادعالر قرون وسطی عاداتیله کومولمشدر. زنکینلرده ثروتلریله عالمه حاکم اوله‌مازلر. نظر قانون وعدالتده زنکین وفقیر بردر. شبهه‌یوق‌که برطاقم کیمسه‌لرك حددن آشیری زنکین، برطاقلرك ضرورت وسفالتده پویان اوله‌لرینی انتاج ایدن قوانین وعادات بشریه‌ده تعدیلاته اوغرایه‌جقدر. بوفرقلر مدنیتك حال حاضرنجه زوال بولمق یولنی طوتمشدر. انجق علم ومعرفت، تربیه فرقنی ازاله ایده‌جك قوت یوقدر بناءً علیه عوام کرك حقوق انسانیه‌سندن تمامیله مستفید اولمق، کرك ضرورت وسفالتدن قورتولمق ایچون تحصیل وتربیه‌یه استناد ایتمك مجبوریتنده‌در.. عمومی درسخانه‌لرك وعوامه مخصوص دارالفنونلرك اوروپا ممالك مختلفه‌سنده نه کبی تأثیرات کوستردیکنك ونه بیوك فائده‌لر تأمین ایلدیکنك ایضاحنی باشقه برمقاله‌یه براقیورز.

آناطوللی قیز قرداشلرمه

تربیه

٢١ ایلول سنه ٣٢٥ - بازار ایرتسی

« اوتانمق باشدن آخرینه قدر خیردر » معناسنده‌کی حدیث شریف ایله سوزه باشلایورم:

— أوت کویلی قرداشلرم. تربیه‌نك تملی اوتانمقدر. زیرا اوتانان کیمسه فنا سوز سویله‌یه‌مز.. فنا سویله‌مینجه‌ده ایی انسان اولور. ایی بر انسانله‌ده هرکس ایی کچینیر. ذاتاً بودنیا - کچینمك دنیاسیدر!..

بز شهرلیلره باقلنجه سزلرده‌ها حاراتسکز. قیشین اوجاق باشلرنده یوك بوکر، یاورولریکزه چوراپجقلر أورر، طاوارلریکزه باقارسکز. کیمکزك کنشجه بر أوی، رابطه‌لی بر اوجاغی وار.. احتمال قاین آنا ایله کوروجه‌کزده وار. محبت ایده‌لم دیرکن بد برلاف.. سولر هیچ یوقدن اورته‌یه برغوغا چیقاریرسکز!.. تازه قیزقرداشلرم - اوزمان دها آز سویله‌یوب قارشوکزده‌کی قاین آنا ویاخود کندی قوجه‌نه‌کزی قیزدیرمه‌مغه صاواشملیسکز!. اکر سزه حقسزلق ایدییورلرسه قباحتکز اولمدیغنی کوزللکله اکلاته‌بیلیرسکز... هله چیرکین لافی آغزیکزه بیله آلمیکزکه چوجقلریکزده بوکا آلیشمسون! اما اختیارلر سویله‌یوریا!.. دیه سویله‌مك ایسترسه‌کز.. تربیه ألدن کیدر!! پیغمبرمز «قولاقلره فنا کلن سوزوعملدن صاقین!» بیورمشدر. اکرسز تازه‌لر أوکوتلرمزی طوتارده تربیه‌یی میدانه کتیرن نازکلك و طاتلی دیللیکی کندیکزه خوی ایدینیرسه‌کز.. شبهه‌سز ملتمز ایلرویه طوغری بیوك بر آدیم آتار.. چونکه سزك ألیکزده بیویه‌جك و عسکر اوله‌جق وطن یاورولری - آناسنك طاتلی سسندن دوکولن ایی سوزلری ایشیده ایشیده تربیه‌لی اوله‌رق بیویور، اوبیویشله کویکزك مکتبنه کیتدیکی زمان خواجه افندی (اوفکه‌لندکجه سوکوب صایان معتوه جاهللردن بیله اولسه..) چوجنکز آناسندن بوتون جاننه کچن طاتلیلقلره بدل کوره‌جکی آجی تربیه‌ده‌کی مضرتلری کوچوجك عقلیله آیرد ایده‌بیلیر... اویله اولنجه‌ده مکتب آرقداشلرندن نقدر تربیه‌سزلك اوکرنسه.. آناسندن آلدیغی ایلك خویی ترك ایده‌مز ینه یوله کلیر:

دمینجککی لافمزه دونه‌لم:

— افشام اوستی طاوارلریکز دونوش ایتمش و خریستیان محله‌سندن کچرکن اونلرککیله قارشمش.. سزده کیدوب آرایورسکز؛ حیوانلرك قباحتی خریستیان وطنداش قادینلرینه یوکلته‌رك صاچ صاچه باش باشه کلش.. فیرلادیغکز کوتو سوزلرله اونلره شریکنز طوقنیور!! فنالغك الك بیوکی ایشته بودر!

ای قیزقرداشلرم! باقیکز شرلی انسانلر حقنده پیغمبرمز نه بیوریور:

« لسانندن وشرندن قورقولان آدم - قیامت کوننده انسانلرك الك شرلی طبقه‌سنده بولنور.»

— اکر اوخریستیان قادینلری بیله بیله حیوانلریکزی آلیقویمش اولسه‌لرده، سز تربیه‌کزی ألدن براقمه‌رق یموشاق معامله ایتمکله حقکزی ایسته‌یکز. زیرا پیغمبرمز:

«دائما یموشاقلق طرفنده بولون، خلقه سرتلك ایتمه، صورتسز اولمه، کوتو سویله‌مکدن چکین.» دیمشدر. انسان اوغلی دائما ایی شویلکه تربیه‌سنی کوسترملیدرکه سائر انسانلره کوزل اورنك اوله‌رق انسانلغه خدمت ایتمش اولسون یوقسه نادانلق وقاتیلقله کوکل قیرمق.. وهرنه ملتدن اولورسه اولسون برکیمسه‌یه ضرر طوقوندیرمق یوزندن جهنم صاتون آلنور.

عقللی قرداشجکلرم. سزه اسکی زمانده اولمش برفقره اکلاته‌یم‌ده تربیه سنیه‌اسلامیه نقدر فائده کله‌جکنی ایی‌جه دوشونکز:

— وقتیله بصره مملکتنده یتشمش اولان غایت عالم وعبادتی پك چوق حسن‌البصری حضرتلرینك موسوی تجارلرندن پك یقین برقومشوسی وارمش. یهودی قومشونك خلاسندن پك فنا برقوقو کلیرمش. حسن‌البصری حضرتلری - قومشوسنی کوجندیرمه‌مك ایچین هیچ سس چیقارمازمش.. برکون مبارك وجودی راحتسزلانمش یهودی قومشوسی‌ده خاطرینی صورمغه کلش فقط تعفنه طاقت کتیره‌مدیکندن - امان بو قوقو نره‌دن کلیور؟.. چاره‌سنه باقیکز!.. بلکه بوندن خسته‌لاندیکز! « دیمکدن کندینی آله‌مامش!

مبارك آدم - سزك أویکزدن کلیور! » دیمکدن اوتانه‌رق اوکنه باقمش.. یهودی اطرافنه کوز کزدیرنجه سببنی اکلامش وشاشه‌رق صورمش! حسن‌البصری حضرتلری‌ده:

— قومشوحقنی کوزه‌ته‌رك سزی اینجیتمك ایسته‌مدم! » بیورنجه یهودی تجار — قومشو حقنه بیله بوقدر رعایتی امر ایدن بردین البته حقدر، دیه‌رك همان اوراجقده تجدید ایمان ایتمش. کوریورمیسکز قرداشلرم!.. قومشویه کوزل معامله ایدلمکله بر انسان قزانلیور. اکر سز مملکتکزده‌کی دینی آیری اهالی‌یه تربیه ایله معامله ایدرسه‌کز، میلیونلرجه صادق وطنداش قزانه‌جغکزه هیچ شبهه ایتمیکز.

- مؤمن دکلدر اول آدم‌که، قومشولری آنك -
- شرندن امین اولمیه (حدیث شریف) -

بوقومشولق مسئله‌سی یالکز خانه ومحله‌یه عائد دکلدر صنعت وتجارت أولرنده دخی آراتملیدر. مثلا اصنافدن بریسی - قومشوسی بولنان دیکرینك مشتریسنی چالمق، تاجرده آلیش وویرشده یانده‌کی دکان صاحبنه ضرر ویرمك حقوق انسانیه‌یه خیانتدر.

مسلمان برقومشونك حقی نصل کوزه‌تیلیرسه، باشقه دینده بولنان برقومشویه‌ده طبق اویله معامله ایدلمك لازمدر.

امینه سمیه

* * *

اتحادوترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن‌اولکه عائد ترتیبات واجراآتنه دائر:

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

— صبراهلی اولمق سنتدر؛ اما بودرجه‌سی دکل. سنك دیشکدن، طرناغکدن سوکلوب آلنان پاره‌لر ینه سنك آرقه‌که، سنك آیاغکه صرف ایدیله‌جك. حال بوکه او پاره‌لر نره‌یه کیدییوربیلیورمیسك؟ برطاقم خرسزلرك جیبنه. اونلر استانبولده قوجه قوجه سرایلر

یایدیریبورلر . آتلره آرابه‌لره قوریلیورلر . ذوق ، چالغی ، صفا ... یایدقلری ایشته بو . اما مملکت یاتیورمش ، شهرلر ، کویلر والحاصل وطن ویران اولیورمش . دشمن طوپراقلرمزی یاواش یاواش المزدن آلیورمش . او ، کیمك وظیفه‌سی؟! ایشته حکومت بویله خرسز ، قاتل جانی ، اوتانمز ، اللهدن ، پیغمبردن قورقماز ، طاغه چیقان اشقیادن آشاغی بر طاقم بیاغی آدملرك بر آرده‌یه کلمش اولمسندن عبارت ... اونلر اللهك امرینی ، نهیی اورته‌دن قالدیردیلر . طوغریلغی ، عدالتی دنیا یوزندن سیلمکه قالقشدیلر . وطنك خراب اولمسنه ، مملکتمزك المزدن چیقمسنه کوله کوله باقیورلر ، بوکا رضا کوستریورلر . بونلرك‌ده باشی کیم بیلورمیسك ، محمد؟

— خیر ، افندی ، بن نره‌دن بیله‌یم ؟!

— اونلرك باشی ، اصل اك قباحتلیسی پادشاه ، عبدالحمید !

— امان ، افندی ، استغفرالله ، نه دییورسك . کناهه کیره‌رز .

— طور . محمد ، سکا هرشیئی آکلاده‌یم . سنی آلداتمشلر ، اولاد .... هرشیئك طوغریسنی بیلمك لازم . واقعا پادشاهلق بویوك بر مقامدر ؛ بوتون مسلمانلرك خلیفه‌سی اولمق پك بویوك برشرف وشاندر . اسکی پادشاهلریمز ایچنده پك ایولری ، چوق بویوکلری کلمش ، کچمش . الله اونلری پیغمبرمزك شفاعتنه نائل ایتسون . فقط اونلرده تبعه‌لرینه اوز اولاد کبی باقمشلر ، اونلره عدالتله معامله ایتمشلر . صلحده ، حربده هپ برابر ؛ آیری غیری یوق . اولاد ، بابا نه ایسه پادشاه ایله تبعه‌ده اویله . فقط شیمدی اویله‌می یا ؟ پادشاهلغی حیله ایله ، طولاب ایله اله کچیرمش اولان بر عبدالحمید کندی ملکنی کندی خراب ایدییور . اولادلرینی کندی اللریله بوغییور . اوکا طوغریلقدن ، عدالتدن بحث ایتمك یاساق . استانبولك یوکسك بر تپه‌سنه چکلمش ، اوراده حاشا ، ثم حاشا قوجه بر جنت یاپمش . اونك کندینه مخصوص حوریلری وار ، غلمانلری وار . دنیا یوزنده فنالق ایچون هرشیئی ترتیب ایتمش اولان بو عبدالحمید برده جهنم وجوده کتیرمك ایسته‌مش . ایشته بتون عثمانلی طوپراغی‌ده کنیش بر جهنم . خفیه‌لر ، مأمورلر ، تحصیلدارلر ، فلانلرده او جهنمك عفریتلری ... جنتلك ایکن طوغری اولدیغکز ایچون سزی جهنمده یاقوب قاوورییور . نه‌قدر هرکسدن آرتق ، ییلشق آدملر وارسه اونلر جنتده . اوراده آووج آووج آلتون طوپلیورلر ، قوش سودندن یاپلمش محلبی ییورلر . سن بوراده حدود بوینده یاری آچ یاری طوق ، یاری چپلاق یاری کینیك بکلرکن اونلر بیکلرجه لیرالرله قاریلرینه الماس ، چوجقلرینه ایراد آلیورلر .

— آمان ، افندی ، قولك اوله‌یم . ایچمه فنالقلر کلیور .

— طور ، دیکله محمد سن بو قیشده قیامتده .. حدودی بکلرکن اونلر صیجاجق اوطه‌لرده ، اوطه‌لقلرینك قوینده مملکتی قاچیرمغه راضی اولیورلر . نیچون ، بیلورمیسك اولاد ؟ کندی راحتلری ایچون ، کندی ذوق وصفالرینك اویله کیدوب طورمسی ایچون . مملکت باتمش ، ملت محو اولمش .... اونلرك وظیفه‌سی ، اموری دکل . شیمدی آکلیورمیسك ، محمد .

— آه ! آکلیورم ، افندی ، آکلیورم ....

— ملتك پاره‌سنی یغما ایدن بو هرکله‌لر ، مملکتمزی خراب ایتمکه سبب اولان بو یغماگرلر نصل آدملر بیلورمیسك ؟ طاغه اشقیالغه چیقان حیدودلر اونلرك یاننده دها انصافلی ، دها مرحمتلیدر . هیچ اولمازسه او اشقیا جانی دیشنه آله‌رق طاغه چیقیور . بونلر بر قیلی فدا ایتمه‌رك سنك کبی زواللیلری ایلرویه سوره‌رك ایش کوریورلر ، سنك حیاتکی ، جانکی فدا ایتمك صورتیله قیرلداقلرینی چویرییورلر . ایش کورن سنك کبی عثمانلی قهرمانلری ، اونلرك چولق چوجقلری آجلق ، یوقسوللق ایچنده سفالتله او آلچاقلر پاره ایچنده یوزییورلر ، اکلنجه‌لری ایچون لیرالری آووج آووج آتیورلر . هم بونلری کیزلی ، صاقلی‌ده یاپمایورلر . آچیقدن آچیغه ، هرشی آچیقدن آچیغه . بونلری نصل یاپمغه جسارت ایده بیلیورلر ، اونی آکلیورمیسك ، محمد؟ چونکه سن وسنك کبیلر ایشك ایچنی بیلمیور ، طوغریسنی آکلامیور . ملته ، مملکته خدمت ایدییورز دیه او آلچاقلرك خائنلرك آلتی ، الی ایاغی اولیورسکز ؛ سزه اور ، دیبورلر ، اوریورسکز . فقط صورمیورسکز : « نیچون ونه‌دن ؟ » سز بر پارچه کوزکزی آچسه‌کز ، ایشك ایچ یوزینی آکلاسه‌کز بز بوفنالقلرك اوکنی آلیرز ، بتون بو یوقسوللقلری اورته‌دن قالدیریرز اما ...

— امان افندی ، قولك اوله‌یم ، شونی بکا آکلات ...

— بکی محمد ، سکا آکلاده‌یم ، ایی بر آدم اولدیغکی کوریبورم . ایچی طیشی پاك اولان انسانلردن چکینمه‌یز . بز ایستیورز که بو خرسز جته‌سنی اوره‌لم ، اونلرك یرلرینی ییقه‌لم ، حکومتلرینی بوزه‌لم وبوزواللی ملتك انتقامنی آله‌لم . شیمدی بنی ایی دیکله محمد . الله قوللرینه عدالتی امر ایدییور . بونلرده او ، یوق . کیمك قوتی وار ایسه ، او حقلی . « سز هپکز قرداش کبی کچینکز » دیه فرمان بیورمش . حال بوکه بر بر مزی ییورز . هرکس قانون قارشوسنده ، حق خصوصنده بر اولسون ، مساوی بولونسون دینلمش ، اما نه‌کزر . بو حکومتك یاننده ظالملر مظلوم ، مظلوملر ظالم . ایشته محمد بز بو حکومتی ییقمق ایستیورز . اللهك عنایتیله ، پیغمبرمزك معاونتیله کووه‌نه‌رك بوفنالقلری کوکندن سوکوب آته‌جغز . عبدالحمیدی جنتندن زورله چیقاره‌جغز ، اللهك جهنمنه صوقه‌جغز . اطرافنده‌کی خرسز جته‌سنی یاقالایه‌جغز ؛ اونلری آصه‌جغز . ملتك حقنی ، پاره‌سنی اونلردن کری آله‌جغز . استانبولده‌کی قودامانلری طاغیده‌جغز ، خفیه‌لری ، وکلانی یرله یکسان ایده‌جکز . اوزمان یکی بر حکومت وجوده کله‌جك ... یا محمد ، اویله بر حکومت که اونلرك ایشی کوجی یالکز عدالت اوله‌جق ، ملته ایولك ایتمك اوله‌جق . اوندن صکره کویلرده یوللر یاپیله‌جق ، مکتبلر آچیله‌جق . عثمانلی طوپراغنده یوقسوللقدن اثر قالمیه‌جق . چولق ، چوجق راحت ایده‌جك ، هرکس سعادت یوزی کوره‌جك .

سن شیمدی بزمله برابر اولومه قارشی کیدرمیسك ، بوکا قسم ایدرمیسك ؟

— والله ، بالله ، کیدرم افندی .

ایشته محمد جمعیت محترمه‌نك مقصد مقدسنه بو صورتله ربط قلب ایتمش اولدی . بوندن صکره‌کی تحلیف مراسمی آرتق بر نمایش ظاهریدن عبارت قالیر . قناعت وجدانیه بو صورتله تأمین ایدلدکدن صکره محمدك قلبی تسخیر ایدلمش دیمکدر . او ، آرتق ایستنیلن یره کیدر ، اولدیرر ، اولور .

فقط وعدلر حقنده بر آز اجراآت ایستر . غلیانه کلمش ویا کتیرلمش اولان فکرلر بر دورهٔ فعالیتدن صکره آنجق سکونه رجعت ایده بیلور . صولر بولانمالیدرکه بالآخره یاواش یاواش دورولسون ...

قانسز انقلاب استحصالی طرفدارلری خطالرینی معصوم قانلر آقمغه باشلادیغی زمان آکلادیلر . اللرنده‌کی قوت اونلرك علیهنده استعمال ایدلدیکی زمان شاشیردیلر ، طوتونه‌جق بریر بوله‌مدیلر . اومیدلر ، عهدلر هپسی سراب اولوب قالمشیدی .

زمامداران اموردہ اوسرایك آرقه‌سنه صاقلانمغه مجبوریت کوردیلر . ارباب قیامه تماشاتکارانه روی تبسم کوسترمك صورتیله میدانده قالانلر ریائی ، کذبی اختیار ایتدیلر . ادارهٔ مشروطه تعرضدن مصوندر ، دیدیلر . برکت ویرسون اوچنجی وایکنجی اوردو قهرمانلری مشروطیتك امدادینه یتشدی ، ارباب حمیت وناموسك امدادینه یتشدی والحاصل وطنك امدادینه یتشدی .

مابعدی وار

فکر تعصب

« لسان الحال » غزته‌سندن مندرج بر مقاله‌دن تلخیص وترجمه اولنمشدر

بو کون هر نره‌ده مترقی ، متمدن بر مملکت کورولورسه تاریخ اثبات ایدرکه او مملکتده ترقی و تمدن انجق اوراده‌کی فکر تعصب بتون بتون زائل اولدقدن صکره حاصل اوله بیلمشدر . تعصبك داوام ایتدیکی یرلرده مشاهده اولنان مضرات نصل غیر قابل تعداد ایسه بسبتون رفع وازاله ایدلدیکی محللرده کوریلان ترقیات دخی اونسبتده چوقدر . دلائل ووقایع متعدده اثبات ایدرکه تعصب بر مملکتده اقامت ایدن اهالی آره‌سنده هیچ بر وقت الفت ومحبت حصولنه امکان براقمامش ، بالعکس او اهالی‌یی یکدیکرندن آییرمش وصورت متمادیه‌ده آره‌لرنده تفرقه وشقاق تخملری اکه‌رك اتحاد ومخادنتك هر یرده تأمین ایتدیکی فوائدی استحصالدن وطولاییسیله هر درلو ترقیاتدن کندولرینی محروم ایتمشدر . تعصب اولمیان یرلرده کورولورکه اهالئ مسکونه نه‌قدر مختلف عنصرلره منسوب اولورلرسه اولسونلر جمله‌سی بر عائله افرادی ، اوز قارداشلر کبی سویشمکده و مملکتلرینك ترقی ومعموریتی نه کبی تدابیر اتخاذینه متوقف ایسه همان کافه‌سی اتحاد حقیقی ووفاق تام ایله او تدابیره مراجعت ایدرك وال برلکیله چالشه‌رق برخیلی ثمرات نافعه اقتطاف ایتمکده‌درلر . بز عثمانلیلر بو قدر سنه‌دنبری استبداد قاراکلقلریله ممزوج اولان تعصبك تأثیرات مدهشه‌سی آلتنده زبون قالدیغمز ، هیچ بر وقت لذت اتحاد ایله متلذذ ، علوم وفنون متنوعه‌دن لایق وجهله بهره‌دار اوله‌مدیغمز ایچون متفق صورتده ترقیاتمزی بر درلو تأمین ایده‌مدیکمز کبی جهل وناداینك تأثیرات مشؤمه‌سندن دخی بر درلو باش قالدیره‌مامش و انحطاطك اك سفلی درکه‌سنه واصل اولمش ایدك . فقط مادامکه استبداددن قورتلدق ؛ استبدادك یگانه رفیقی اولان تعصبی ده بتون بتون ملکمزدن رفع و ازاله ایتملی یز . مادامکه حریت شخصیه‌مزه مالك اولدق وبر درجه‌یه قدر نفس آله بیلدك ؛ او حالده اوتوز ایکی سنه ظرفنده کچیردیکمز حیاتك بر دقیقه‌سنی بیله خاطردن چیقارمه‌یه‌رق وترقیات حقیقیه‌مزك علوم وفنون جدیده‌یی تحصیل ایتمه‌مز موقوف علیهی اولان اسبابه هر بر معناسیله توسل ایدرك اسکی فکر ووضعیتلردن بتون بتون واز کچملی یز .

بز مادامکه بر چوق ترقیات واصلاحاته محتاجز ؛ بو اصلاحاتك برنجیسی و اك اهمیتلیسی وقت حاضرده تعصبی ممکن اولدیغی قدر قالدیرمقدر . متعصبلر ایی بیلسونلرکه بتون مذاهب وادیان صرف ابنای بشر آره‌سنده تعمیم محبت ایله سعادت انسانیه‌یی تأمین ایچون وجوده کلمشدر . بو حقیقتی تقدیر ایتمکسزین ادیان سائره‌یه انتسابی تعصبه وسیله اتخاذ ایدنلر شبهه‌سز احکام دینیه خلافنده حرکت ایدییورلر . زیرا فکر تعصبله بر مذهبه صارلمق او مذهبك منتسبینی ایله دیکر مذهبه منسوب اولانلر آره‌سنده عادتا القای بغض وعداوت ایتمك واو صورتله ملل سائره آره‌سندن حب وموالاتی قالدیرمق دیمك بولندیغی ایچون هیچ بر دیانت بو یولده حرکتی توصیه ایتمامشدر .

بناءً علیه مذکور یولده سلوك ایدن سکمغزانه ارائهٔ حقایق ایله کندولرینی اقناع ایتمکدن هیچ بر زمان چکنمامه‌لی یز . مساوات انجق بو یولده چالشمقله حاصل ؛ جهل وتعصبده یالکز بو کبی تدابیرك اتخاذیله زائل اوله بیلیر . محتاج اولدیغمز اصلاحاتدن بری‌ده علوم ومعارفك هر درلو تعصبدن آزاده اوله‌رق صورت جدیده‌ده تحصیلی تعمیم ایتمکدر . طریق عمران وترقی‌یه وصول انجق بو کبی فعالیتلر ابرازیله ممکن اوله بیلیر .

عثمانلیلر آره‌سنده علوم ومعارف کرکی کبی نشر وتعمیم اولنور ، فکر تعصبدن ممالك عثمانیه‌ده ذره قدر بر اثر قالماز ایسه ایشته او وقت عدالت ومساوات هر بر معناسیله حاصل اولمش وثمرات مطلوبه تمامیله اقتطاف ایدلمش اولور . تعصبك رفع وازاله‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق ائتلاف عمومی حاصل اوله‌جغندن او وقت لوای عثمانی آلتنده یشایان ملل مختلفه افرادی یکدیکرینی تماماً سومکله برابر بری دیکرینه امنیت دخی ایدرلر . زراعت ترقی ایدر ، صنعتلر چوغالیر ، صنعتکارلر مستفید اولورلر . هر بر عثمانلی کچینه‌جك بر ایش بولور و عثمانلیلر تدارك اسباب معیشت ایچون ترك وطن ومملکت ایتمك ، اختیار غربت ایلمك ، اوته‌یه بریه کیتمك مجبوریتندن وارسته اولورلر . تصور ایدلمکده اولان اصلاحاتدن بلا استثنا تکمیل عثمانلیلر مستفید ومتمتع اوله‌جقلرندن بو اصلاحاتك حیز آرای حصول اوله بیلمسیچون هر بر عثمانلی بتون قوتیله چالیشمغه بورجلیدر .

ازمیرده توتونجی یعقوب آغا

— مابعد —

انقلاب مسعودمزی متعاقب اوقدر حادثات مؤلمه‌نك ـ فرط تأثر وملالدن کوز یاشلری دوکه‌رك ـ شاهدی اولدقدن صکره شیمدی تکرار دوشونیورم. جمعیت محترمه‌نك اك زیاده اعتماد ایتدیکی و عادتا استانبولده قوهٔ بازوسی مقامنه قائم ایلدیکی آوجی طابورلرندن بر قاچنك ٣١ مارت فجیعهٔ مؤلمهٔ ماتمنشارینه اوك آیاق اولمسی. عادتا عصیانك وقوعنه سبب مستقل بولنمسی نه‌کبی بر کیفیت نتیجه‌سیدی؟ ونصل بر حالت روحیه سوقیله بویله بر تغیر فکر واختلاف مقصد حاصل اولمشیدی؟[*] آوجی طابورلری استانبوله کلیرکلمز جمعیت محترمه ارکانی هر شیده جانسپارانه حرکت ایده‌جك و مشروطیتك مدافعه‌سی اوغورنده آتشه، اولومه صالدیره‌جق فداکاراندن مرکب بر قوته مالك اولدقلرینه قناعت حاصل ایتمشلردی. حتی تقسیم قیشله‌سیله تعلیم میدانده ظهوره کلن حادثات تأدیبیه وتدمیریه استانبول منطقه‌لرینی وجوده کتیرن نفرات سائره اوزرنده عمیق بر تأثیر خوف وخراش حصوله کتیرمش اولدی. اودرجه‌یه قدرکه ایکی اوچ بیك کیشیدن عبارت بولنان بو آوجی طابورلری فدائیلری اوتوز بیکدن فضله اولان قوای مختلفهٔ سائره‌یی عادتا صیندیرمش وبرقیام احتمالنی میداندن سیله‌جك درجه‌ده اورته‌لغی سود لیمانلق ایدوب براقمشدی. ارباب یقین نظرنده محقق بر مسئله وارسه اوده آوجی طابورلری بوفجیعهٔ اختلاله اوك آیاق اولمه‌لردی بویله بر حادثهٔ مؤلمه‌نك ظهورینه احتمال یوقدی.

مابعدی وار

شرق قادینی

عرب ادیبه‌لرندن منا ناصیداوی خانمك قدس شریفده انتشار ایدن «الاصمعی» مجموعه‌سنده مندرج مقاله‌سندن ترجمه اولنمشدر :

ای شرق قادینی !.. متعدد اسانلرله برچوق غزته‌لر اوقویورم. سکا تعلق ایدر هیچ بر سوز کوره میورم. سن که بوقدر سنه‌لر کچیردك.. اوسنه‌لری کونلر ظن ایتدك.... سن که بوقدر کونلر کچیردك.. او کونلری دقیقه‌لر صاندك....

بوقدر زماندر. آزچوق تبدلاته تصادف ایتدك. چوق طایاندك؛ چوق صبر وتحمل ایلدك... ینه کندك ایچون جهل ایله قالمقدن بشقه بر استقبال بوله‌مدك....

ارکك قرداشلرك غفلت قاراکلقلری آره‌سنده دهازیاده یووارلنمغه راضی اولمادیلر. کمال شجاعت وحریت فکر ایله حقوقلرینی طلب واسترداده قیام ایلدیلر. جمله‌سی یکدل ویك وجود اوله‌رق «یشاسون حریت» دیه باغیردیلر.

بن ده شو ضعیف سسمله انلرك اوندای صمیمانه و وطنپرورانه‌لرینه تماملیه اشتراك ایدیوردم. ویشاسون «حریت» سوزینی تکرار ایتمکله برابر ـ احیاسنه مقتدر آدملر بولندقجه ـ «وطن مطلقاً پایدار اولور» دخی دییوردم.

سوکیلی قیز قرده‌شم!.. ارککك بوکون حریت شانوسنده ناصل بیوك بر وظیفه‌سی وارایسه سنك اوشانوده‌کی وظیفه‌ك انککندن آز دکلدر.

ای عزیزه‌م!.. صاقین شو سوزمی چوق کوروب‌ده «استهزا ایدیم» دیمه. و «بنم کبی ضعیف بر قادینك حریت شانوسنده نه کبی وظیفه‌سی اوله بیلیر» دیه سؤاللرده بولنمه. صاقین بر قادینده‌کی ضعف حسی ایله ضعف معنوی‌یی بربرینه قاریشدیرمه. سنك اویله بر عقل وذکاك وارکه اندن طولایی بتون اوروپالی قیز قرده‌شلرك سکا غبطه ایدییورلر. یوق.یوق.. عادتا حسد ایلیورلر... سنك شمدی‌یه قدر متنبه اوله‌میشکی چوق کورم. چونکه زمانك الجاآتنه تابع اولدك. فقط شمدی بولندیغك زمان سنی انتباهه دعوت ایدییور والکدن کلدیکی قدر کندیکی کوسترمکه غیرت ایت دییور. مقصدی «قلوبلره کیت، نطقلر ایراد ایت...» دیمك جهتنه معطوف دکلدر. یالکز ذهنکی تنویر، نفسکی اصلاح، اخلاقکی تهذیب ایده‌جك، عقلکی پارلاده‌جق سنی وقیز قرده‌شلرکی اسارتدن قورتاره‌جق بردوره‌ده اولدیغکی هیچ بر وقت خاطرکدن چیقارمه...

فرانسز علماسندن بری «بزه نجوم معرفت شرقك سماسندن وروداتمشدر.» دیدی.

بوحقکونك شو کوزل ومعنیدار سوزینك صحتنده ذره قدر تردد ایتمم. زیرا کائنات بیلیر وتصدیق ایدرکه اونجوم معرفت منورالفکر اولمقله اشتهار ایتمش اولان شرق قادینك محصول سعیندن سمای عرفانده انتشار ایدن پارلاق فکرلردر. فقط مع التأسف بیان واعتراف ایدرم که بوکون سمای مظلممزده اونجومدن هیچ برینك ضیا بخش اولدیغی کورلمیور. اوت کواکبك نوری، قمرك ضیاسی، شمسك شعاعاتی اك اول شرقده چیقار وبتون جهانه بورادن اعتباراً یواش یواش انتشار ایتمکه باشلار. فقط ای شرق قادینی!... سن جهل وغفلتده قالدقجه، بولوندیغك اویقودن اویانوب ذل اسارت وعبودیتدن قورتلمدقجه هیچ تصور ایتمه‌که شرق بر کون بیله ضیادار اوله بیلسون...

اییبیل که شرقك ضیادار اولمسی، شرقك ترقی بولمسی آنجق سنکله سنك وجودکله، سنك سعی وعملکله حاصل اوله بیله‌جکدر.

بو کون بتون ملتك آمال و افکاری سکا متوجهدر. وطن، دردینك دواسنی، یاره‌سنك مرهمنی سندن بکلیور. سنك عالم انسانیتده اوقدر حقوق طبیعیه و مشروعه‌ك، هیئت اجتماعیه‌یه قارشو اودرجه مهم وظیفه‌لرك وارکه سن دنیادن بی‌خبر قالمقده دوام ایدرسه‌ك امین اول که نه او حقوقدن و نه‌ده بویونکه بورج اولان وظائف اجتماعیه‌دن هیچ برینه واقف اوله‌مازسین....

دنیلیورکه «هر زمانك کندینه کوره بر دولتی، هر انسانك‌ده مزیت ذاتیه‌سنه نظراً بر دورهٔ اقبالی وار.»

سن‌ده انسانلردن، هم‌ده عقل و ذکا ایله موصوف انسانلردن معدود اولدیغك ایچون سنك دوره‌ك، دوره‌لرك اك پارلاغی اولملیدر واوده بوکوندر.

کچمش زمانکی بر دها خاطرکه کتیرمه. چونکه او زمان سکا ذره قدر برفائده تأمین ایتمدی. بالعکس سنی غایت آغیر یوکلر آلتنده براقوب اویله‌جه زائل اولدی. او یوکلرك آلتندن؛ انجق تأمین ایده‌جك استقبال سایه‌سنده چیقه‌بیله‌جکسین... اوحالده استقبال یالکز ارککلرك دکلدر؛ سنك‌ده اندن بیوك برحصه‌ك وار. بناءً علیه او حصه‌کدن لایقیله وتماملیه استفاده ایتمکه چالش که کچمش کونلرك تخریب ایتدیکنی تعمیر ایده‌بیله‌سین.

قوای حسیه و معنویه‌کی کاملاً بر آره‌یه طوپلا، هر بر معناسیله ثباتلی ومتانتلی اول‌ده اندن صکره بتون آمالکی ایلرویه طوغرو عطف وتوجیه ایت. جداً امین اول که اووقت فوق‌العاده کوزل وقوتلی رائحه‌یه مالك وفقط برچوق یاپراقلر ایچنده مختفی اولان برچیچکه بکزه‌یه‌جکسین وسنك مختفی اوله‌جغك یاپراقلرده تربیه واخلاق اوله‌جق...

بیلیرسین‌که بر قیز سن طفولیتنی آناسنك آغوشنده وقبالی بر اوطه‌نك ایچنده کچیرر؛ هر نه‌یاپارسه مقابلنده آزارلر، تکدیرلر ایشیدیر. براز سنی چیقاره‌جق اولورسه دایاق‌ده یر. بوحال هم وجودینی ضعیف ایدر؛ هم‌ده ذهننه طورغونلق کتیریر. اوچ درت یاشنه واردیمی؟ کندیسنی ـ صرف کورلتیسندن قورتلمق ایچون ـ اوفاجق بر اوطه‌دن، یاخود هوای نسیمدن بسبتون محروم بر کلبه‌دن عبارت اولان محله مکتبنه کوندررلر. بومکتبلرك حالی معلوم... انتظامسزلقلری، منفعتدن زیاده ایراث ایلدکلری مضرتلر حقنده نه قدر سویلنسه آزدر. معلمه‌لری فضائل اخلاقیه‌یه واقف، تعلیم وتربیه‌یه مقتدر اولمق شویله طورسون. آدم عقللی عباره اوقومه‌سنی بیله بیلمزلر. هردرلو تربیه واخلاقدن محرومدرلر. بونلردن نه‌کبی خدمت بکلنیر؟... ارکك چوجقلرك مکتبلری ایسه بردرجه‌یه قدر کنیشجه‌در، اطفالك اوقومه‌لری ایچون صره‌لره تنفس واستراحتلری ایچون تك توك باغچه‌لره میدانلقلره مالك، بر چوجق بورادن اولدقجه استفاده ایده بیلیر، فقط قیزلر اوکله‌لرده بیهوده وقت کچیرمکدن بشقه نه اوکره‌نه‌بیلیرلر؟ معلمه‌لرك اجراسنی اعتیاد ایتدکلری معاملهٔ درشتانه‌دن طولایی بومینی مینی یاورولر دائما قورقولر ایچنده، سکز ساعت متمادیاً حصیر اوزرینه اوطوره اوطوره بیچاره‌لر اودرجه یورولورلر، بیتاب اولورلرکه اك نهایت اوطوردقلری یرده باشلرینی او نازك اوموزلرینه اکه‌رك اویویوب قالیرلر. اویودقلری ایچون یرده معلمه‌لری طرفندن دایاق یرلر وجزا دخی کوررلر. بوحال ایله بر قیزك استفاده‌سی، تعلیم وتربیه‌سی تأمین ایتمك ممکنمی؟.

حاصلی شرقده قیزلر سن طفولیتلرینی بویله‌لکله کچیررلر. اولرنده بولندقلری صره‌ده اویوندن اویونجاقدن بشقه هیچ برشی ایله اشتغال ایتمزلر. سکز طقوز یاشنه واردقلرنده انالری کندیلرینی اوك ایشلرینه خدمتلرینه قاریشدیرورلر.

---

[*] ٣١ مارت حادثهٔ الیمه وفجیعه‌سنه اوك آیاق اولان دردنجی آوجی طابوری مرتباتی یکان یکان اوقودلش. جمعیت محترمه‌نك آمال ومقاصد مرغوبه ومشروعه‌سنه جانسپارانه خدمت ایده‌جکلری تحت تأمینه آلنمش ایدی. جمعیت مبارکه‌نك اك زیاده کوندیکی و محتمل حرکات ارتجاعکارانه‌یه قارشی برقوت مستقره اولمق اوزره مناستردن استانبوله جلب ایتدیردیکی بو دیکر آوجی طابورلری نفراتندن بعضیلرینك حالت روحیه‌لرنده کوریلن شو انقلاب ناکهانی‌یی شرح وایضاح پك قولایدر. جمعیت محترمه هر شیده خلوص نیتی کندیسنه رهبر اتخاذ ایتدیکندن، استانبول مرکزینی اداره ایدن ذوات کرامده احوال روحیه‌یی تدقیقه اهمیت ویرمیه‌رك آوجی طابورلرینه لزومندن فضله اعتماد ایتمش ایدی. بو جاهل نفرات اوزرنده وجوده کتیریلن انقلاب فکری، آنی ایچون دائما برعکس العمله معروض قاله‌جغی دوشونلمامش ایدی. برده قانسز اوله‌رق وجوده کلن انقلابك حالت روحیه اوزرنده‌کی فنا فنا تأثیرلری مدهش نتایج حصوله کتیرمکه باعث اوله‌بیلیردی. نته‌کیم بوکا رمق قالمش ایدی. امی، فقط قلبی تمیز، وجدانی پاك اولان نفراته هرشیئك دکیشدیریله‌جکی، ظالملرك آصیله‌جغی، فقرانك حقی احقاق ایدیله‌جکی وعد اولنمش ایدی. ١٠ تموز انقلابی ظهوره کلدی. افکار عمومیه‌نك غلیانندن بشقه هیچ برشی دکیشمدی. انقلابی حصوله کتیرنلر اوزاقدن سیرجی قالدیلر. هرکس یرلی یرنده، هرشی عینی نقطه‌ده ثابت براقلدی. سنه‌لردنبری ملتك قانی ایچن ظالملر آصلمادی، کیمسه‌نك حقی کیمسه‌دن آلنمدی. یوزلرجه خائنان سوندیرن جانیلر ینه موقعلرنده بولنیورلر ایدی. فقرای ملت سفالت و ضرورت ایچنده پویان. عبدالحمید جنتده مستقر براقلدی. واقعا جهنمده‌کی علولر براز آزالدی اما اوده نقصانی حس ایدلمز درجه‌ده. حکومت، انقاض استبدادك مشاهیرندن مرکب. عبدالحمید ایله (مضی مامضی) قاعدهٔ مشهوره‌سنه اتباعاً صفحات ائتلافکاری‌یه کیریشیله‌رك استبداد عفریتنك جنتی اولمق اوزره صاف عسکرلرده تصویر وتوصیف ایدلمش اولان (ییلدیز) ده ویریلن ضیافتلرده کمال اشتها وشطارتله نواله چین انعام اولدیلر ودوام عمر وعافیت ظل اللهیلرینه دعا خوان اولمغه قالقشدیلر. بونلرك جاهل خلقك احوال روحیه‌سنده مهم تأثیراتی اولدی. نفراتك قناعت وجدانیه‌سی کوشه‌مکه باشلادی. بونك حصوله کلمیلسی ایچون حرکات ارتجاعکارانه‌یی حاضرلیانلر اورته‌یه برطاقم سوزلرده چیقاردیلر. روایتلر کیتدکجه دها داللی بوداقلی برصورتده شایع اولیور ایدی. مثلا خلاف حقیقت اوله‌رق وصرف اورته‌یه تخم فسادی اکمك ایچون جمعیت محترمه‌نك اك متنفذ ارکانندن بعضلری عبدالحمیدك لطف واحسانه مستغرق ایدلمش، ایرادلر، چفتلکلر آلنمش. ایشته تعالی مملکت ایچون بذل غیرت ایلین اتحاد وترقی جمعیت مبجله‌سنك حیثیتی نقیصه‌دار ایتمکه وبوصورتله حرکات ارتجاعکارانه‌یی تهیئه ایلمکه اوغراشان مفسدلر تخم نفاقی اکه‌جك بویله برمیدان حاضرلادقدن صکره نفراتك دخی قناعت وجدانیه‌لرینی جمعیتك علیهنه چویرمکه ومشروطیت اداره‌یی هیچلکله اتهام ایتمکه قالقشدیلر. جاهل اهالی‌یه‌ده منافع شخصیه‌سی ایچون وجدانی صاتان ادانی، اسکی موقعلرینی الده ایتمك ایچون شبهه‌سز دیدیلرکه :

— هانیا هرشی دکیشه‌جك ایدی؟ ایشته ینه اسکی حمام اسکی طاس. نه اولدی. نه یاپلدی. مکتبمی آچیلدی. عدالت مساوات اسکیسندن زیاده‌می؟ ینه اسکی سفالت برقرار. سز مشروطیتی آجلقدن سورونه‌ن برقاچ کشینك جیبلرینی طولدیرمق ایچونمی ارزو ایتدیکز. شریعت ایستیکز. بوبدعتلری قبول ایتمیه‌جککزی سویلیکز. عبدالحمید سزك باباکزدر؛ باباکزی ایستیکز، اونك امری امر، نهیی نهی‌در. ایشته بونلرده اونك احسانی. پادشاهمز شویله یاپه‌جق، بویله ایده‌جك... (آرتق برچوق وعد وعید مفسدتکارانه).

عسکرك فکرنده طرز محاکمه‌نك تغییری ایچون قوللانیلان (پروژه) نك (قونتر پروژه‌سی) دیمك اولان بو تدبیر سایه‌سنده افکار صافیه وجاهلانه اوزرنده ینه بر انقلاب ناکهانی ظهوری پك طبیعی ایدی. ونته‌کیم اویله اولدی. عبدالحمید ترتیبات قیامی بوقدر واسع بر مقیاسده اجرا ایلدیکی حالده اکابرمزدن برچوغی حادثاتی بلوطسز کوریورلر. ادارهٔ مشروطیتك تزلزلدن مصون بر متانتده ودائما پایدار قاله‌جغنی ادعا ایدییورلر ایدی. دیمك اولیورکه او حادثهٔ فجیعه‌نك سبب ظهوری ایضاح ایتدیکمز حالت روحیه‌نك تغییره اوغرادلمش اولمسیدر. صکره زمامدارانك تغافل اطمئنانکاریلری

اسلامیه‌سنده‌کی نفوذندن بحثله قاهره دارالعلمی تشریح معلمی دوقتور بهجت وهبی بك افندی‌یه خطاباً شویله سویلشیدی «دولت عثمانیه‌نك بورالره کوندره‌جك کفایتلی، لایق مأمورلری یوقایسه باری بزهند مسلمانلرینك دانشمندلرندن انتخاب وتعیین ایتسون. بزم خلافت عثمانیه‌یه پك بیوك بر ارتباط قلبیمز واردر. ممالك عثمانیه‌نك ترویج منافعنی جداً آرزو ایدرز. دوشنکزنانسه بورالره هیچ دکه انکلیزلری بیلمك مثللو وجوه رجحانمز واردر.»

قاتل مشار الیه مشروطیتك اعلانندن صوکره خدمات دولت علیه‌نك کافهٔ شعباتنده (تفویض الامور الی اهلها) قاعدهٔ اداریه‌سنه رعایت زمانی کلدیکنه ذاهب اولمش بولنملیدرکه اویله برفکر سرد ایتمشیدی. مشروطیت وتمنك بخش ایتمش اولدیغی نیجه طاتلی وتازه امیدلرك بیهوده‌لکنه شیمدی بوذات دخی قائل اولمش بولنسه کرکدر.

خلیل خالد

---

١٤ تشرین سنه ٣٢٥ — چهارشنبه —

آناطوللی قیز قرده‌شلرمه

«بو مقطعه — تورك نسلی عاطفیدر»

(تورك) دینجه تاریخدن خبری اولمیانلرك کوزلری اوکنه، آناطولینك ایری جثه‌لی وقیرمزی یناقلی اهالیسی کلیر.. اونلردن و (دها مدنیلشمش) روم ایلی خلقندن غیری تورك یوق صانیلیر!

لکن حقیقت اویله دکلدر. تورکلر قیصه بویلی، صاز بکزلی وبراز تاتاره مشابه اولوب تا (ماورای نهر) دینلن یعنی بخارا وسمرقندك بولندیغی تورکستاندن کلنلردر. (جیحون) اسمنده‌کی ایرماق یوزندن اوطرفلری اولجه اوقدر بوللق ایمش که، تورکلرك قونوقلره یدیرمك ایچیرمك صورتیله پك مشهور اولان اکراملری — ایشته اوبرکات یوزندن یاپیلیرمش.

تورکلر — نوح پیغمبرك کوچوك اوغلی (یافث) ك اولادندن (تورك) اسمنده بر آدمك نسلندن کلنلردر. بونلرك (اوغوزخان) نامنده بیوك بر پادشاهلری وارمش که برطاقم قانونلر ونظاملر قویه‌رق اهمیتلی بر دولت قورمش. (اوغوزخان) ك آلتی اوغلندن دردر اولاد دنیایه کله‌رك یکرمی‌درت تورونی — یکرمی درت قبیله‌یه رئیس اولمشلر بو صورتله تورك قومی تورەیه‌رك اوره‌مشلردر. فقط ایکی‌یه آیریله‌رق شرق طرفنده کیلره —اویغور— غرب جهتنده کیلره‌ده — تورك: یاخود تورکان — نامی ویرلمشدر. ابتدای ظهورلرنده اویغورلر دهامدنی اولوب لسانلرنده ادبیات وکندیلرینه مخصوص برخطله یازلمش خیلی کتابلری‌ده واردی. اوطرفلره کیدن نسطوری راهبلری — اویغورلره‌ده سریانیجه‌دن آلنمش بریازی اوکرتمشلردی؛ اسلامیتلرینه قدر اوخطله یازمشلر صوکره‌ده عربجه حرفلرله یازمغی قبول ایتمشلردر.

تورکجه‌نك ایلك ادبیاتی اولان اویغور دیلی — جنکیز وتیمورلنك اوغل وتورونلری دورنده خیلی ایلری کیتمش ایسه‌ده، صوکره اورالرك سیاسهٔ ترك واهمال ایدیله‌رك براقیلمسی اوزرینه — جنکیز اولادندن برینه نسبتله — جغتایجه تعبیر اولنان او لسانك ادبیاتی‌ده بوسبتون کیرو قالمشدر. روسیه‌نك قریم وقزان جهتلرنده بولنان ویاکلش اوله‌رق (تاتار) دینلن تورکلرك‌ده کندیلرینه مخصوص دیللری وادبیاتلری اولوب جغتایجه ایله عثمانلیجه‌نك ارەسنده‌در. حالبوکه بر آنادن آیریلان بوایکی لسان — شمدی بربرندن اوقدر باشقه‌لاشمشدرکه.. اصل برتورکله برعثمانلی قولایجه اکلاشه‌مازلر!

«معناسی اکلایه‌مدقلری جغتایجه‌نك
«احیاسی ایچین عثمانلیلرك وقت غائب ایتملرندن»
«ایسه، عثمانلی لسانی اکلامقده مشکلات»
«چکمه‌ین تورکستانلی همجنسلرمزه — تصفیه»
«ایدلمش عثمانلیجه‌نك آچیق عباره‌لریله»
«طانیشمق جهتی البت ترجیح اولنور. باشقه»
«ملتلردن اولان سائر وطنداشلرمزك‌ده»
«قولای اوکرنه بیله‌جکی یکی عثمانلیجه‌مزك»
«اصلاحی التزام ایتملرینی — بودفعه‌کی تجربه‌م»
«اوزرینه — تصفیهٔ لسان مجاهدلرینه توصیه»
«ایدرم.»

تورکلرك اصل مهد ظهوری — (آلتون طاغی) سلسله‌سی اولوب ماورای نهره طوغری یاییلمشلر، سلجوقیلرله عثمانلیلرك اناطولی قطعه‌سنی فتح ایتدکلری وقتلرده آسیانك شمالندن کلمش اولان تورکلر وتورکمانلرك — هربری کندی باشنه برقوم اولان اسکی اهالی ایله قاریشوب برلشمه‌لرندن شمدیکی اناطولی تورکلری حاصل اولمش وبونلر — لساناً اورالرینی فتح ایدن بیوك بابالرینه، چهره‌جه‌ده تورکلره مغلوب اولان یرلری آثارینه بکزه‌مشلردر؛ حتی خرستیان وطنداشلریله آره‌لرنده یالکز مذهب جهتیله برفرق واردر!

(تورك) تسمیه ایتدیکمز اناطولینك بوچالیشقان ومطیع اهالیسی — بزم اصل عرقمز بولنان تورکلر اولمیوب بلکه ماورای نهردن طاغیلوب اناطولی‌یه یاییلمش قرده‌شلرمز اولدیغی — تاریخه عائد شو قیصه معلوماتمدن اکلاشیلمشدر. یازیق که روس، ایران، چین دولتلرینك تابعیتی آلتنده قالمش اون آلتی ملیون تورك قرده‌شلرمز (کلمةالله) ایله بزه اوقدر یقین اولدقلری حالده؛ بربرمزدن خبرمز اولمقسزین یشامقده‌یز!!

* * *

اصلمزك نسلمزك حقیقتی — یالکز تاریخلردن اوقویه‌رق اوکرنیورز. اوقدر اوزاق یرلره کیدوب جدلرمزك طوغوب یشادیغی مملکتلری کورمك هرکسه میسر اوله‌مدیغی کبی بز اسلام قادینلرینك اواسکی تورك قرده‌شلرمزدن بریله کوریشوب طانیشمسی‌ده نادر برتصادفه باغلیدر!.. ایشته کچن کون بونادر تصادف پك خیرلی برسبب طولاییسیله وقوعه کلدی:

بالخاصه قیزلرینه عثمانلی تربیه‌سی ویرمك ایچین تا سبریا ایله چین حدودندن قالقوب استانبولمزه کلن امام آخوند (٥) احمد ذکی افندی حضرتلریله (همشیره‌مك نزدنده) کوریشمك شرفنه ایرشدم.

علم وفضلتك نوریله یوزی پارلایان بوذات کمالات صفاتك عالمانه، واقفانه سوزلرندن اویله

مجرا بریرده بیله معارفه نقدر بیوك خدمتلر ایتمش اولدیغی اکلاشیلیوردی! باقیکز نه دییوردی:

— عثمانلی قرده‌شلرمزی — بوتون جانمزله وقانمزله سور واوقدر اوزاق بولندیغمز حالده بوتون موجودیتمزله سزه مربوط اولمقله افتخار ایدرز. مملکتم — سبریانك چین ماچین ایله هم حدود ومنتهای شرقیسنده واقع (سیمی پالاتینسیق) ولایتنده (زای‌سان) قصبه‌سیدر. قصبه‌مزده ٧٠٠٠ مسلمان اهالی، اطرافمزده دخی ٢٠٠٠ قیرغیز تعبیر ایدیلن اسلام (قوزاق تورك) موجوددر.

مکتبمده اون طقوز سنه‌دنبری طلبه اوقوتیورم وخواجه یتشدیریورم. دیکر طرفدن ده رفیقه‌م قیز مکتبمزده معلمه‌لك ایدییور یاردیم ایچین هنددن برقادین خواجه‌سی ده کتیرتدم؛ فقط آسیا تورکلری ایچین برمکتب کافیمیدر؟

بوایکی قیزمی وطن وملته باغشلایه‌رق بوراده عثمانلیلق حسیله واسلامیت فکریله تربیه وتحصیل کورملری ایچین بر آیلق یوللی کوزه آلوب دارالخلافه کتیردم. آرتق مناسب بر مکتب توصیه‌سی سزه عائد.. قیزلرم طبق عثمانلی ادیبه‌لری کبی یتشمه‌لیدرلرکه مملکتمزده عثمانلیلق محبتنی دها قوتلاندیرسونلر..»

— بزه ترجمانلق ایدن قزانلی برافندینك تورکجه‌سنی قولایجه اکلامیوردق فقط آخوند ذکی حضرتلرینك — برسلسلهٔ کلام اوله‌رق صایوب دوکدیکی لفظلر قولاغمزه یبانجی کلدیکی حالده هیچ ایشیتمدیکمز ایکی اوچ کلمه‌ایله.. معنا اوقدر باغلانیوردی که.. نهایت ترجمانك ایضاحاتنه محتاج قالیوردق! «اوزمان جغتایجه‌یی اوکرنمکده‌کی مشکلاتك — عثمانلیجه‌نك اصلاحندن بیك قات فضله اولدیغنی درك ایتدم!»

مشار الیه ایسه سوزلرمزك پك چوغنی حتی عثمانلی غزته‌لرینی بیله اوقویوب اکلایوردی.

بری اون درت، دیکری اون ایکی یاشنده بولنان اسما وکامله خانملرله قونوشمغه باشلادم. بیوکنك تورکجه‌سیله اکلاشمق ممکن اوله‌مدیسه‌ده عثمانلیجه‌یی براز اوکرنمش اولان کوچوکیله پك اعلا سویلشدك. بونلر تحصیل ابتدائیی اکمال ایده‌رك رشدیه‌یه کچمشلر. روس (اوفا) مکتبندن آلدقلری: نجی درجه شهادتنامه‌لرینی‌ده کوستردیلر بن بوسوملی وکوزل تورك یاورولرینی درآغوش ایدرکن — سنه‌لردنبری دکه‌یه دکه‌یه یورکلرینه قدر کچن عثمانلیلر حقنده‌کی حرمت ومحبت سوقنه تابع اوله‌رق کندی آنالرینه قارشو حس ایلدکلری برشوق ایله مقابله ایدییورلردی!

صوکره سوز خانم قیزلرك هانکی مکتبه قونیلمسی مسئله‌سنه انتقال ایتدی. آخوند حضرتلری — بوراده‌کی معارفپرور عائله قیزلرینك تربیه وتحصیل کوردیکی مکتبلری صوردی!.. امان یاربی.. بزده‌کی محجوبیتی بر کورملی!!! چین وسبریا حدودندن قالقوب اسلاملرك اتحادی فکر علویانه‌سیله دارالخلافه کلن وایکی نورکبی جکرپاره‌سنك بر آیلق یول زحمتنه قاتلانمسنه وسنه‌لرجه مدت اوزاق برمملکتده اوقویوب مدنیت کسب ایتملری ایچین آنانوازشندن بیله محروم قالملرینه (اتحاد اسلام نامنه) جواز ویرن بوعالیهمت، محترم پدره نه جواب ویره‌لم؟..

نهایت قیزلرمزدن چوغنك امریقا وسوولر مکتبنده بیودکلرینی.. مع التأسف سویله‌یه بیلدك!! مشار الیه — بنم قیزلرم عثمانلیلق حسیله بیوملیدرلر.» دیدی.

استانبولمزك یوزلرجه مکتبلری آره‌سنده بوایکی صاف، عفیف تورك قیزجغزلرینه — مکتب بوله‌میوردق!!!

همشیره‌م — انات سلطانیه مکتبی آچیلنجیه قدر لیلی صنایع قونیلمسی قرارینی ویردی. «ذاتاً بوندن باشقه‌ده چاره یوقدی...» بن — بوقرار اوزرینه یوره‌کمده قاپنایان آجی تأسفلری ضبطه موفق اوله‌میوب آه.. ایدرك اوطه‌دن قاچدم!

صوفه‌ده — واه یازیق! بوملکلرك اصل تورکلك صفوتیله (زای‌سان) قصبه‌سندن کتیردکلری تربیه — کهنه بیزانسك سفیه.. مفسد هواسی ایچنده بوزلمسه!!!» دیه میرلدانیوردم!

* * *

ملاحظه

(آلتون طاغلرندن) آلتون قدر پاك بر اخلاق ایله نشأت ایدن همجنسمزدن اوزاقده قالانلرینك حالا اوبیوك فکرلرینی.. وبراق طوپیغولرینی غائب ایتمدکلرینه.. واوتمیز تورك قاننده بزم طمارلرمزده دخی برذره اولسون موجود بولندیغنه افتخار ایدرکن.. عثمانلیلغه طاپنیرجه‌سنه رعایتله وطننی ترك ایدرك (معناً معارفسز صاییلان استانبولمزه) دوشمش بویاوروله.. قلبم صیزلایوردی!

اویاورولرکه — شریعت محمدیه‌نك بخش ایتدیکی سربستیت نسوانی اولانجه قدسیتی ایچنده محافظه ایدن — انالر آغوشنده بیومشلردر.. واه قیزجغزلرم واه.. قادینلغه رعایتکار اولمیان انسانلر آره‌سنده بزم کبی تحقیر کورمکمی کلدیکز؟

«سیمی پالاتینسیق ایالتنده قادینلرك ارککلرینه»
«یاردیم ایتدکلرینی.. وباشلرینی شرعی صورتده»
«صاراراق بزم کبی محقرانه.. قپانمدقلرینی‌ده...»
«آخوند حضرتلرندن اوکرندك!»

حرملره طیقلمش خانملرمزله بوحر تورك قادینلرینك اخلاقلرینی اولچه‌یجه.. دوشونه‌جك واردم!!!

امینه سمیه

اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اولکه عائد ترتیبات واجرا آتنه دائر:

ازمیرده توتونجی یعقوب اغا

— مابعد —

بن کیجه یاریسنه یاقین ازمیره منتهی حرکت روس واپورینك کوکرته‌سنده سلانیکك رهتیم استقامتنجه صیرالنان غازینولرینك صوك ضیالرینه نظرلرمی قایدیره‌رق استقبال وطن حقنده دوشونیرکن، اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك دورهٔ فعالیته کیرمك ایچون یاپدیغی فداکارلغی، ایثار ایتدیکی همت وغیرتی تقدیر ایدوب طورورکن آنی ایچون امیدلرم پك قوی ایدی. اویله ظن وقیاس ایدییوردم که

---

[٥] — آخوند — عالم العلما یعنی اك زیاده عا اولان دیمکدر.

اوتوز سنه‌دنبری محروم حریت اولان بیچاره ملت ، شو زواللی عطشان سربستی خلق عروس زیبای حریته قاووشیر قاووشمز اوکا قوللریله ، قلبلریله ، روحلریله صاریله‌جقلر ....

حادثات ارتجاع !... بوکا احتمال ویره‌میوردم ؛ بو امکانی حوصله‌ٔ تخیله صیغدیره‌میوردم . معمافیه ۳۱ مارت حادثه‌ٔ مؤسفه‌سی ظهوره کلدی . چونکه جمعیت محترمه‌نك بعض رؤسای متفننه‌سی قلب بشرك هرآن معروض تحولات وانقلاباتی حسبیه بولنمسنه اهمیت ویرمك ایستمدیلر . نفوذ وقوت مکنه‌لرینه کووندیلر . او جمعیت مقدسه‌نك انقلاب مسعودی حاضرلامق ایچون حیات روحیه نقطه‌ٔ نظرندن ترتیب ایتدیکی پروغرامی - بعدالانقلاب - حکمدن ساقط براقدیلر . روح بشر دائما اوقشانمغه محتاجدر . تحولات فکریه وحسیه‌نك وجوده کتیره‌بیله‌جکی برقوت ثابت اساسلره اتکا ایده‌بیلمك ایچون اونلرك تربیه‌ٔ ملیه صرمسنه تجه‌بیله‌جك قدر روح ملته نفوذ ایتمش اولمسی لازمدر . بو نقصانك ایقاعك آجی تجربه‌لرینی کوردك . شیمدی آرتق بز :

«من جرب المجرب ......»

حکمت کلامیه‌سنی بوراده تطبیقه جسارتیاب اوله‌بیلورز وکمال جرأت و تمامی‌ٔ حقیقتله دیه‌بیلورزکه هرقوتدن مفید ونافذ اولان قوای مدنیه تربیه‌ٔ عوامدر . حاکمیت عامه فکری مشروطیتك نکهبان لایزالی اوله‌بیلور . فقط اونی اساسلندیرملیدر ، بو فکر وامل مبنی روح ملته اتقاذ ایده‌بیلملیدر . بوایسه تربیه‌ٔ اجتماعیه‌نك بر صورت سالمه وجدیه‌ده ایصالیله اوله‌بیلور . دنیاده هرقوت ، هرنفوذ زوالپذیردر ؛ انجق حاکمیت عامه فکرینه مستند تربیه‌ٔ اجتماعیه‌نك وجوده کتیره‌بیله‌جکی قوای روحیه وحسیه محصله‌سی قلب بشرك فنایاب اولمسیله زواله ایره‌بیلور . فاعتبروا .....

⁂

وابورمز نصف‌اللیلده حرکت ایتدکدن صکره قامره‌مه چکلدم . اوکیجه فکرم اوقدر مشغول ، دماغم او درجه یورغون اولوب قالمشدی‌که بر درلو اویویه‌مدم . صباحلین شفقله کندیمی وابورك کوکرته‌سنه آتدم . کنیش کنیش تنفسلرله نسیم مصفای حریتی مص ایتمکه جکرلرمده احتیاج واردی .

وابور ، قدس شریفه کیده‌جك زوار ایله لبالب . کوکرته‌یی طولدیران اوبیس ، مردار خلقه باقدم . روسیه‌ده‌کی احرارك مساعی‌ٔ فداکارانه‌لرینه ، حادثات فجیعه‌ٔ قیامه رغماً اوراده تربیه‌ٔ اجتماعیه‌نك پك کیرولرده قالمش اولدیغنه وحاکمیت عامه فکرینك یالکز افکار منوره اصحابنه منحصر قالمش بولندیغنه حکم ایتدم وسویندم ، چونکه اوروپانك شو ایکی حکومت مطلقه‌سی النده زبون قالمش اولان خلقدن البت عثمانلیلر (دهموقراسی) فکرینه دها مساعد بر تربیه‌ٔ اجتماعیه‌یه مالکدر . نم ایچون بو ، نه مهم بر نقطه‌ٔ امید تشکیل ایلیوردی .

اقشام اوزری ، غروبك حلولنه یاقین بر زمانده تکرار کوکرته‌یه چیقدیغم زمان بر حادثه‌ٔ غریبه مواجهه‌سنده مبهوت قالدم . نیم عریان بر شخص انبارك قپاقلری اوزرنده میت آسا یاتیوردی . قدس شریف زواری بونك اطرافنی احاطه ایتمشلر ؛ جمله‌سی مشغوف دعا . قلبم تیتره‌دی . اوصره‌ده روسیه‌ده قولرا حکمفرما اولمقده ایدی . وابورده وقوعات ظهوره کلیرسه قرانتنه بکلمك لازم . دعانك ختامنی متعاقب موتا یرندن قالقدی ، اثوابنی کیدیردیلر . باقدم‌که سیمای مسیحی آندیران بر روس پاپاسی . مکر تعصب جاهلانه‌نك اسیری اولان بو بدبخت خلق تمثال مسیح اطرافنده دعا ایتمك ایچون بر (پوپ)[*] ی نیم عریان برحالده صویمشلر وانبارك اوزرینه چلیپا طرزنده اوزاتمشلر ....

بودرجه ضعف محاکمه دوشکونی وتعصب جاهلانه قربانی اولان خلقده حاکمیت عامه فکرینك تأسسی نه‌قدر اوزاقدر ، نه‌قدر اوزاق . بوحال بنی درین درین دوشوندیردی . جهل و نادانی ، تعصب ابلهفریبانه قویون سوریلرینی آندیران بینسز ، فکرسز ، محاکمه‌سز بر خلقی نره‌لره سوق ایده‌بیلور ؟ وادی‌ٔ نجاته‌می ؟... حیف ، صدهزار حیف . پترسبورغده حادثه‌ٔ فجیعه‌ٔ قیامك ایلك ظهور ایتدیکی کون برعادی پاپاس ، بالآخره حکومتك خفیه‌سی اولدیغی تبین ایدرك (سوسیالیست ره‌وولیسیونر) لر طرفندن صلباً اتلاف ایدلمش اولان (پوپ غاپون) قرق ، اللی بیك کشی‌یی عادتا مقتله کتوریورکبی سوروکلمشیدی .

جاهل و متعصب خلق اوزرنده بوکبی تلقیناتك نه مدهش تأثیراته بادی اوله‌جغنه بر نمونه‌ده ۳۱ مارت حادثه‌ٔ مؤلمه‌سیدر . سونکی اوجیله شریعت مطالبه‌سنده بولنانلر برات شریعتك حکمت نزولنه واقف اولمق سعادتندن محروم براقلمش اولانلردر . بو خلق دائما تعصب جاهلانه قربانی اولمغه محکومدرلر . بزه تنویر فکر لازم ، تربیه‌ٔ اجتماعیه‌نك اصلاح وتکاملی لازم ؛ والحاصل حاکمیت ملیه فکرینك تأسسی لازم ....

مابعدی وار

---

[*] روس اورتودوکس پاپاسی .

طشره افکارندن برنمونه

نه‌دن تلاش ایدییورز ؟.

یافه‌ده انتشار ایدن « الأصمعی » مجموعه‌سندن ترجمه اولنمشدر .

بو سؤالی بزم قصبه اهالیسنه توجیه ایدییورز . اوله بیلیرکه دیکر بعض بلاد وقصبات اهالیسی‌ده بزم کبی تلاش ایدییورلرده متنبه اولمق ایچون انلرده‌خی سؤالمزه اشتراك ایدرلر . چونکه بوکون وطنك ترقی وتعالیسی ایچون نه‌قدر چالیشیلیر ، امك صرف ایدیلیرسه حاصل اوله‌جق منفعت عمومه شامل اولور .

پایتختده اتحاد و ترقی جمعیتی بعض امور سیاسیه واصلاحات مهمه ایله اشتغال ایتمکده اولدیغیچون ولایاتك ترقی ومعموریتنه عائد اسباب اهالی‌ٔ محلیه طرفندن تحری اولنیور .

ایشته قومشولرمزدن بیوك بر ولایت اهالیسی نتایج فوائد بخشاسی غیر قابل انکار اولان اتفاق و تعاونك حیز آرای حصول اوله‌بیلمسیچون نه یاپمق لازم کله‌جکنی ادراك ایدوب بولندقلری محیطك داخلنده عاقلانه ومدبرانه برصورتده عطف نظر دقت واهمیت ایلمشلر ومملکتلرینك اصلاحنی وارزو ایتدکلری درجه‌ٔ مکملیته ایصالی ابتدا ملل وعناصر مختلفه‌یه منسوب اولان اهالی وسکنه‌ٔ موجوده ارەسنه اوته‌دنبری صاچیلان تخم عداوت ومنافرتك کاملاً ازاله‌سنه متوقف اولدیغنی هربر معناسیله تقدیر ایدرك اکا کوره آثار فعلیه‌ٔ مشکوره اظهار ایلمشلردر . بو مملکتده‌کی ملل مختلفه رؤساسیله اهالی‌ٔ محلیه‌نك ایلرو کلنلری برارەده اجتماع ومصافحه ایتمشلر وهربری دیکرندن طلب عفو وسمح ایدرك بوصورتله ارەلرینی تألیف ایده‌بیلمشلر وجدآشایان افتخار اوله‌جق درجه‌ده یك فکر ویك وجود اولمشلردر . هربریسی وطن ومملکتلرینك ترقی ومحافظه‌سی اغورنده مسابقت ایدرجه‌سنه سعی وغیرت ایتمکده ووطنپرورلکنی بووجهله اظهار واعلان ایدرك وطنداشلرینه نمونه‌ٔ امتثال اولمقده‌در . حالبوکه بزم قصبه اهالیسی ارەسنده حمد اولسون شیمدی‌یه قدر دیکر بر اهالیسی کبی برکونا اتفاقسزلق ویابغض وعداوت واقع اولمامشدر .

یکدیکرمزی قارداش کبی سوییور (اویله ایسه نه‌دن تلاش ایدییورز ؟...) واقعا عصرمزك بیوك برقسمنی سابقه‌ٔ جور واستبداد ایله کاملاً غفلت وجهالتله کچیردیکمز ایچون وقتلرمز جمله‌مزك نظرنده پك قیمتسز کوزوکوردی ، اما شیمدی نور حریت وعدالت ایله مستنیر اولدیغمز جهتله اوقاتمزی ، هم‌ده بهالی وقیمتدار اولان اوقاتمزی اسکیسی کبی بیهوده کچیرمکه کلمز . انك ایچون هیچ برصورتله تلاش ایتمیوب بالعکس کمال تأنی وسکینتله صلاحمزی ، ترقیمزی دوشونه‌لم . واوکا کوره طاورانه‌لم .

اتالردن قالمه بر سوزدر : « سرور ناکهانی بر انسانك حالت روحیه‌سنه تأثیر ایدر وبلکه‌ده آنسزین فرحلانان آدم سوینمه‌نك شدت تأثیریله عقلنی‌ده قاچیرییور . » بوفرضیه‌نك صحتنی تسلیم ایتسه‌ك بیله آنجق افراد حقنده حکمی ساری اوله‌بیلیردیرز . بوقضیه بتون برهیئت مجموعه‌یه قارشو اجرای تأثیر ایده‌میه‌جکی طبیعیدر .

آنسزین سوینمك شبهه‌سز پك فوق‌العاده داعی‌ٔ ممنونیت اولان احوالده حاصل اوله‌بیلیر . واقعا اعدامه محکوم اولان برآدم بردنبیره نائل عفو اولدیغنی ایشتدیکی وقت تحصل ایدن فرط ممنونیتندن طولایی نصل تأثرات روحیه‌یه مستغرق اولیورسه بزده انقلاب اخیرمزده اعدامه محکوم ایمشزده موت محققدن قورتلمشز کبی حاصل اولان سوینجمزدن طولایی نه یاپه‌جغمزی شاشیردق . فقط بو سوینجك بزده حاصل ایتدیکی ممنونیت سببیله اعتدالمزی تمامیله محافظه ایدوب اکا کوره چالشملی‌یز . مملکتمزك صورت حقیقیه وجدیه‌ده ترقیسی ایچون ایلك اول حیات واستقبالمزك موقوف علیهی اولان ودها طوغریسی واسطه‌ٔ تعیشمز بولنان زراعت وفلاحتمزه اهمیتله عطف نظر ایده‌لم . اراضیمز واسعدر . فوق‌العاده منبت وپك زیاده محصولداردر . بز آلتون اوزرینه اوتوریورز . فقط آجلغمزی اولسون تسکین ایده‌میورز ...

اراضیمزك قوه‌ٔ انباتیه‌سنه کوره محصول ویره‌بیلمسی ، زراعتمزك ارزو اولنان درجه‌ده ترقی بولمسی هرحالده مملکتمزده بر زراعت مکتبی تأسیسنه وابسته‌در . بزم المزده بوقدر بیوك منابع ثروت وارکن نه‌یه انلردن استفاده ایتمیه‌لم . جزئی برهمت صرف ایتمکله نه‌دن بیوك فائده‌لر تأمین ایتمیه‌لم . اراضیمزه بزایی باقارسه‌ق جداً امین اوله‌لم که جیبمزه چوق ، هم‌ده پك چوق پاره‌لر کیرر .

او پاره‌لر ایله هم قارنمزی طویوریز ، آچ قالمایز وهم‌ده کوزل البسه کیر ، بیوك وتمیز مسکنلرده اوتورر وبتون معناسیله مستریح اولورز . مادام‌که بو امنیه‌لرك موقوف علیهی پاره‌در وپاره‌ده اللرمزك آره‌سنده و آیاقلرمزك آلتنده بولنیور . او حالده آجلقدن وسائره‌دن شکایت ایتمیه‌لم . او پاره‌لرك اوجلرمزه کیرمسی چاره‌لرینه باقالم . بو چاره‌لرك یکانه‌سی اراضیمزه‌ایی باقمق وایی وبول محصول یتشدیرتمکدر . کوریورزکه اجنبیلردن اولان زراع فن زراعته تمامیله وقوف کسب ایتدکلرندن بوکون اراضیلری عادتا جنت حالنه کیرمشدر .

یدکلرینی ، ایچدکلرینی ، کیدکلرینی ، کزدکلرینی هپ اراضیلرینك محصولیله تأمین ایدییورلر وکمال رفاه وسعادتله یاشایورلر . بز ایسه کندیلریله مساوی برصورتده یاشایه‌مدیغمز کبی قارنلرمزی بیله آدم عقللی طویوره‌میورز . حالبوکه بزم المزده‌کی اراضی انلرك اراضیلرندن دها واسعدر . او حالده نه ایچون انلر عین سعی وعملدن دها زیاده قازانیورلر ومتلذذ اولیورلر ؟ شبهه‌سزکه فن زراعت وفلاحته بزدن زیاده واقف اولمرندندر .

فن زراعت و فلاحته وقوف ایسه مطلقاً بر زراعت مکتبی تأسیسنه و کویلیلرمزه بو مکتبده زراعت اصولنك ارائه ایدلسنه محتاج اولدیغندن بو نقطه‌یی هیچ بروقت نظر دقتمزدن دور طوتمامیز . بزده ایی بیله‌لم که زراعت مکتبنك تأمین ایده‌جکی فوائد یالکز ارباب زراعت وفلاحته عائد اولمایوب جمله‌مز آندن بر صورتله حصه‌مند اولورز وترقی و سعادتمز بونقطه‌دن باشلار . ارباب زراعت و فلاحت دیدیکمز کیمسه‌لر بزده اکثریا کویلیلردر . کویلیلرمزك رفاهنی تأمین اولونمادقدن صکره بزم ایچون برطریق رفاه آرامق بردرلو ممکن اولاماز . معموریتك الك بیوك رکنی زراعتدر . آدم اولمق ایسترسه‌ك الك اول زراعتمزی ایلرولتمه‌لم‌که اندن صکره دیکر نقصانلرمزی اکماله وقت بوله‌لم .

هفته‌ده بر

صحبت اجتماعیه

هوالر بر آز سرینله‌دی . آره‌ده یاغان یاغمورلر سورکلی صیجاقلری تعدیل ایتدی . صوك بهارك لطیف کونلری باشلادی . برقاچ کوندر بو لطافتدن استفاده اولونیور . فقط کیتدکجه سرینلك آرتیور . قیش تقربنی حس ایتدیرییور . غزته‌لرده « فلان یره بر سانتیمترو قدر قار یاغمش » کبی تلغرافلر بیله کورولمکه باشلادی . استانبول اقلیمنه کوره دها قاره وقت وار . هوانك لطافتندن استفاده ایدرك تعطیل کونلرنده کزمك ، یورومك هوای صاف تنفس ایتمك ایچون میل وهوس کوسترنلر چوق ایدی ... فقط یاغمورلرك تأثیری یاز موسمنده اولدیغی کبی صیجاق بر کونش ایله چابوجاق زائل اولمیور . هواده رطوبت وار ، زمینده رطوبت وار . بو سببله سیرانلردن عودت ایدنلر ، خفیف بر نزله‌یده حاضرلانیورلر . اکثریا طوتولیورلر .

هوالر سرینلدکجه احتیاج بشرده کندینی حس ایتدیرییور . آچیق یرلردن زیاده بر آز صیجاق

جیقار ؛ بناءً علیه قارغه‌لق ، چاپولجیلق ، عربده جولق آرتار ، مغدور قالانلرمز ، مأیوس اولانلرمز اجانبدن امید بکلمکه مجبور قالور .

اوحالده هردرلو حرکات واحوالمزی هر آن حادهٔ تدقیقدن کچورمکده اولان اجانب بزم ایچون نه فکرده بولنور ؟ « مشروطیت دخی بونلری اصلاح ایده‌میه‌جك ؛ کلیکز آوروپا منافع مدنیه‌سی ایچون بویله دائما تولید مهالك ایدن حالاته نهایت ویرمکك چاره‌سنی آرایه‌لم » دینلر چوغالور ، امور داخلیه‌مزده مداخله‌یی توصیه ایدنلر ، تمامیت ملکیه‌مزك تحت وصایت وحمایه آلتمسنی درعهده ایتمك ایستینلر میدانه چیقار . غریبدرکه لیوادیایه کوندریلن هیئت مرخصه‌دن ایکی هفته صوکره روسیه ایله ایتالیا « شرقده » حال حاضرك تحکیمی وظیفه‌سنی علناً درعهده ایتمك فکرنده بولندیلر . اوجهه‌ده عرض اولندیغی وجهله طبیعی بویله برملاحظهٔ علیه نظر عالمده بزم اعتبار سیاسیمزی تزییده خدمت ایده‌مز . لیوادیا سیاحتك فائده دکل مضرت احداث ایده‌بیله‌جکنی استانبولده ایکن سویلدیکمز زمان دوچار مؤاخذه اولمش ایدك . هیئت مرخصه ارسالی مضردر دیدك ؛ چونکه دور سابقدن موروث بر تدبیر سیاسی ایدی وچونکه ادارهٔ زائله سلامت مملکتی ملتك مدافعهٔ حمیتمندانه‌سنده دکل دول اجنبیه‌نك حمایه‌سنده آرارادی . فائده‌سی یوقدر دیدك ؛ زیرا رفعت پاشانك برنشان اجنبی دها آلمسی ، ایمپراطورك صاغ طرفنده یمك اکلی ، مخادنشکارانه ونزاکتپرورانه سوزلر تعاطیسی فائدهٔ شخصیه‌یی منتج اولسه بیله بویله شیلردن دولت وملته بر خیر کله‌میه‌جکنه قانع ایدك . کرید مسئله‌سنك لهمزده حلنه بوجملهٔ زیارتك مدار اوله‌میه‌جغنی ادعا ایلدك ؛ نتیجه حال ادعامزك موافق حقیقت بولندیغنی کوستردی ؛ امتیازات اجنبیه‌نك الغاسنه یالکز روسیه‌نك موافقتی استحصال امنیه‌سی بیهوده چیقاجغنی بیلیوردك ؛ زیرا امتیازات اجنبیه‌دن خلاص سائر بونجه دولتلرك موافقت مجتمعه‌سنه متوقف اولدیغی کون کبی آشکار ایدی . آناطولینك بحرسیاه سواحلنده تیمور یولی انشاسی حقنده روسیه ایله مذاکره‌یه کیریشمك آنك حق مداخله‌سنی تصدیق ایتمك اولور دیدك ؛ چونکه بعدما انشاآت نافعه قومپانیالری عثمانلی شرکتلری صورتنده تشکل ایتمك اقتضا ایده‌جکندن بر عثمانلی شرکتی نامنه آناطولی ساحلنده یاپیله‌جق تیمور یوله ادارهٔ زائله زماننده روسیه‌نك ناحق استحصال ایتدیکی بر صلاحیت استثنائیه‌دن طولایی مداخلهٔ فعلیه‌سی وقوع بولمیه‌جغنه ویاپوله‌میه‌جغنه قائل ایدك .

خاتمهٔ کلامده بر نقطه دها ذکر ایتمك ایسترم که اوده : آوروپای غربی مطبوعاتنده منافع عثمانیه‌یه غیر ملایم حوادث نادراً کورلمکده‌در . بوکا حمد ایده‌لم شکر ایده‌لم . شوقدرکه بویوك غزته‌لرك مخابرات (دوسیه)‌لرنده حقمزده مضر حوادثك تراکم ایتمکده اولدیغی موثوقاً ایشیدیلیور . شیمدیکی سکوتك معنیدارلغنی ادراکی اولانلر آکلارلر !

لونده فی ١٨ تشرین اول سنه ١٣٢٥

خلیل خالد

آناطوللی قیز قرده‌شلرمه

٢٢ تشرین اول ٣٢٥

سوینج

قیز قرده‌شلرم — بوهفته‌کی وعظ نامه‌می بازار ایکن یورکمده قایناشان سونجلری ده قلممدن کاغد اوزرینه اقیتمق ایسته‌یورم . بازار ایرتسی یعنی اوچ کون اول استانبولمزك سوقاقلری بیرام کبی شنلندی اوکده موسیقه ارقه‌ده یکی افراد طاقم طاقم حربیه نظارتنه کیریورلر . قادین ارکك برخیلی خلق ده یورکلری افتخارله قبارارق اونلری سیر ایدیوردی .. چونکه هر طرفده فرمان همایونلر اوقونیوردی خواجه افندیلر دعا ایتدیلر .

انقره متروپولیدی وحاخام باشی افندیلر کوزل سوزلر سویلدیلر . تقسیم قشله‌سی میداننده فرمان همایون اوقونور ایکن قاسم پاشا مکتب ابتدائیسی طالبه‌لرندن اون ایکی یاشنده بر خانم قیزده کوزل نطق اوقودی . بوعالی منظره‌لره هرکسك کوکلی کوزی سوینج وافتخارله طولدی !

شمدی‌یه‌قدر بز استانبوللیلرك اناپورکنده بوقدر طاتلی برطویغو حس ایتمه‌مشدك !

سز طشره‌لی خاتونلره قارشو نه‌قدر اوقومشی ، بیلکیلی اولسه‌ق .. عسکر اناسی اوله‌مدیغمز ایچین کندمزده برکوچوکلك کوریوردق ! اویله یا وطن - سزك یکیت جکر پاره‌لریکزك حمیتلی کوکسلرینی - صوغوقلره صیجاقلره هردرلو زحمتلره بعضاده دشمن قورشونلرینه کیرمسی سایه‌سنده محافظه اولنیوردی . سزده مملکتلریکزده چابا ایله جبالایه‌رق ، هردرلو محرومیتلره تحمل کوستره‌رك صقندی چکیوردیکزده شاید اولادلریکزدن بری عسکر قاچقینی ایسه اونی عفو ایتمیوردیکز . بن برنجك اوغلنی عسکره ویرمش حسرتیله اغلار بك چوق طشره‌لی انالردن شوسوزلری دکله‌دم :

بز اوغللرمزی وطنه عسکر ایچین بیوتدك او خدمتدن قاچان کنهکاردر . اه یوز اقلیغیله دونمك قسمت ایتسون . استانبولده هر کسك اولادی ضابط اوله‌مدیغی ایچین سزك طاتلی طویغولریکز طبیعی بزجه مجهول ایدی . بوهفته ظرفنده استانبوللیلرك ده عسکره النمسی معامله‌سنه باشلاندیغندن بورانك شان وشرف القیشلریله ایکله‌ین هواسنه بزم شو سونجلی ندامزده قارشیور :

استبداد قفسی ایچنده ازیله‌رك قپانمش آولر کبی بیوین ارسلان یورکلی اوغللرمز ، طمارلریکزده‌کی عثمانلی قانی ارتق اولانجه قوتیله طولاشسون .. بو کوندن اعتبارا سزده انسانیت وظیفه‌سی اولان عسکرلکیکزله افتخار ایده‌بیلیرسکیز .. بز انالر وطنه کوزل خدمت ایدرك وکوزل نام اله‌رق دونمه‌کزی سزی بزه باغشلایان الله تعالی حضرتلرینه نیاز ایدییورز آمین »

∴

سوینه‌جك برشی دها وار . خرستیان ، موسوی وطنداشلرمزدن ده عسکر النیور هم کندیلری ایسته‌یه ایسته‌یه کلیورلر . بو حال آیری ملتلرك عثمانلی اسمی التنده برلشمسنه ودولتمزك زیاده قوتلنمسنه سبب اوله‌جقدر . یالکز عسکرلکده‌کی

ارقداشانك قیمتنی بیلمك لازمدر . بزم احمد ومحمدجکلرمز کبی مناس - نیقولی - ساموئل ده انا بابا یاوروسیدر . هم هپسی بروطنده یتشمش واقتضاسنده جان ویرمکه حاضرلانمش قرده‌شلردر . مسلمانلرك اغزندن (کاور) لفظی قطعیاً قالدیرمق لازمدر . زیرا کرك خرستیان وکرك موسویلرده اه عظیم الشانه وکندی پیغمبرلرینه ایمان ایدرلر .

(کاور) دیه‌معاذاه خالقنی طانیمیان برطاقم دینسزلره دینیرکه اونلرده پك اوزاق مملکتلرده بولنور . عثمانلی نامی آلتنده بوتون وطن اولادینك برلشه‌رك آلایلر تشکیل ایتدکلرینی انشاءه بر قاچ کونه قدر دها بیوك سونجلرله سیرایده‌جکسز بن‌ده بومسرتلی وطن بایراملرینی سز قیز قرده‌شلرمه دها اطرافلی اکلاته‌جغم بوراده‌کی مبارك نشئه‌لرمزدن سزده حصه کزی اله‌جقسکز دکلمی ؟ .

امینه سمیه

اتحاد وترقی جمعیت محترمه‌سنك ١٠ تموزدن اوله عائد ترتیبات واجراآتنه دائر :

ازمیرده اوفوروكجی یعقوب اغا

— مابعد —

واپورك کوکرته‌سنده تصادف ایتدیکم اوحادثهٔ عجیبه‌نك فکرمده اویاندیردیغی محاکمات اجتماعیه‌یی حل ایتمك وبرملتك نصیب استقبالی اوزرنده جهالتك ، تعصب جاهلانه‌نك حصوله کتیره‌جکی تأثیرات مضره‌یی درپیش امعان ایلمك ایچون تدقیقات عمیقه‌یه طالدقدن صکره کندی کندیمه حکم ایتدم‌که :

— مدنیت حاضره‌نك نشو ونمای تامنی احضار ایده‌جکی طوپراقده صافیت ، پاکیٔ طینت کرك . جهالتك ، تعصب جاهلانه‌نك حکمفرما اولدیغی دماغلرده فضائل عارفانهٔ مدنیه تجلی‌نما اوله‌ماز . ترقیات مدنیه‌نك حسن قبولی ایچون اولاً افکاری آلشدیرملیدر . بوکا ایسه عصر حاضرك الجاآت ضروره‌سنه تطابق ایده‌جك برصورت جدیده‌ده موقع تطبیقه قونیله‌جق تربیهٔ عوام و معارف مدنیه ایله چاره‌ساز اولنه‌بیلور . تعصب جاهلانه هر درلو فکر ترقینك دشمن طبیعیسیدر . بونلر غروبه ایرمه‌دن .... آه ! بونلر فنایاب اولمق اوزره میال غروب اولمه‌دن ...

طبیعتی ایشیدن ، ایصیدن شمس اوآنده نظرلرم اوکنده غروبه میل ایدییوردی . حدودسز کبی کورینن دکزك افق انتهاسنده ممزوج ظن ایدیلن ، - و نمکه‌میال شعاعات منکسره‌سنی اطه‌لر دکزینك ماوی صولریله بیقامغه چالشان آفتابك افق تجلیدن شو شکل حزینده چکلمسی ، والحاصل بو منظرهٔ فنایاب تأثرمه ، عصبیتمه دوقوندی ؛ کندی کندیمه :

— عظمت حکمرانی نه قدر خوش وهیبت افزا ایسه انحطاط کمال ، غروب ، خسوف ده او قدر تأثر بخش ....

دیدم وبرنجی قماره‌نك کنیش صالوننه ایندم . اوراده‌ده تعصب جاهلانه‌نك بر تمثال مشخصنی کوردم . برشیخ تقوا فروش اوراده‌کی قولتوقلردن برنده عظمت نشین نخوت اولمقده ایدی . کرکوك مشاهیر مشایخندن اولدیغنی همان تحقیق ایتدیکم بوذاتك مصاحبتنه قوشدم ، حالت روحیه‌سنی تدقیق ایتمك ایستیوردم . کرامات فروشلغی چهره‌سندن ، اطواراندن ، طرز تلبسندن آقان بوشخص متشیخ کرکوك وحوالیسنده تفسنك تأثیرات اعجازکارانه‌سیله مشتهر ایمش . [*]

عبدالحمیدك صماخ دقتنه قدر ایریشن بوشهرت اونی کمال اعزاز واکرامله استانبوله قدر جلب ایتدیرمکه کفایت ایده‌جك برسبب تشکیل ایتمش .

شیخله اولان ملاقاتمز تصوراتمی تأیید ایتدی . بومتشیخ طفره‌فروش استانبولده خاقان مخلوعك مسافر خاصی اولمش . اعزاز واکرامه غرق ایدلمش . ملاقات سنیه شرفنه برقاچ دفعه‌لر مستغرق ایدیلرك خاقان سابق کندیسندن بك مؤثر اولان نفسندن استمداد واستشفا ایتمش .... صکره‌ده هدیه‌لر ، بهره‌لر احسانیله مکرماً مملکتنه اعاده ایدیلیورمش . شیخ افندی بوایضاحات طفره‌فروشانه‌یی ویردکدن صکره خاقان مخلوعك مدایحنه قویولدی . آرتق مدد الله ، مدد .

بوقدر اکرام واعزازك نقطهٔ سیاسیه‌سنه همان عقل ایردیردم . شیخ افندی مملکتنه واصل اولور اولماز . مریدان وتوابعنه خلیفهٔ روی زمینك بیوکلکلرینی ، قدرت وعظمتنی نقل وحکایه ایده‌جك واوجوار خلقی عبدالحمیدك نفوذینه - بررابطهٔ معنویه ایله - دائما منقاد ومقید قاله‌جق .

ابوالهدا ، عربستانك بر قسمنده نصل عبدالحمیدك مداحی ومروج افکاری ایسه بو شیخ‌ده کرکوك وجوارنده‌کی کوردلرك معنویات مطاوعتلرینی حاضرلیه‌جق ، بونلر ، هپ بزر شیطنت طولابی ایسه‌لرده بو ترتیباتك موقع تطبیقه قونلمسی ایچون بیت المالك نه درجه‌ده اسرافات بی‌فائده‌یه اوغرادلدیغی دوشوندکجه بوکلی فللی متشیخك اوزون اوزادی‌یه سرد ایتدیکی مدایح خسروانه آره‌سنده شوصورتده باغره‌جغم ، یوزینه قارشی فریادده بوله‌جغم کلدی :

— اه هیکزی قهر ایتسون ....

قماره‌مه کندیمی آتدم . چونکه آز دها بن‌ده قهر اولیوردم .

∴

ازمیرده

فرداسی علی السحر واپورمز ازمیر لیماننه واصل اولمشیدی ، کوکرته‌یه کندیمی آتدم . شهر هنوز دومانلر ایچنده . سیسدن مرکب

---

[*] ابوالهدا ایله امثالی متشیخانه عبدالحمیدك قابل نظر دقته آلندیغی حالده شهریار مخلوعه « قاره جاهلدی » دیمك قابل دکلدر . او قدر شیطنتی ایله برابر ابوالهدا وامثالی اوفوروجیلرك ، جینجیلرك آماله رام ، افکارینه اسیر مدام قالمسی جهل معندانه‌دن بشقه برشیئه حمل ایدیله‌مز . تعصب جاهلانه قیدی عبدالحمیده هیچ راجع اولمامق لازم کلیر . چونکه تعصب ، ولو جاهلانه اولسون ، براعتقاد نتیجه‌سیدر . حالبوکه خاقان مخلوعده اعتقاد دینی -مادةً- بوله‌مزدی . صلابت دینیه‌یه مالك اولان هرشخص فطرةً نه‌قدر فساد اخلاقه میال اولسه‌بیله - مخافة اللهی او درجه کوز اوکندن اوزاق بولندیرمماز و ظلم وقهره ، جور واذایه ، سفك دمایه بودرجه جواز ویره‌ماز . عبدالحمید شیطنت مجلوبی واو ایشلره کندندن زیاده ارباب اولانلرك مغلوبی ایدی . وهمیاتك نفسنده اویاندیردیغی خوف وهراسی آنجق جینلرك ، پریلرك امداد معنویلریله ازاله‌یه چالشان خلیفهٔ سابقك وهمندن استفاده ایدن اوباشان رذلا کبی متشیخانده شیطنت قبرلداقلریله ، نفسلریله ملتك پاره‌لرینی چکمکده ایدیلر .

برغازه صانکه او محیطی قپامشیدی. فقط او سیسلر ایچنده لمعات احرارانه‌نك قلوب مشتاقان حریتده پارلادیغنی حس ایدر کبی اولیوردم. بوامید قلبمی شیشیریور، تنفسمه انشراح ویریوردی. عبدالحمیدك قارتاللری کبی واپورك اطرافنی صاران قایقجیلر کوشه بوجاق یرر لاشه آرارکن بن‌ده کندیمی اسکله رنجمنه آتدم. تفتیشات معتاده‌یی کچیردکدن صکره اسکله قومیسیوننك نظر تجسسی اوکندن مرور ایتمك لازم کلدی. مأمورین مخصوصه‌سی بنی نظر دقتله سوزدیلر، مرور تذکره‌می حادثهٔ تدقیقدن کچیردیلر. کندی کندیمه دییوردم که!

— رتبه‌لر، نائلیت، احسان وعطیه‌لره مالکیت ایچون اوککزدن نه بیوك بر فرصت کچیور. یوز بیك ژورناله بدل بر دانه. عبدالحمیدك نظرنده بوبیا حادثه‌لردن، کائناتك هرج مرج اولمسندن مهم بر دانه وجوده کتیره بیله‌جك بر مشخص ژورنال کوزکزك اوکندن کچیور. فقط سزك انظارکز خرص منافعله قاماشمشدر، نور حریتی کوره‌مزسکز، اوشعشهٔ خلاصی ایصال ایدنلری طانیه‌مزسکز...

مأمور مخصوصی صیقی صیقی محل اقامتمی صوردی. سویلدم وطوغریجه اسکله‌نك قارشوسنده‌کی اوتله متوجه اولدم.

اوتلده بکا تخصیص ایدیلن اوطه‌یه یرلشدکدن صکره روس واپورینك ملوثاتندن کندیمی قورتارمق ایچون بول بول ییقاندم. مردار تماسلر صانکه بنی کیرلتمش کیبی. تکرار کیندم، بکا ادارهٔ مرکزیه‌نك تودیع ایتدیکی اوراقی اوزرمه آلدقدن صکره اوتلدن چیقدم. هنوز صباح کشایش معتادینی عرض ایتمامشیدی. رنجتیم بویی ازدحام روز مره‌سنی اکتساب ایتمامشیدی. لیمانه متوجه اوله‌رق غازینولرك برنده برمقدار اوطوردم. روس واپورنده‌کی شیخ پیشکاهمدن کچیوردی. کندی کندیمه سویلندم: «اکر شو جیبمده‌کی اوراقه نفسکی تأثیر ایتدیره بیلسه‌ك عبدالحمید بتون کردستانی سکا بخش ایدردی. فقط سزك کیبلرك نفسی مضرته تخصص ایدر، خیر دیارامازه شر خادمدر.» وقت کاشدی؛ قالقدم. یواش یواش رنجتمدن اوزاقلاشه‌رق ایکی چشمه‌لك یولنی طوتدم.

مابعدی وار

……

حریت مکتسبه

اون طقوزنجی عصر مدنیتنك اعاظم سیاسیونندن اولوب فرانسه‌نك بحران انکیز زمانلرنده یتشه‌رك اعتدال افکار، جدیت افعالیله سلامت ملیه‌یی تأمینه چالیشان، کوستردیکی اقتدار سیاسیه‌سیله بحق وطننك ناظم ناظم مشروطیت، مربیٔ حریت رجال حکومتندن بولنان موسیو تیه‌ر، بوندن یاریم عصر اقدم اشغال ایتدیکی کرسیٔ خطابتدن ذاتنه مخصوص بر قطعیت ولسان طلاقتله: «حریت ویرلماز، قزانیلور» کلام مشهورینی ایراد ایتمشیدی.

انقلابات سیاسیه واجتماعیه نتیجه‌سی اوله‌رق صحیح بر دورهٔ مشروطیته کیرمك اوزره بولنان هر ملتك بوکا انجق چالیشماسیله مظهر اوله بیلدیکی، حریتی سعی واقدامیله قزاندیغی حقیقت تاریخیه‌دندر.

مع مافیه استحصال اولنان حریت، محافظه ایدلمك غیرتنده بولنمقله تأیید وادامه، حسن استعمالنه مقتدر اولنمقله بوندن استفاده ایدیله‌بیلور. حریت چالیشمقله قزانیلور، حریت مکتسبه‌سنی حسن استعمال ایتمك شرطیله انسان حر اوله‌رق یشایه بیلور ذاتاً بودنیاده هرشیئی سعی واقدام ایله قزانیلوب، حسن استعمال وادارهسی نسبتنده قزانانه نفعی طوقونیور. بعضاً بادهوا قزانیلرده اولنورسه بونلر صاحبینی پك مسعود ایده‌میور. زحمتسز ایشلره قیمت ویریله‌میور. انسان ثمرهٔ اجتهادینی النه کچیرنجه، همان ایش بیتمش، موفقیت تامه حاصل اولمش صاییله‌ماز. اولا: بوکا نائل اولنجه‌یه قدر چکدیکی سلسلهٔ رنج ومشقتی، عمر عزیزینك محرومیت وسفالتله کچن کونلرینی، سنه‌لرینی برکره دوشنملی؛ ثانیاً مالك اولدیغی شیئك کندینه بخش ایده‌جکی منافع وخدماتی درپیش ایله‌ملی که اونك قدر وقیمتنی اکلایه‌بیلسین، اکا بیوك بر اهمیت ویره‌رك لایقیله حسن استعمال وادارهسنه چالیشسون. یوقسه حیاتنك الك مبرم احتیاجاتندن اولان مکتسباتی الدن قاچیرمغه، هبا واسرافه، میدان ویرمش اولورکه هیچ برزمان سفالت ومحرومیتدن قورتوله‌ماز، بیهوده یره چابالامش، چکدیکی زحمت ومشقت یاننه کار قالمش اولور.

حریت که، بتون ایولکلرك، بالجمله سعادتلرك فوقنده برحق ممتاز بشر، برامل خاص بنی آدمدر. انسان بوکا احتیاجنی پك چوق زمان اول طویمش ایسه‌ده مع التأسف پك کوج وپك کچ وخیلی فداکارلق اختیاریله نائل اوله‌بیلمشدر. ایشته بولطف بی عدیلك، بو حق صریحك یالکز استحصالیله هرسعادتمز حاصل اولدی ظن ایتمك بیوك بر خطا، بر عمای اجتماعیدر؛ شوقدرکه بونك استحصالیله انجق چارهٔ نجات وسعادت بولنمش اولور! حسن محافظه‌سنه ایدیلان جهد وهمت نسبتنده بلیهٔ ظلم واستبداد قهر وامحا ایدیلور حسن استعمال وادارهسنه غیرت واعتنا درجه‌سنده سعادت حالدن ومحاسن مدنیه‌دن استفاده ایله رفاه حیات تأمین اولنور.

شورامی محققدرکه حریت مطلقه یوقدر؛ مطلق العنان اوله‌رق حرکت ایتمك حیوانانه مخصوصدر. انسان حریتی مقید دیکر برحقه برحریته رعایت ایتمك شرطیله معتبردرکه بو بر وظیفه بر مجبوریت تولید ایدر. یوقسه، انسان هیچ بروظیفه هیچ بر حق طانیمایاراق سربازانه حرکت ایتمش اولسه ایدی حریت بوله‌ماز، مدنیت دنیلان سعادت حیاته مظهر اوله‌ماز ایدی. حریتك تمامیٔ محافظه‌سنی کافل اوله‌جق قوت، حکومت مشروطه‌ده، حکومت عادله‌در. فقط افرادك‌ده بونی تقدیر ایتمسی حریتی هرزمان محافظه قیدنده بولنمسی الزمدر.

بوحق تعرضه دوچار اولنجه حکومت عادله‌یه مراجعت وشکایت واستماع حال ایدلمك ایجاب ایدر؛ بریله یاپیلمازسه متعرض حقارتنه مطالله قالانمش، نفسنی اضرار، حقوقنی فدا ایتمش، ظالمك دیکرلرینه‌ده اجراآت مستبدانه‌ده بولنمسنه میدان وجسارت ویرمش اولور. ظلمه قالانانلر، هیچ سس چیقارمایانلر چوغالدقجه حریت عمومیه تهلکه‌یه کیرر امنیت ومحافظه‌دن محروم قاله‌رق یواش یواش یرینه استبداد کچمکه باشلار. بوحقه تجاوز ایدن کرك فرد اولسون کرك حکومتك بعض مستبد

مأمورلری بولنسون حریت مقدسه‌سنی محافظه ایچون عدالت ایستمکه، بونی مدافعه ایچون اوغراشمغه قانون طبیعت هرکسه حق ویرمشدر. اکر شکایت وتظلمی دیکله‌یه‌جك، ظالمه جزاسنی ویره‌رك حریتی وقایه وحمایه ایده‌جك برحکومت عادله بولنمازسه اوراده حریتدن مشروطیتدن بحث ایتمك عبثدر؛ هرحالده بو حقك محافظی، افرادك وقایه‌سی قیدنده بولنملریله برابر، حکومت عادله‌در. حریت شخصیه انجق، حدودینی تجاوز ایتدیکی تقدیرده، قانونه، قانون عدالته قارشو مسئول ومعاتب اولور؛ بشقه هیچ بر بهانه، هیچ بر سببله بوکا تجاوز اولنه‌ماز.

حریتك حسن استعمال وادارهسنه کلنجه: انسان، بوحقنی حیاتنی ممنون ایده‌جك بشقه‌لرینی اضرار ایتمیه‌جك صورتده قوللانملیدر. وظیفه‌لرمز بیلنورسه حریت حسن استعمال ایدلمش اولور. حقوق طبیعیه‌دن اولان وبزمله برابر طوغان بونعمت عظمانك قدر واهمیتی، ومدنیت ورفاه امی تأسیس ایتمك اوزره مصروف اولان همتی انجق حسن استعمال وادارهسی سایه‌سنده وجوده کلمشدر. سعی ایله قزانیلان حریت بو ایکی لازمهٔ اجتماعیه ایله ادامه وتأمین ایدیله‌بیلور وطنه، نفسنه، ملته خدمت؛ واحراز شان وحیثیت ایله انسان اوله‌رق یشامق وحریت مکتسبه‌دن هرصورتله استفاده ایتمك محضا بوسایه‌ده ممکن اولور حر اولدیغمزی بیلملی‌یز، بونعمتی، هرآن محافظه وحسن استعمال غیرتنده بولنملی‌یزکه آتیمزی آیدینلاته‌رق ارتق بشقه دزیمتلره بشقه سفالتلره محکوم اولمیه‌لم.

علی غالب

……

هفته‌ده بر
صحبت اجتماعیه

بوهفته ایچنده‌ده برکیجه ایکی اوچ ارقداش طوپلاندق. اورادن بورادن قونوشه‌رق وقت کچیرمك ایستدك. هوا یاغمورلی ایدی. صوك بهار کونلرینك یاغمورلی زماننده خوش وقت کچیرمك ایچون الك کوزل واسطه طاتلی صحبتدر. قیش کلیور، کیجه‌لر اوزایور. اوزون کیجه‌لرده ایرکن یاتمق، ایرکن قالقمق قاعده‌سنه رعایت ایده‌بیلمه‌نك ده احتمالی یوق. کوندزلری هرکس ایشیله کوجیله مشغول اولدیغی ایچون صحبته حصر اولونه‌جق ساعتلرك کیجه‌دن آلنمه‌سی ضروریدر...

شو مملکتده انسان نه قدر عزمکار اولورسه اولسون، احوال عمومیه حقنده معلومات آلمق، آز چوق تنقیدانه کیریشمك مراقندن کندینی قورتاره‌میور. بوحال، عمومی بر خسته‌لق شکلنده‌در. کیم نه دیرسه دیسون اورته‌ده موجود اولان اسباب بوحالی تولید وادامه ایلیور. اورته‌ده موجود اولان اسباب نه‌در؟ مملکتك آتیسی حقنده‌کی اندیشه‌لر... اویله بر مملکتده‌یزکه بیوك بر انقلابدن صکره دورهٔ اصلاحات وتجدداته کیردی. هرکس دوشونیور، عجبا مملکت ترقی وسعادته طوغرو خطوه آته‌جقمی؟ نصل خطوه آته‌جق؟ بودوشونجه‌ده هرکسك حقیدر، مملکتك سلامتنده هرکس علاقه‌داردر. ایشته جمله‌مزك بوحالت روحیه‌ده بولنمه‌سی بزی سیاسیات ایله اشغال ایدییور... بواشتغالدن فارغ اوله‌میورز.

ایکی اوچ ارقداش، بلکه باشقه برزمین صحبت بوله‌مدیغمز، مملکتك حالت روحیه‌سنه بزده تابع اولدیغمز ایچون ینه بویله غزته‌لردن بحثه کیریشدك.

بحثمز، هر بر ایچون ایدی برمسئله اولان معارفه انتقال ایتدی. معارف نظارتنه برمشاور لازم‌می، دکلمی؟ دیه مناقشه‌یه باشلادق. بومناقشه‌دن بر نتیجه چیقاره‌مدق. بر آرالق هپمزده بلا استثنا هردائره‌یه براجنبی مشاورك لزومنه قانع اولدق. بوقناعتمزی ایجاب ایتدیرن سبب‌ده همان هردائره‌ده حالا اسکی اصول اداره‌نك حاصل ایتمش اولدیغی اعتیاداتدن واز کچیله‌مه‌مسی، بوندن واز کچلمك ایچون غیرت کوستریلن یرلرده، نه‌یاپیله‌جغنه، نصل حرکت ایدیله‌جکنه بر دزلو قرار ویره‌مه‌مکدن متولد برعطالته دوشوله‌سیدر.

یالکز معارف نظارتی، یاخود فلان فلان نظارتی تخطئه ایتمکده موافق انصاف دکلدر. بونظارتلرده کوروله‌جك ایشلر هیئتی تشکیل ایدن ذواتك قوت واطلاعیله حاصل اوله بیله‌جکدر. بوهیئتدن بر قسمی اسکیدن نه یولده ادارهٔ امور ایدلمش ایسه ینه آز چوق بویولده ایشلری یوروتمه بیلمك جهته مائلدر. برقسمی اصلاحات وتجددات طرفداریدر. قبول ایدملم که بونلرده حسن نیت‌ده موجوددر. فقط ایش کوره‌بیلمك ایچون یالکز حسن نیت کفایت ایتمز. نصل ایش کوره‌بیلمك لازم کلدیکنه‌ده واقف اولملیدر. بوحسن نیت، تجدد واصلاحات طرفدارانی‌ده پك چوق دائره‌لرده نه یاپه‌جقلرینی کسدیره‌میه‌رك ایشوب قالمشلردر. ایی ظن ایدرك تجربه ایتمك اصولی یورودمینجه قوتلرینی اصرارلرینی تزیید ایلمکده، ظنلرنده خطا ایتمش بیله اولسه‌لر، تدبیرلرنده نقصان کوسترسه‌لر بونلری کندی عجزلرینه ویرمیه‌رك وتصحیح خطا ایده‌جك یرده خطاآلود فکرلرنده عناد ایدرك یورومکه چالیشمقده‌درلر. بوصورتله یورومك، ایلریله‌مك احتمالی اولمدیغی آشکاردر. بناءً علیه بونلرك مساعیسی‌ده علی الاکثر ثمره‌سز قالمقده‌در. برقسمده عجبا بویله‌می یاپایم، شویله‌می یاپایم دیه دوشونه‌رك ایشلرك معطلیته سببیت ویردکلری کبی کندی خطالریله ایشلری یورودمه‌بیلمکدن عاجز قالانلرده‌ده آزچوق برتردد حصوله کلمکده‌در. شو احوالك جمله‌سنی برآره‌یه طوپلایوب‌ده برنتیجه چیقارمق لازم کلسه دنیله‌بیلیرکه بزده تماميله مشروطیت اداره‌یی ادراك ایتمش اولان وبو یولده حرکت ومعامله‌یه قابلیت واستعداد کوسترن مأمورلرك محدوددر. بوزواللی محدود طاقم اکثریتك ایچنده اریلوب قالمقده، حتی طوغریدن طوغری‌یه اداره‌ده علاقه‌دار اولان آمرلرینه‌ده مرام اکلاته‌مامقده، ایشلر اکثریتك یاکلش اجتهادینه، خطالی تدابیرك، وقوفسز اجراآتك تولید ایلدیکی محذورلره هدف اولمقده‌در.

ایشته بز بونلری دوشونجه هردائره‌یه ــ بالطبع معارفده اولیتله بوکا داخل اولمق اوزره ــ اوروپادن برر مشاور جلبی موافق بولدق. واقعا معارف مملکتك روحیدر. بوخصوصده بر اجنبی‌نك اجتهادندن نصل فائده حاصل اوله‌جغی محتاج تأملدر. داخلیه نظارتنه اوروپادن برمشاور جلبی‌ده غریب کورونور. بونلری تسلیم ایتمه‌مك ممکن دکل... فلان فلان دائره دیه‌رك تخصیصدن قطع نظر ایدنجه همان هر دائره‌ده بزه مشروطیتی اوکرته‌جك، مشروطیت دائره‌سنده ایش کورمکه بزی آلیشدیره‌جق، یوکسکجه برموقعه کچنلری، مشروطیت دیمك هرمأمورك کندی کیفنه کوره حرکت ایتمسیدر، بولنده تفسیرات ایله عندی وکیفی معامله یاپمقدن آلیقویه‌جق بردلیله، برمعلمه احتیاجمز بولندیغنی‌ده تسلیم واعتراف ایتمه‌مك الدن کلمز....

بعض مأمورلرده وآمرلرده اویله برحال مشاهده اولونورکه بونلر هرکیفلرنده کندیلری حر وسربست، هرتدبیرلرینی مصیب، بتون فکرومطالعه‌لرینی خطادن قطعیاً سالم کوریورلر. حالبوکه مشروطیت اداره شو قناعت آره‌سنده طاغلر قدر فرق وار. کیفی وعندی معامله مشروطیت دورینه یاقیشماز. مشروطیتده هرشیئی تنظیم ایده‌جك قانوندر، مأمورك کیفی دکل. کیم اولورسه اولسون قانون بونك خطاسنی بلاپروا یوزینه چاربملی، کیم اولورسه اولسون خطاسی یوزینه چاربیلان آدم بوخطایی تسلیم واعتراف ایله تصحیح ایتملی، قانون عدالت قارشوسنده سرفرو ایتملی. «حیثیتم قیریله‌جق، بن دیدیکمدن دونرسه‌م اجرای مأموریت ایده‌مم ...» کبی عداله، مشروطیته دکل آنجق کبروغروره یاقیشان، بناءً علیه استبداده قپو آچان معامله‌لردن حذر ایتملیدر. اکر بوندن حذر ایدلمزسه اصلاحات وتجددات قپولری قاپانمش اولور... ایشته بونلری دوشونه‌رك مشروطیت اوزره